

ENCHIRIDION
MEDICUM
PRACTICUM;

S I V E

TRACTATUS DE MORBORUM
P R A X I

(Cui subnectitur *Appendix* de Lue Venerea.)

I N Q U O

Omniū Morborum Humano Generi Officientium
Nomina, Nature, Cause, Signa, & Prognosti-
ca, una cum eorundem Curatione breviter & per-
spicue delineantur.

OPERA ET STUDIO

JOSEPHI JACKSON,

CHYMIATRI.

V E N E T I I S, M D C C L

Apud JOSEPHUM BERTELLA

In Bibliopolio Heretiziano.

SUPERIORUM PERMISSU AC PRIVILEGIO.

ENCHIRIDION
MEDICUM
PRACTICUM

TRACTATUS DE MORBORUM
PRACTICA

(Cum Tabulis, Appendix de Sue Venere)

IN QVO
Causam Morborum, Naturam, Signa, & Prognosis
Veneris, & eorum remedia, & cetera
pertractantur.

OPERA ET STUDIO
JOSEPHI JACKSON
CHYMIAE

1755
1756
1757
1758
1759

VENETIS, MDCCCLV.
Apud Joannem Baptistam
In Bibliopoli Regiis.
SUPERIORI TABULARIO REPRINTEO.

VIRO VERE DOCTO

D. LUCÆ RUDGELEY,

Medicinæ Doctori Expertissimo, Amico suo
plurimum honorando.

S. P. D.

Multi sunt in Litterato orbe qui veritates *Medico Chymicas* strenue propugnant, tu tamen (*Mæcenas Amplissime*) supra omnes Caput efferens, Te *Philalethen* Candidum, Investigatorem serium & solidum; veritatum demonstrationi innitentium de amatorum & vindicatorem, præ reliquis, demonstrasti: cujus virtus omnigena, animi dotes eximiae & supereminentes, cum a natura insitæ, tum industria acquisitæ, amplissimam tibi famam multa temporis vetustate indelebilem merito acquisiverunt. Exquisita illa *Physiologia* peritia, qua polles; & experientia *Phyrotechnica* qua duce tantarum rerum scientiam nactus es; arctissimo societatis vinculo connexa, mutuas copias conjugunt, ut te *spagyricum* versatissimum, & verum *Philosophum per ignem*, pleno ore prædicent; qui ex ingenii acumine, ratione consummata, & accurata corporum mixtorum disquisitio-

fitione & resolutione in qua exercenda jam *veterranus es miles*, jam olim, imo & hunc usque diem, annuentibus omnium suffragiis, aptissimus designeris, qui iudices quid noxium, quid superfluum in quolibet concreto conclusum latitet. Tu ipse inter mille unus es, qui ope ignis, & assidua in rebus *Chymicis* Encheiresi, *Machaoniam* nostram artem, ad eam mirandam *Entelecheiam*, & sublime perfectionis fastigium evexisti, ut jam inter Sydera fulgeat; & clario-ri Jubare coruscans, non solum Ideas Morbificas dispellere & profligare, sed & ipsa morborum principia seminalia radicitus extirpare queat. Unde liquido constant Te illum esse *Archiatrum*, in quem omnipotens noster Gubernator hanc dignitatem contulit, ut reliqui mortalium Te honore & reverentia (qua par est) prosequantur, tamquam Deo in *Regno Naturæ* ministrantem. Qua propter cum me ex officio tibi devinctum sentirem, & etiam cum singularem & omnigenam tuam eruditionem, & egregias illas animi dotes, quarum supellectile multiformi instructus fueris, vehementissime deperirem, non potis eram memet ipsum continere, quin libertatem hanc & audaciam mihi arriperem, ut Tibi, quoque nomini, hasce industriæ nostræ & laboris assidui primitias humillime sacrum facerem.

Cum itaque, (*Mecenas Amplissime*) serius animo volutarem cujus amicitia & Patrocinio rudem hunc ingenij nostri fatum in lucem proditurum concrederem, nullus mihi, aut cogi-
tatio-

tationibus meis se afferebat Tibi par, qui tam prolixo honore dignus, & de re litteraria tanta meritis fueris, ut Tu solus iudex sis idoneus, qui sententiam feras de veritate nostri instituti: est quod itaque Te humillime & obnixè rogatum habeam, ut nostræ huic temeritati facili ignoscas, & Levidem se hoc Munusculum benignus accipias, non quale vellem & optassem, sed quale pro ingenii nostri tenuitate offerre licuit; non Rhetorices pigmentis illitum, (nos enim verborum flosculos præ oculis non habuimus; sed nudam veritatem experientiæ innitentem ingenue tradidimus) hac tamen spe fultam quod si quæ perspexeris *σφάλματι* pro consueto Tuo candore & animi facilitate tacitus prætermittas, & me excusatum habeas.

----- Proinde noster hic libellus Tuis auspicii innitens securus publicis juris evadit; cujus tutelam ut amice suscipias, humillime & obnixè rogat

Humillimus tuus Servus
JOSEPH JACKSON.

PRÆFATIO

A D

LECTOREM,

Lector Benevole.

NE cuiquam sit mirum quod & nos etiam Æsculapii tumulto officia nostra præstemus, nec temerarium censeatur quod nostra conamina in Criticorum manus demittere non dubitavimus; neminem enim latet, quod optimorum ingeniorum scripta, licet maxime subacta & eliminata, (speciatim quæ hujus sunt farina) Criticorum tamen & Curiosorum censuras rigidissimas ab Authorum Capitibus averruncare nequeant: non itaque novum quid & singulare vobis videbitur si subsequens hic Tractatus cum iisdem incommodis confluetur, quandoquidem apparatu familiari (licet non vernaculo) instructus, in publicum prodeat; & in duro hoc seculo, quo homines magis invidia & curiositate, quam charitate & Veritatis amore percelluntur. Sed, læta est alea: Vestra censura nos non commovebunt, si quidem nos nihil aliud præ oculis habemus, quam ut humano generi (pro viribus nostris) inserviamus, libere aliis in communicando quod ex Indulgentia Dei nobis concessum est; quod si publico quicquid boni aut servitii præstare queat, nos nostrum finem assecuti sumus.

Nos

Nos tractatum hunc mole parvum tandem publici juris facimus, post multorum annorum observationem & praxin, de morborum Theoria & Curatione: cum in hac arte prima jecimus fundamenta, pars Pharmaceutica, seu Medicamentorum preparatio, nobis maxime ardua & difficilis videbatur, licet nihil sane exoptatius fuerat quam hanc bene callere; nec voti compos fueram, priusquam assidua cura & labore, propriis ipsius manibus, in eadem investiganda desudaveram, pecunie etiam vi non modica in hoc opus erogata; & laborum quidem fructus uberes percipimus, licet alii forsitan nos par vi faciant, vel ex eo quod in propria encheirisi exercenda tantam industriam & diligentiam adhibuimus: nos tamen Pharmaciâ Chymicam, ejusque notitiam accuratam, earum vanis ratioeminationibus, conjecturis speculativis & jejunis, probationibus magis verbosis quam rem attingentibus, longè præferimus, potius esse autumantes nos totos addicere constanti & laboriosa praxi in remediis Chymicis & Galenicis rite præparandis: ex qua rite celebrata cognitio defectuum & impuritatum quibus entia naturalia laborant, notitia morborum corpori humano incidentium, & adaptatio remedium tutorum & efficacium, procul dubio dependent. Hæc itaque Medicamentorum rite præparandorum praxis nobis pro Diplomate habetur; nec in hac prosequenda ad ullam aliam metam collimamus, quam ut Medicorum tum Veterum tum Recentium, qui in experimentis Therapeuticis primas tenent, vestigia prementes, eorum Doctrinam Κανὼνας sequamur. Hi sunt, Hippo-

crates, Caristius, Galenus, Oribasius, Libavius, Angelus Sala, Crollius, Quercetanus, Celsus, Minfichtus, Schroderus, Helmontius, Hartmannius, Sennertus, & Svelferus, qui in sua Mantiff. Hermet. Præfat. huic nostræ sententiæ palam suffragatur, dum ait, Chymiam esse Artem nobilissimam & Medico scitu summe necessariam, & includere Universam Philosophiam Practicam. Medici hi suo sæculo celeberrimi, ut & plurimi alii (quorum numerum pæne infinitum in medium proferre non vacat curiosissimi erant hujus Scientiæ Investigatores, & in Vegetabilium, Mineralium, &c. Anatomia Vulcanica versatissimi; & ipse Gregorius Horstius, licet in Galeni verba juraverat, fatetur tamen Medicum sine Pharmacia Chymica inutilum esse: ut in Lib. 10. de Pharmaceuticis, ejus verba sic se habent, Encomia Chymiciæ non opus est ut hic recenscam, quia verum est quod habet alicubi Heurnius, Cespitat jam profecto sine hac arte Medicina. Et Matthiolus in Epist. ita Sententiam fert, Ausim dicere neminem Medicum Absolutum esse posse, imo nec mediocre quidem, qui in hac nobilissima destillandi scientia non sit exercitatus. In promptu etiam foret plurimos ex Medicis nostris Londinensibus, magni nominis & famæ, adducere, qui strenue contenderunt, & etiam constanter hoc exercuerunt, ut omnia sua Medicamina propriis ipsorum manibus præpararent & administrarent. Hoc pro certo habendum, quod qui vere Medicus expertus Θεραπευτικός ἰατρός, fieri velit, Materiam Medicam, ejusque præparatio-

nem

rem debitam, exactissime callere, necesse habeat.

Quod si semel consequatur, patebit via, ad virtutes Medicinales omnium Pharmacorum distincte dignoscendas, & eorundem Administrationem majori cum iudicio regulandam, unde felicior successus opus coronabit, & agrotantis commodum Majori cum certitudine promovebitur: Medicus enim est qui sanat, non qui garrit: nam & hoc mihi persuasum habeo, neminem posse a priori de morborum curatione ratiocinia certa & demonstrativa instituire, nisi qui principiis solidis & firmis innitens, omnia quaque Medicamina, ope ignis, & metallorum suarum operatione, accommodare & corrigere norit: quod qui rite peregerit, Medicus est Meritis: sed hic labor hoc opus est: sunt qui Corporum principia, Vulcano mediante, ab invicem segregare norunt, qui tamen in arte Medica meri sunt Hospites; restat enim ad huc Modus Conficiendi, non citra laborem, addiscendus; quo etiam satis explorato, nec & hic laboris finis est; debita administrandi Methodus, pro circumstantiarum varietate, &c. res maximi est momenti, & scitu apprime necessaria; licet maxime ardua & difficilis: quod si cuius labores, nostra hac conamina, hac in parte, alleviare queant, nos nec oleum nec opram perdidimus: forsitan in angustiis hisce schedulis comprehensum reperiet Lector, quod per mille volumina longe lateque diffusum spargitur: hoc tamen Lectori amico ignotum nollem, quod a trito & vulgari tramite saepe saepius recessimus, & in Methodo medendi, & in remediis accommodandis, experientia nempe nostra aliam monstrante viam: quod si cui haec nostra Methodus

rhodus displiceat, nos nostrum non urgemus, unicuique sua libertate frui & uti libere concedentes.

Hoc tamen mihi certo polliceor, quod nemo nos ex eo criminis reos arguit, quod Tractatus hic noster aliorum Scriptorum spoliis optimis refertus fuerit: quantum enim novimus, nos a nullo Authore clam surripuimus, si quid forte mutuati fuerimus, nos grato animo palam acceptum retulimus, Nos quidem Brevitati, sed & perspicuitati, consulto studendum duximus, ne nimia prolixitate Lectori (tot Authoribus, totque Scriptis pene oppresso) tedium pareret.

Habes itaque, Lector Benevole, succinctum & dilucidum hunc Tractatum, quo duce viam carpas in morborum curatione rite expedienda, & arte Medica in tuum & egrorum commodum dirigenda: quod sane pro scopo & fine nostro nobis semper proposuimus.

Non verba faciam de Tractatu ipso an Laudem an Vituperium mereatur iudicet eruditus Orbis: Quod Reliquum est, candido Lectori Horatii verbis vale dicam.

----- Si quid novisti rectius istis,
Candidus imperti, si non his utere mecum.

I N D E X

R E R U M

Cap. 1.	D E Cephalalgia seu Dolore Capitis.	
	Pag. 13.	
2.	Epilepsia & Virgine.	15
3.	Convulsionibus.	18
4.	Apoplexia.	20
5.	Paralysi, Lethargo, Caro, Catalepsi, Tremore & incubo.	21
6.	Phrenitide, & Comate Vigili.	22
7.	Melancholia.	23
8.	Mania.	25
9.	Catarrho.	28
10.	Angina.	30
11.	Pleuritide & peripneumonia.	32
12.	Hemoptysi & Empyemate.	34
13.	Phtisi & Tussi.	37
14.	Astmate & Dispnoea.	40
15.	Palpitatione Cordis.	43
16.	Sycope, seu Leiptymia.	44
17.	De Inappetentia & Nausea.	46
18.	Appetitu Nimio.	47
19.	Dolore Ventriculi, ejusque Symptomatis, Ructi- bus, Colera, Inflammatione, &c.	49
20.	De singultu.	51
21.	Fluxu Alvi.	53
	22. Dy-	

22. Dysenteria.	54
23. Dolore Colico.	56
24. Iliaco Affectu, Vulgo Passione Iliaca.	59
25. Ictero.	60
26. Hydrope.	62
27. Lumbricis.	64
28. Scorbuto.	67
29. Affectu Hypochondriaco.	70
30. Rachitide.	71
31. Affectibus Renum & Vesicae.	74
32. Dolore Arthritico & Rheumatismo.	76
33. Febris in Genere.	79
34. Febre Ephemera, & Synocho Simplicis.	80
35. Febre Putrida, & Ardente.	82
36. Febre Hectica, Colliquativa & Catarrhali.	84
37. Febris Intermittentibus.	86
38. Febris malignis & Pestilentialibus.	89
39. Variolis & Morbillis.	93
40. Chlorosi.	96
41. Mensium suppressione.	98
42. Nimum Mensium profluxu.	99
43. Passione Hysterica.	101
44. Partu difficili; & reliquis Pereprarum Symptomatis.	103
Append. De Lue Venerea.	106

CAPUT PRIMUM.

13

De Cephalalgia seu Dolore Capitis.

1. **E**ST sensatio dolorosa orta a solutione continui in fibris Nervosis seu Membranis Capitis; eaque vel intus vel extra Cranium.

2. Si intus lateat, sentitur dolor ad Radices Oculorum, exterior autem Capitis superficies Molestiæ & doloris expers remanet; si autem ad externum tactum dolor sentiatur, tunc extra Cranium hospitatur.

Dividitur etiam in tres species. Prima audit *Cephalalgia* quæ non usque adeo inveterata est, ac secunda *Cephalæa* quæ Hæreditaria & inveterata est, & integrum occupat Caput. Tertia *Hemicrania* quæ unum tantum Capitis latus afficit. Omnes hæ species cum eandem agnoscant Originem, eandem etiam postulant curandi Methodum.

3. In *Causa* sunt disproportionatæ quædam particule sanguinis, vel lymphæ, quæ cum Membranas & Nervosas fibras pervadunt, easdem vellicant & dirumpunt, unde Spiritus ibidem hospitati in Confusionem rediguntur, &c. *Causæ procatartice* & *accidentales* sunt variæ, ut Casus, ictus, fracturæ cranii, laboris vel frigoris excessus, abusus sexuum non naturalium; intemperies Uteri, Stomaci, Mesenterii, &c.

4. Pro diversitate materiæ peccantis variant Dolores vel enim sunt *Punctivi*, *Pulsativi*, *Tensivi*, *Stupefactivi*, &c. In *Pungentibus* acutis doloribus, Austere particule in sanguine hærent: in *Pulsativis* & *Tensivis*, Sanguinis Massa nimium biliosa & esaltata existit, unde cum impetu fertur per meatus cerebri; & cum a subsequente sanguine antrorsum prematur, præter naturales sibi excudit vias, unde fit solutio Continui; quo casu si succedat *Hæmorrhagia Naturalis*.

rium, Morbum tollit. In doloribus *Stupefactivis*, vel excrementa cerebri non debite evacuantur, vel pituitosum viscidum aliquod acidum in vasis hospitatur, eorundem poros obstruens &c.

5. *Cephalalgia* illa quæ inveterata est & hæreditaria, vel quam comitatur affectio *Hypochondriaca*, *Vertigo*, *Lues venerea*, vel *fractura Cranii*, difficulter (si unquam) curabitur; & quo provectior est ætas, eo pejus se habet: illa autem quæ *sympatica* est, seu ex consensu oritur, raro removebitur, nisi prius tollatur Morbus eandem causans, quo demum sublato ipsa cessabit.

(1.) Quod ad *Curationem* attinet, illa causas respicit; nam, in dolore Capitis pituitoso tubuli cerebri obstructi sunt reserandi; & viscosi etiam humores evacuandi veniunt. Conducunt in hoc casu omnia *Sulphureo-Aromatica*, & *Volatilia Salina spirituosæ* & quo magis *Cephalica* & *Arthritica* sunt, eo magis conveniunt. *Cephalica* maxime vulgata sunt folia & flores *Rorismarini*, *Pæoniæ*, *Beton. Majoran. Lili Conval. Salv. Lavendul. &c.* Sin autem *Spiritus* ab his eliciatur & additis floribus recentibus *Spiritus* denuo sex vel septem vicibus cohobetur, & deinde addatur quantitas conveniens *Oleorum Destillatorum* & *Salium fixorum*: & omnia hæc simul Mixta cum s. q. *Salium Volatilium*, ut *Sucin. C.C. Cran. Hum. Sang. Hum. Urinæ, Fuligin. & similibus*; si, inquam omnia hæc simul *Circulentur* & *Destillentur*, superlativa evadunt Medicamina, in omnibus affectibus *soporosis*, reserant enim poros cerebri, & obstructions vasorum, propinata in vehiculis Morbum respicientibus; ut & nullum aliud viscus in toto Corpore affectum simili modo deobstruant: interea dum hæc *Salia Volatilia Oleosa* exhibentur una cum *Stomachicis*: ut *Semin. Carminat. Cariophyll. Macis &c.* Conducit quinto quoque vel sexto die conveniens aliquod *Catharticum* propinare ad humorem Morbificum expellendum. Ex. gra.

1. ℞. Pil. Ruff. ℥ss. Rudit. ℥j. Sal. Succin. Volat. gr. iv. Ol. Destillat. Sassafr. Fanicul. aa. gut. iij. f. Pill. pro unica dosi, vel,

2. ℞. Resin. Jalap. gr. xiv. Sal. Cran. Human. gr. v. Ol. Cinamom. gut. ij. Conserv. Flor. Betonicæ. ℥. ij. f. Bolus,

In intervallis purgandi conducunt etiam Absorbentia quædam, ut Cinnab. Nativ. Oc. Cancr. Antimon. Diaphoret. &c.

(2.) In Curando dolore Capitis Biliofo acredo sanguinis & nimius ejusdem calor sunt temperanda, quo Casu convenit Venesectio, ut & frigida & diluentia, & si deficiat somnus, vel Dolor sit valde vehemens, addantur Optata: Ex. grat.

℞. Aq. Cichor. primul. ver. aa. ℥. ℞. Spir. Sal. Dulc. q. s. ad gratum saporem, Gemmarum Ros. Rubr. ℥ij. f. Tinctura Collaturæ adde Syr. Coral. ℥ij. Laud. Liquid. gut. 60. Dosis ℥ij. vel iij. Conveniunt etiam Emulsiones e semin. frigid. quæ fiant affundendo aq. Lajul. Beton. Ros. Verben. Lil. Conval. &c.

Prodest etiam Purgatio quo Casu exhibend. Pill. Lunar. vel,

℞. Elect. Lenitiv. ℥j. Pulv. sanct. ℥j. Ol. anis. gut. v. Spir. Nitr. gut. x. M. Externe conferunt etiam Cucuphæ quæ fiunt ex herbis & floribus Cephalicis, Oivi distillatis, vel Spiritibus mixtis cum Limentis.

C A P U T II.

De Epilepsia & Vertigine.

1. **E**pilepsia est motus Convulsivus omnium partium corporis, una cum sensus & motus (pro tempore) Læsione.

2. Quando Causa primaria in Cerebro existit, dicitur Epilepsia Idiopatica; & quando a Stomacho, Utero, vel partibus externis dependet, dicitur Symptomatica.

patia. Dividitur in *Cravem* & *Levem*, *Periodicam* & *Irregularem*, *Hereditariam* & *Acquisitam*.

3. Pars affecta est Cerebrum & Genus Nervosum.

4. *Causa* est vitiosa & *Acida* quædam *Lympha* quæ cum spiritibus Animalibus copulata eisdem in furorem concitat, & violenter ab invicem separat, &c.

5. *Signa* Quæ in Capite sedem habent sunt *Torpor*, *Dolor* & *Vertigo*; in facie *pallor*, in Lingua *inordinatus motus*, & in mente *timor* & *horror*. Quidam subito in terram prosternuntur, quidam gradatim & pedetentim decidunt, & quidam ex parte tantum cadunt. Plerumque contrahitur Corpus; quidam denique alto addicti silentio horrendos edunt aspectus; maxima tamen pars magno cum strepitu spumam ex ore ejaculatur.

6. *Epilepsie* difficulter curantur, speciatim si *inveteratæ* & *Idiopathicæ*, cum paroxismo longo & gravi, & quas comitatur involuntaria Excrementorum excretio &c. Sed si *Sympatica* sit & non adeo vehemens nec inveterata, est curabilis, speciatim in pueris, vel ante pubescentiam; si autem *Hereditaria* sit, & cessante paroxismo superstes sit *Delirium*, sola Mors (quoad novimus) levamen adfert.

7. In *Curatione*. Durante *paroxismo* Consulunt Medici quod altis vociferationibus, stimulationibus, Crium divulsionibus, frictionibus & Ligaturis excitetur *Æger*. Nos autem raro aliis insistimus Mediis, quam quod Naribus admoveatur *Spirit. Salis Armoniac. Succinat.* Vel ore excipiantur *gut. viij. vel. x. Essent. Succin. vel Castor*: vel exhibeatur eorundem *infusura* in Cochleari uno *Aq. Cinamom.* ore nempe vi divulso, Extra *paroxisum* si ventriculus multis scateat fæditatibus, propinetur *Emeticum*; si *Plethora* adsit fieri posset *venesectio*. Utcumque sit, lenis aliqua Purgatio bis vel ter per septimanam repetita conferi, cui semper addantur *Cephalica*, ut

1. ℥. Extract. Rud. ℥j. Resin. Jalap. gr. iv. Ol. Rut. Rorismarin. an. gutt. iij. fiant Pill. Numero 5. pro unica Dosi.

2. ℥. Diasen. ℥j. Sal. Volatil. Succin. gr. iv. Ol. Cin. namom. gut. ij. f. Pul. Et Diebus a purgatione liberis utatur salibus volat. Oleos. in Capit. præcedent. præscriptis; idque bis vel ter per diem in vehiculo aliquo appropriato, & quantitate æque larga ac patientis fert Natura. Vel

℥. Aq. Lil. Convall. Pæon. aa. ℥iij. Spirit. cranii Human. succinat. Tincturæ Castor. aa. ℥j. Syr. è succo Cerasor. Nigr. an. ℥ij. misc. sumat Cochlearia ii. sæpius. Omnia Salia Armoniacæ multum conferunt, ut & illa Lumbricor. Terrestr. Stercor. Pavon. Ungul. Alcis, Hirundin. &c. Præterea quandoque etiam locum obtinent Alkalla fixa quæ acidum absorbent, ut Terra sigill. Oculi cancror. Bezoart. Lunar. & Mineral. præferuntur Cinnabaris & Nativa & Antimonii. Ex. grat.

℥. Cinnabar. Antimon. ℥j. Visc. Querc. Rad. Pæon. Maris Cranii Human. Corall. Rubr. aa. ℥℥. Croc. Cin. namom. Castor. aa. ℥j. f. Pulvis subtilissimus. Singulis ℥j. add. Sal. Volat. C. C. gr. vi. Ol. Salv. gut. ij. pro una Dosi. Pro vehiculo utatur aquis destillatis ex Aromaticis supra præscriptis; decoct. Lignorum, Phlegmat. sanguinis, Lumbricor. Terrestr. Hirundin. &c. plurimum valent, quæ dulcorentur Syrupo aliquo Cephalico qui maxime congruit ægri palato.

Externe Cucuphe, vel Emplastra ex Herbis Cephalicis & Aromatibus utiliter satis applicantur; magis tamen valent Salia Volat. Oleos. si debite applicantur; & nosmet ipsi experti novimus vesicatoria vertici capitis, & plantis pedum applicata multum fecisse.

Empirica remedia sunt Hepata exsiccata Ranarum Luporum, vel Corvorum, Sang. Fel. vel Secunda Mulierum, vel detrahantur ℥iij. vel iv. sanguinis e brachio ægri, & ebibat calide.

Amuleta fiunt ex Rad. *Pæon. Afa foetida, Verben. Ungul. Alc. cran. Human. &c.* Si *Epilepsia* *sympatica* sit affectus illi & partes illæ affectæ ex quorum consensu originem trahit, sunt maxima cum cura observanda & curanda.

Vertigio est levis *Epilepsia*; unde eandem vendicat Curandi Methodum, & iisdem cedit remediis quibus *Epilepsia*.

CAPUT III.

De Convulsionibus.

1. **C**onvulsio est continuata & involuntaria Musculorum Contractio, procedens ab interiori irritatione generis Nervosi.

2. Si totum afficiat corpus dicitur *Tetanus*: si Corpus antrosum inflectat, dicitur *Emprostotonus* si retrosum, *Opisthotonus*: si os contrahat, *Spasmus Cini-cus*, si Maxillam, *Trismus*, &c.

3. *Signa* maxime variant: nam inter omnes convulsione correptos quos unquam nobis videre contigit, paucissimos observavimus iisdem stipatos signis: quidam huc & illuc agitantur, quidam vociferant, quidam denique vocem edere nequeunt, sed subito illis os contrahitur; quibusdam particulare aliquod Membrum afficitur, ut *Oculus, Lingua, Brachium, Crus &c.*

4 *Causa* omnium Convulsionum est inordinatio & explosio *Spirituum Animalium*, propter *Acidum*, vel acrem aliquam materiam partes quasdam Systematis Nervosi irritantem.

5 *Convulsionem* plerumque sunt periculosa: si enim procedant a *Vulnere*, nimio *Hellebori* vel *Antimonii* usu, a veneno assumpto, a febre prægressa, a nimis vigiliis, jejuniis, &c. *Ægri* in maximo versantur periculo: & si præterea *Convulsio* vehe-

vehementer urgeat & corripit *linguam labia, nasum, oculum*, partesve vicinas, instat Mors, & incassum ulla adhibentur remedia.

6. *Curatio* hujus morbi coincidit cum illa *Epilepsie*, nam & in hoc etiam casu conducunt *Cathartica* leviora, *Vescicatoria* (modo urgeat necessitas) *Emetica*, ut & *Phlebotomia* quæ omnia (nisi debilitas virium vel aliæ circumstantiæ contraindicent) magno cum fructu usurpantur: ut & omnia *Salia Volat. Oleosa* (quæ in superiori capite vel illud præcedente recensuimus) quæ in omnibus *Convulsivis*, *Soporiferis* Morbis maxime conveniunt, quibus etiam maxima cum efficacia fomentantur *vertebræ Colli, spina Dorsii*, & in spasmo particulari pars contracta; quod remedii genus nullatenus negligendum esse prædico: longe enim præferenda sunt *Linimentis* ex *Oleis Expressis*, seu pinguedine *Anguillarum, Anserum, Anatum, Canum, &c.* Sicut frequentissima nobis comprobavit experientia. Ex. grat.

(1.) ℞. *Cran. Human. succin. aa. partes aquales*, exinde ope destillationis eliciatur *Spiritus, Sal, & Oleum*; cujus lib. ℞. add. *Rorismarini ℔. j. Ol. Cariophyll. ℥℞. Sal. tartari ℔. ℞.* Destill. S. A. Hoc vel huic simile externe adhibeatur, quod & interne assumi potest in vehiculo aliquo *Cephalico*, vel (2.) ℞. *Ol. Terebinth. ℥viij. Succin. alb. ℥j. Ol. Vitriol. ℥℞.* f. Balsamum quod separetur ab *Acido & fæcibus*, deinde eodem inungatur *Æger*, pro *Judicio Medici*. Sex res non naturales debite & cum ordine usurpentur, speciatim autem caveantur *passiones Animi, Metus enim, Ira Amor, Mæror, &c.* sæpe in Morbis convulsivis *paroxysmum* renovant.

Si convulsionem præcedant *febrem, variolas, vel Dentitionem* puerorum, sæpissime sua sponte cessant.

De Apoplexia.

1. **A** Apoplexia est subita Sensus & Motus abolitio, ex qua Ægri (pro tempore) quasi exanimés concidunt, nullo vitæ signo superstitite nisi sola *respiratione*.

2. Hic Morbus vel subito vel accidentaliter quasi invadit, vel subsequitur morbum aliquem prægressum, ut *Epilepsiam*, *Lethargum*, &c. estque vel *vehemens & periculosa*, vel *lenis & minus periculosa*.

3. *Causa proxima* est extinctio vel profligatio Spiritum Animalium, orta a nimia Aciditate Sanguinis, vel viscidiori aliqua pituita, poros Cerebri, vel ejusdem Nervos insarciante; vel a *Narcoticis* fortioribus vel Sanguine extravasato, &c.

4. *Signa*. Durante paroxysmo; Æger somno obruitur, stertorem edit, respiratio est inæqualis & interrupta, imo (si *paroxysmus* valde urgeat) vix percipi potest: & licet vellicetur, stimuletur & comburatur, omni sensu tamen privatur. Quandoque *paroxysmus* est levior, & Æger stupore corripitur paulo majore quam in *Paralysi*.

5. Si *Pulsus* sit debilis, *Respiratio* difficilis una cum *ronchis*, vel si sudores frigidi, stridores, & spuma oris vel saltem major horum pars *Apoplecticum* afficiat, vix unquam liberatur; quod si forsitan contingat *Paraliticuse* evadit: Si *paroxysmus* sit levior, *pulsus* fortior, & si post Sanguinis Missionem levamen sequatur, salutis spes quædam affulget.

6. *Therapeja*. Omnibus nitendum est Mediis ad Spiritus Animales vinculis suis expediendos, obstructions meatuum removendo, &c. Ægrotus erectus sedeat, manus etiam & Brachia, crura & femora fortiter fricentur; *Sternutatoria* & *Errhina* fortiora Naribus indantur: vel:

Tinctura Viper. vel *Castor.* Mixta cum *Ol. Cariophyll.* ori injiciatur: mittatur Sanguis è brachio vel vena potius *Jugulari*, ad Circulationem liberio-rem promovendam, hoc statim levamen adfert, si Sanguis vel *Lympha Stagnans* amoveri possit: *Enemata* etiam acriora injiciantur, quæ ingredientur *Crocus Metallorum*, *Colocinth. Spir. Vin. &c.* *Emeticum* etiam usurpetur, speciatim si *Narcotica* Morbum induxerint. Sed in hoc casu ut & in omnibus aliis semper respiciendæ sunt ægrotantis *Vires*. Huc etiam spectant *Sulphureo-Aromatica*, & *Spiritus Salino Volatiles*, quorum in capite præcedente Mentionem fecimus, Vel

℞. *Spirit. Salv. Rorismar. aa. ℥vi. Ol. Cariophyll. ℥ss. Spir. Cran. Human. Saccinat. ℥ij.* in quo digere *Cubeb. Zedoar. Nuc. Moschat. Castor. aa. ℥vj.* Stent per dies aliquot deinde decant. Dosis ℥ss. in Aq. aliqua *Apoplectica*. Conducunt etiam *Alkalia fixa* ad *Acidum* imbibendum, quibus add. etiam *Aromatica Cathartica* hic locum habent quæ fiunt ex *Extract. Colocinth. Hellebor. nigr. Syr. è Rhamno Cathartic. Pill. duobus Pill. Rud. & semper add. Castor. Sal. Volat. Cran. Human. Fulignis.* Et *Vesicatoria* etiam & *Cucurbitule Scarificatæ* *nuchæ Collæ & Cubitis* admoveantur.

CAPUT V.

De *Paralysi, Lethargo, Caro, Catalepsi, Tremore, & Incubo.*

1. Omnes hi Morbi participant de natura *Apoplexie* & solummodo gradu non *Essentia* differunt; eandem etiam agnoscunt *Causam* & eandem afficiunt partem.

2. *Causa* horum omnium affectuum est *Lympha* coagulata seu quodammodo vitata vel serum, vel

Sanguis extravasatus, vel similis quædam materia Heterogenea poros cerebri vel ejusdem appendicis invadens, unde influxus Spirituum Animalium inhibetur, vel eorum radientes emanationes obtunduntur, &c.

3. *Therapœia* omnium horum affectum speciatim consistit in reseratione pororum *Cerebri*, & procuratione liberioris transitus *Spirituum Animalium*, unde utendum est omnibus quæ præscripsimus in *Curatione Morborum*, de quibus hætenus egimus; omnia enim illa remedia simili modo & hic & in cunctis affectibus *Soporosis*, usurpanda veniunt.

C A P U T VI.

De Phrenitide, & Comate Vigili.

1. **P**hrenitis est inflammatio *Cerebri* & *Membrarum* ejusdem, una cum *febre* acutiori; sed *Coma* est sine *febre*.

2. *Phrenesis* est vel *spuria* vel *vera*; *spuria* plerumque contingit in *febribus biliosis*: *vera* est totalis *memoriæ* eradicatio adeò ut *Eger* omnia *Oblivioni* tradat; & hæc differt tantum *gradu* à *Comate*.

Adest irregularis *Loquela*, & puerilis *lusus* cum *plumis*, *straminibus*, &c. *Oculi* videntur magni & excitati, sunt etiam *vertiginosi*, & *delirant*.

3. *Causa* est *bilis* maximè *Volatilizata* quæ ad *Globosam* *cerebri* partem eversa *Spiritus* *Animales* accendit, in *furorem* & *confusionem* concitat. *Omnes* *Meditationes* *seriæ* & *profundæ*, *curæ*, *studia*, *mæror*, *ira*, &c. sunt *causæ* *antecedentes*, quoniam *bilem* *exasperant*, *Spiritus* *Animales* *exagitant* & *accendunt*, &c. *Omnes* *dolores*, si *vehementes*, possunt etiam *causæ* *vicem* *sustinere*.

4. *Phrenitis* sæpissime est *Lethalis*, præsertim si sequentibus *Symptomatis* stipetur, nempe, *stridore dentium*,

tium, motu Linguae & manuum tremulo, dejectionibus albis, Urinatenui alba, Convulsionibus, Stultis & Ludicris actionibus, ut plumarum collectionibus in lecto, &c. Sed si post statum Morbi Symptomata minui videantur, maxima affulget spes.

Coma procedens ab Ira, labore, studiiis, sollicitudine, &c. facili negotio curabitur.

5. Therapeja Venae sectione celebrata, injiciantur Enemata refrigerantia, idque frequenter. Vomitoria maxima cum cautela exhibenda sunt, mitiora autem lenitiva, ut Elect. Lenitiv. Diaprun. pulp. Tamarind. prunor. &c. conducunt. Omnia Aquea & Acidavalde sunt efficacia in spiritibus debaccantibus compefcendis & ad statum naturalem reducendis. Ex. gra.

(1) ℞. Aq. Endiv. Primul. ver. Rosar. aa. ʒij. Spirit. Nitri gut. 40. Syr. papaveris Rhead. ʒj. M. vel
 (2) ℞. Aq. Acetosell. Lactuc. aa. iv. Syr. Diamor. Diacod. aa. j. Spirit. Nitri Dulc. gut. 30. M. Conveniunt etiam ad bilem temperandam Emulsiones factæ ex seminifrigid. cum aquis hisce Destillatis vel Aq. Hordei. Externe Anodyna refrigerantia Capiti applicari possent, ut Papav. Nymphae lactuc. Germin. popul. primula ver. portulaca Cucurbita sativa, Solanum, flor. Rosar. fol. violar. quibus add. Camphor. Mosch. Ambragrysea, & si opus sit, Opium. Si hæc (supra præscripta) non juverint, propinanda sunt Opiata interne, speciatim in Comate, sed in Phrenesi caute exhibenda sunt (semper incipiendo a minori Dosi) idque potius in febris declinatione, quam augmento.

CAPUT VII.

De Melancolia.

1. **M**elancolia est Delirium sine febre, ortum a Spirituum Animalium hebetudine.

2. Si ejus præcipua sedes in Capite sita sit, dicitur *Cephalica*, si inferius in Abdomine, dicitur *Hypocondriaca*.

3. *Causam* in hoc consistere autumamus, quod Spiritus Animales qui in seipsis sunt maxime subtiles, & purissimi Tincturam quandam acidam recipiunt in fonte suæ Originis, unde hebescunt & quasi Cæci & Caliginosi evadunt, & cum adeo inertes fiant, in vias quasdam devias incidunt. & quocumque se conferant ibi hærent saltem nimium ibidem morantur, unde oriuntur Monstruosæ illæ imaginationes, earumque adeo Diutina remanentia in Animis ægrotantium.

4. *Signa* præcipua sunt *Timor*, & *Meror*. Sed præterea adsunt quandoque & alia: quidam enim uberrimus fundunt Lachrymas, alii autem altos & pueriles tollunt Cachinnos, quidam seipsos imaginantur altiori gradu Locatos quam ipsos reges, dum alii se bufone viliores fatentur, quidam prophetas agunt, & omnia sua effata pro oraculis tradunt, alii autem omne quod ore protulerint pro mendacio vendicant, multi se malo quodam genio præpossessos autumantur, & non desunt etiam qui violentas sibi injiciunt manus,

5. Hic morbus semper est Chronicus, & si *Delirium* adsit extremum, & inveteratus sit morbus, raro aut nunquam emergunt.

6. *Curatio* consistit in volatilizando Spiritus Animales & expediendo ab acido illo eosdem obtundente & obfuscante; in quem finem frequenter instituat *Sanguinis Missio* ex venis Sedalibus & quandoque in Brachio, interea utatur æger *Sal. Volat. Oleos.* quale præscripsimus dum de morbis Soporiferis agebamus. Subinde etiam *Emetica* (qualia vulgo ex *Antimonio* præparamus) bono cum successu usurpantur. Conducunt etiam *Enemata Preparativa*, quæ nempe *Catharticis* viam sternant, ipsa autem

tem Cathartica fiant ex Extract. Hellebor. nigr. Extract. Colocynth. Extract. Rudii. Pill. de Succin. Tartari Diasen. Hierapicra Elix. Proprietat. fact. cum Tinctura Antimonii & propinat. a xx. ad Lx. gut. in Elix. Salut. vel Decoct. Epithymi. Hæc autem vel similia bis vel ter per septimanam propinanda sunt, profunt etiam Absorbentia ad Acidum imbibendum, ut Oculi Cancrorum. Coral. Margarit. &c. etiam Chilibeata, ut Vitriolum Martis & ejusdem Tinctura; & Tinctura Salis Tartari, & Antimon. Ens Veneris, &c. pro vehiculis utendum est Decoctis vel Aq. destillatis Fumariæ Serpill. Amaræ; Dulcis, sero Lactis, vel Aq. acidulis. Cavendum in hoc affectu ne nimium insistatur in usu unius remedii (nisi universalis fuerit:) omnia autem supra præscripta in usum sunt revocanda pro prudenti Iudicio Medici, & morbi exigentia.

CAPUT VIII.

De Mania.

I. **M**ania est Delirium sine febre, sed cum furore & præcipitantia, ortum a depravatione Spiritum Animalium.

2. Quod ad *Causam* attinet, nos *VVillisi* sententiæ calculum nostrum adjicimus, quod nempe Spiritus Animales a benigna & propria indole in aliam malignam & depravatam degenerant, quæ maligna qualitas originem suam trahit vel ab ipsis Spiritibus Animalibus, ut ex passionibus violentis, terroribus, & ex spe rei alicujus deoptatæ subito & improvise frustrata, vel ex morbis in cerebro præexistentibus, ut *Melancholia*, *Phrenitide* &c. Vel oritur hæc malignitas a vitio Sanguinis, ut quando Hæreditaria est, vel quando fermenta venenata Sanguini insinuantur, ex morsu animalium Rabidorum, toxicorum quorundam assumptione, &c.

3. *Symptomata* vulgaria sunt *Delirium* & *furor*. Sed & insuper *Maniaci* maxime sunt audaces & feroces, continuo vigilant, robore incredibili pollent, perferunt etiam intensissimum frigus, plagas severissimas, inediam summam, sine ulla noxæ conscientia; incessanter etiam simiarum emuli ludicros & pueriles exercent actus, semper scelus aliquod machinantur: & licet Mitiores præ se ferant *Indolem*, nisi *Durioribus* manibus & vinculis coerceantur, indomiti evadunt.

4. Simili modo & in *Melancholia* & in *Mania* afficiuntur *Spiritus* *Animales*, *facultas* *Ratiocinativa*, &c. & sæpissime hi duo affectus vices inter se invicem commutant.

5. *Mania* sola raro est *Lethalis*, attamen nunquam non difficilis *Curatu*, speciatim si *Hæreditaria* sit, vel *inveterata*; vel si *morsui* *Animalis* *Rabidi* originem suam debeat: sin autem *leviora* adsint *Symptomata*, *Febris*, *Hæmorrhagia* &c. & si *recens* sit, *facilius* *curatur*.

6. Quod ad *Therapeiam* atinet. *Æger* *rigidos* quosdam *magistros* sibi præpositos habeat, quos *formidet*, & quibus *parere* assuescant; amoveantur omnia alia objecta quæcumque quæ illi bilem *movere* apta nata sunt. vel quæ *vexationem* aliquam *in signem* producant. *Custodes* etiam & illi quorum *ferule* subicitur, *jucundo* aliquo *sermone* ejus *animum* *divertant*, & *blandis* *pollicitationibus* illum *demulceant*, dum *mitior* *existit*: sin autem *extra* *oleas* *vagari* *incipiat*, *minas* *acerbissimas* *intonent*. Cum tamen *affectus* *hic* *Spiritualis* sit, & in *fonte* *animali* *situm* *obteneat*, alia *prorsus* *ineunda* foret *Methodus* *Curatoria* quam hic *proponimus*, adeo. que hanc *nostram* *Methodum* *pro* *optima* *non* *vindicamus*, *sufficit* *tantum* *hanc* *substituissè* *pro* *præsenti*, donec *demonstratio* *magis* *evidens* *effullerit* *in* *meliore* *illa* *methodo* *quam* *jam* *insinuavimus*.

Ad quam *Curam* *incoandam* *fiat* *Venesectio* *sexto* *quoque* *vel* *octavo* *die* *reiteranda* *in* *venis* *Hæmorrhoidali*.

dalibus Pede vel Brachio: Vomitoria etiam vicissim re-
perantur; Ex. gr.

(1.) ℞. Ent. Vener. Tart. Emetic. aa. gr. viij. M. pro
unica Dosi: vel substituatur hoc *VVillsii*.

(2.) ℞. Sulph. Antimonii gr. x. Cremor. Tartari
℞. misce Vel,

(3.) ℞. Vin. Hellebor. ℥j. Tart. Emetic. gr. iij. mi-
sce pro una Dosi.

Cathartica etiam quarto quoque vel quinto die alter-
natim intercalanda veniunt, ut

(1.) ℞. Extract. Hellebor. nigr. ℥ij. En. Ven. ℥j. Tart.
Vitriolat. gr. vj. f. bol. Vel,

(2.) ℞. Extract. Hellebor. nigr. pulv. Colocynth. Mer-
curri Dulcis, aa. j. M. f. Pill. pro una Dosi. Vel,

(3.) ℞. Decoct. Ephymi ℥iv. Diasenne ℥℥. Misce:
Nota bene omnia hæc evacuancia exhibenda esse cum
respectu habito ad vires egrotantis: hoc tamen obser-
vavimus quod *Melancholia* vel *Mania* affecti plerum-
que fortiora requirunt Evacuancia, & melius ferunt,
quam in aliis affectibus. in intervallis etiam Alterantia
specifica suas præstant vices: omnium fere Authorum
scripta hujusmodi scitent præscriptis; nos quæ maxi-
me efficacia noverimus pro exemplis proponemus.

(1.) ℞. Ent. Vener. Bezoard. Lunar. aa. ℞. Con-
serv. flor. primul. veris ℥j. fiat bolus.

(2.) Regul. Antimon. Dissolut. in Ol. Vitriol. ℥jv. Li-
matur. Chalybis ℥j. quibus adde Aq. Serpill. ℥. ℞. Di-
ger aliquamdiu & deinde decant. Dos. j pulveris autem
℞. Vel.

(3.) ℞. Spirit. Sal. Armoniaci ℥iij. Ol. Vitriol. ℥ij.
misce guttatim. Dosis 60. gutt. sepius. Vel,

℞. Ent. Vener. a ℞. ad ℞. Hæc remedia exhiberi
possunt in sero lactis, Aq. Acidulis, Decoct. ex summitati-
bus Hyperic. Sanguisorb. Amar. Dulc. Violar. Borag. &c.
Si nullum horum levamen adferat, & deficiat som-
nus, usurpentur Opiata, quæ fermentanda sunt, &
exhibenda una cum *Campbora*. Sunt & innumera alia

similia innotendo. &c. &c. fere-

remedia, ut *Sanguis Canis, Leporis, Hominis trepidi, Asini, &c.* Sed si ex supra præscriptis in usum adhibitis nullum prodest, incassum alia adhibentur, nam desperata est causa.

CAPUT IX.

De Catarrho.

1. **C**atarrhus est affluxus lymphæ vitiatae in ullam partem Corporis humani; dolorem & aliquando tumorem causans.

2. *Signa* sunt affluxus feri ad Nares & oculos, stertutatio stimulatō in *Larynge*, intumescencia *Amygdalarum*, quam subsequitur *Raucedo*, infarctus *Bronchie*, *tussis*, & plerumque *febris*, quandoque hæc materia Catarrhalis tenuis est, acris, & biliosa, inflammationes produces, & dolores acutos pungentes in diversis Corporis humani partibus: quandoque, crassior est, viscida & pituitosa, producens *Hebetudinem*; *febres intermittentes, Scorbutum, Hydropem, &c.*

3. *Causa* est nimium Lymphæ in Corpore extravasatæ, quæ cum in partes membranosas vel musculares defertur varii Generis dolores excitat, prout nempe est vel *Acida, Salina, Acris, &c.*

Causæ accidentales quandoque accersendæ veniunt a commestione intempestiva, comotatione inordinata præcipue autem ab externo frigore (maxime cum Lympha in fluxum concitatur) quo pori constipantur & transpiratio inhibetur,

4. Si materia hæc Catarrhalis parva Quantitate affluat, & nullam participet Acrimoniam, & solummodo in Nares decidat, facile Curatur: Sin autem extravasata hereat in *Maxillis, Amygdalis*, vel *Larynge* pejus se habet, sed si in *Pulmone*, pessimo in statu sunt *Ægri*, præcipue si Lympha copiose affluat, & acris sit, si *Æger* proveciori gaudeat ætate, vel si *tussi, Astmati, Phthisi, &c.* obnoxius fuerit.

(1) *Curatio*. Si materia sit tenuis & acris, & metuat^r *Febris* imminens conducit in principio *Diaphoretica*, & *Bezoardica* exhibere: & pro potu ordinario.

℞. *Aq. Hordei* lib. iv. *Syr. Papav. Rhæodos* ℥iv. *Ol. Sal. vel Sulph.* q. s. ad gratam Aciditatem: M. ex usu huiusmodi Medicaminum Ægrotans citissime restituetur, sicut frequentissime experti sumus,

(2.) Sin autem procedat a *Lympha* vitiata, vel stomacho impuro, & oppresso ex nimia *Comestatione*, perpotatione, & hoc in Casu primo purgetur ventriculus ope *Emetici* alicujus, & lexetur *Alvus* ope *Elect. Lenitiv. Diaprun. &c.* vel si hoc serum extravasatum usque adeo sit acre, ut *inflammationes, Rheumatismos, Anginam, Pleuritidem, &c.* producat admitenda est *Venesectio*; & partes dolores affectæ soveantur cum *Sal. Volat. Oleos.* quæ & intus assumpta cum *Diacod. vel pauxillo Laud. Liquid.* plerumque curationem perficiunt: quandoque etiam *Spirit. Nitri Dulc.* conducit.

Si materia sit crassa, hebetudinem Causans, &c. Omnia Volatilia penetrantia & acutis gaudentia particulis requiruntur: ut *Sinapi, Ros. Solis; Rad. Ari, Enuclæ Campan. Iridis, Fenicul. &c.* & omnia *Alkalia* æque *Fixa ac Volatilia*.

Si feri stagnatio circa pulmones contingat, & exinde suffocatio aut pregravis infarctus oriatur, conducit etiam *Venesectio* (quanquam & hoc remedii genus mihi non sit Cordi) spatium enim parat reliquæ *Massæ* ad alacriorem circulationem peragendam, in hoc etiam Casu non negligenda *Sal. Volat. Urinosa* una cum *Gum. Ammoniac. vel Myrrha* ibidem dissolutis. Ex. gra.

℞. *Spirit. Fuligin. Succin. Sal. Armoniac. aa.* ℥ij. *Gum. Ammoniac.* ℥j. M. & exinde eliciatur *Tinctura*. Dosis ad gut. 40. in quolibet liquore convenienti. Convenient hic etiam *Absorbentia* ut, *Oc. Cancror. Testæ Testudin. Bezoard. Antimon. & similia*, quibus add. *Milleped. Lumbric. Terrestr. Salia Lixivialia, &* hujus-

hujusmodi alia quæ serum superabundans evacu-
ant, vel per *Diuresin*, vel per *Diaphoresin*. Hæc
supra nominata nullis ferè remediis cedunt in *Ca-
tarrho* inveterato curando.

In *tussibus* utendum est *Balsamis*, *Oleis expressis*
remediis *Mellitis* vel *Saccharo* imprægnatis, & si
materia tenuis sit & *Acris Opiata* exhibenda sunt.
Maxima autem cautela adibenda est ne nimium libe-
raliter insistantur in usu *Bechicorum*, præcipuè autem
opiatorum.

Externe *Cucurbitule*, *Vesicatoria*. *Fonticuli*, *Em-
plastra*, *Lavamenta*, &c. in usum revocanda sunt,
sed semper ex Consilio prudentis Medici.

CAPUT X.

De Angina.

1. **A**ngina est inflammatio in Musculis *Laryn-
gis* & *Æsophagi*, *Tonsillis*, *Palato* vel *Ma-
xillis*. una cum Tumore doloroso, quandoque in-
terno quandoque externo.

2. Dividitur in quatuor species.

(1.) Prima est *Cynanche*, quando muscoli interni
Laryngis inflammantur sine magna intumescencia.

(2.) Secunda dicitur *Synanche* quando adest Tu-
mor respirationi efficiens.

(3.) Tertia est *Paracynanche* quando Musculi
externi *Laryngis* afficiuntur sine tumore apparente;

(4.) Quarta est *Parasynanche* quando inflam-
mantur Musculi externi-faucium una cum tumore.

3. Signa sunt *respiratio* & *Deglutitio* difficilis,
Regiditas Colli, *Dolores pungentes* & *comburentes*
(quasi circa *Maxillas* quandoque etiam periculum
suffocationis, & plerunque *febris*.)

4. *Causa* est Sanguis commixtus vel saltem occur-
rens *Lymphæ* vitiosæ in meatibus suis arctioribus, unde

de evadit grumofus, & tubuli obftruuntur, adeo ut ftagnatio infequatur, & exinde fermentum aliquod acfcens acquirat, unde manant *Symptomata* hactenus defcripta.

5. *Angina* non magno ftipatur periculo, fed *Cynanche* peior eft *Synanche*, & relique duæ fpecies minus funt periculofæ. Si dolor fit maxime acutus, & *refpiratio* valde difficilis, præfens ferendum eft levamen, ne æger morti fuccumbat.

6. *Curatio* (fi recens fit *Angina*) confiftit in obftructionibus referandis, motu Sanguinis reftaurando, & ejuſdem Aciditate corrigenda. In quem finem (licet non fimpliciter neceſſaria fit) *Phlebotomia* in Brachio, Collo, vel ſub Lingua, opem fert: Medicamina autem illa quæ nunquam non finem affecuntur funt *Sal. Volat. Oleof.* Externe applicata, & intus etiam exhibitæ in vehiculo aliquo appropriato, vel mixtæ cum *Anodynis*; hæc enim non ſolum obftructiones referant, Sanguinem coagulatum diſſolvunt, & fluiditatem ei conciliant; Lympham ftagnantem vivificant (quafi) & motui reſtitunt, ſed & ex eo quod vi *Diaphoretica* præditæ ſint, materiam pecantem etiam expelunt: & ſanguinem mundificant, unde gravia illa *Symptomata* cito evaneſcunt, ſicut frequens experientia nobis dictavit: His add. *Salia Volatilia* ut *Spir. C. C. Fuliginis*, *Sanguin. Urin. Sal. Armoniac. &c.* Ex. gr. *U. Aq. Papav. flor. Sambuci, aa. ℥iij. Spirit. Sal. Armoniac. ℥j. Diacodii ℥iſſ. M. ſumat cochlearia duo sæpius.*

Uratur etiam *Gargarifmatibus* qualia ſequuntur; ſi particule *Bilioſæ* Sanguinem invaſerint, Remedia *Nitrata* locum obtinent, vel miſceantur, cum *Urinofis*. Ex. gra.

(1.) *U. Aq. Plantaginis ℥iv. Sir. Papav. Rbead. ℥j. Spir. Nitri Dulc. ℥j. Miſc. doſis ℥j. ſingulis bihoriis vel trihoriis, vel,*

(2.) *U.*

(2.) ℞. *Aq. Ebuli*, *Ros. Rubr. aa.* ℥ii. *Sal. Prunell.* ℥ij. *Sal. Volat. Urine* ℥j. *Syr. e Ros. Sicc.* ℥ij. *℥ij.* *dof.* ℥j. *sepius*: vel utatur pro *Gargarismate*.

Vulgus medicorum remedia *Repellentia* in usum vocant, sed caute sunt adhibenda, præcipue si adsit malignitas: quod ad nos attinet, nihil adhuc vidimus quod par sit *Salibus illis Volatilibus Oleosis*, in *Angina* desperata, præter enim plurimos effectus egregios hæctenus memoratos, amovent etiam omnem malam *Dispositionem Pulmonum*, quæ sæpe auditrices admovet manus in *Angina* maligna ad suffocationem promovendam, qua de causa ocyus & sæpius propinanda sunt ne ex unius diei mora mors curam anticipet.

Externe Album Græcum una cum *Nidis Hirundinum*, fabricatum in modum *Cataplasmatis* cum *Melle*, vulgare est remedium, ut & plurima alia *Stercora* & *Urinæ*: Ex. gra. *Hominum*, *Anserum*, *Gallinarum*, *Equorum*; vis medicinalis sine dubio consistit in *Sale Armoniaco*, & *Nitroso*, quo referta sunt: omnes Authores hæc *Stercora* miris extollunt præconiis: sed nos frequentissime experti sumus priora illa esse præstantiora.

Quidam utuntur *Vescicatoris*, *Cucurbitulis*. &c. quæ multum profunt. Vide *Platerum*, *Riverium*, *Sylvium*, &c.

Si primo die curatio non succedat *Enema* injiciendum est, & *purgatio* instituenda (pro commo- do ægri) & superius præscripta denuo iteranda sunt.

CAPUT XI.

De Pleuritide & Peripneumonia.

- P**leuritis est inflammatio *Pleuræ*, *Peripneumonia* autem *Pulmonum*, earumque membranarum.
- Signa* sunt respiratio difficilis, febris acuta, dolor lateris Punctivus, & Lancinans; Tussis vehemens, primo

aggres-

aggressu ficcior quidem, postea autem cum sputo Spumoso & Sanguineo. Quò magis hisce quadrant signis, eo meliori jure legitima dicuntur. Discrepant etiam à se invicem quoad partem affectam, & gradus malignitatis: *Causa* tamen & *Cura* utrobique est eadem.

3. In *Causarum* classem adduci posset serum extravasatum; plerumque autem *Causa* est Sanguis extravasatus & stagnans, undè Acidum acquirit fermentum, inflammationem excitans, &c.

Causæ Casuales sunt *Plethora*, transpiratio inhibita, præcipue tamen quando Sanguis cum impetum meatus percurrit, ut in exercitio violentiori, nimia computatione, &c.

4. Si Ægrotans hoc morbo antea laboraverit, vel si *Asthoma* præcesserit, vel provector adsit ætas, vel sputum minuatur, imo plane cesset dolore remanente; vel si sputum Sanguineum sit, flavum, aut nigrum, respiratio maxime difficilis, &c. In omnibus, inquam, his casibus res periculo non vacat: sed si *Symptomata* minui videantur, & sputum album & leve existat, æger restituetur.

5. *Curatio* parum differt ab illa quam in *Angina* referebam.

(1.) *Sanguinis Missio* (pro viribus ægri) prodest: sed si prostratæ sint vires; & adsit malignitas, instituat ope *Sanguisugarum*; vel penitus omittatur, & ejus vicem subeant *Cucurbitulæ Scarificatæ*.

(2.) Utatur æger *Al Kal. Volatil.* qualia sunt *Sal. Armoniac. Spirit. Sanguin. Urin. Sal. Armoniac.* quibus add. *Anodyna & Pectoralia*, ut & *Diaporetica* & *Al Kalia fixa*, prout urget occasio.

℞. *Aq. Cardui Hyssop. aa. ℥iij. Syr. Papaveris Erratici ℥iij. Spirit. Sal. Armoniac. ℥j.* M. dosis ʒ℥. Conveniunt etiam hic quæ in *Angina* præscripsimus, & *Salia Volatilia Oleosa*, nempe in declinatione morbi, vel si adsit malignitas.

℞. *Ocul. Cancror. Sang. Hirci Exsicc. aa. ℥ij*

Bezoard. Mineral ℥j. Sal. Viperar. Volat. ℥℞. Misce.

Si nulla adsit Malignitas add. *Laudanum Gr. x. Oculi. Cancrorum* decocti in vino, & *Priapus Cervi, & Sanguis Hirci*, multum laudantur. Si dolor in *Pulmonibus, Pleura vel Stomacho* permaneat post primum diem elapsum, exhibe *Spir. Nitr. Dulc.* & remedia Nitro imprægnata, sed si *Vimitus* adsit vel *Diarrhæa*, caute exhibeantur. Si alvus non respondeat, injicienda sunt *Enemata*, & sub finem morbi etiam *Cathartica* tenuiora in usum revocanda sunt; sed per totum curationis stadium *Diaphoretica* leniora maxime profunt. Si sputum sit viscidum & parva quantitate, caute propinanda sunt *Opiata* vel ullo *inspissantia*, sed potius in usu *incidentium* insistendum est.

Externe *Discurientia* & *Annodyna Emplastra Unguenta, Cataplasmata* conveniunt, sed in *Pleuritide* exquisita omnium optime utimur *Linteo* in *Salibus Volatilibus Oleosis* intincto, & parti affectæ applicato sicut sæpe sæpius experti sumus. Sed nimium non est fidendum hisce *externis*, nisi & *interna* frequenter & sedulo adhibeantur. Pro vehiculis utimur *Aq. Destillat. Hyssop. Card. Cichor. Borræg.* vel succis ex iisdem herbis expressis, vel ex *Teraxac. Papav.* etiam *Emulsionibus Aq. Hord.* qua etiam utimur pro potu ordinario una cum tantillo *Sal. Prunell.* vel *Spirit. Sulph.* vel *Nitri* guttatim instillat. Omnia *acria & acida* procul amovenda sunt, & *cibi Dispepti*: bene autem utimur *Panatela, Cremore Hordei, jusculo pullorum* & *cibis levioris digestionis.*

CAPUT XII.

De Hemoptisi & empyemate.

I. **H**emoptisis (vel sputum Sanguinis) de qua hic agitur, est erosio vel apertio vasorum Sanguiferorum ad pulmones pertinentium, quamquam etiam

etiam a Naribus, Palato, aspera Arteria; Stomacho, Hepate, &c. oriri possent.

2. Si a pulmonibus proveniat, est spumofum, floridum, & partitis vicibus eruitur, semper tamen cum tussi & sine insigni Dolore.

Si a maxillis, aspera arteria, & partibus vicinis procedat, adest quidem screatus sed nulla tussis quod & sensu dignosci possent, si a Stomacho & partibus vicinis procedat, potius evomitur quam exspuitur.

3. *Sputum Sanguini* diversimode, *Causatur*, ut si nimia quantitas feri vel bilis fluidæ fermentantis Sanguini admixta sit, aut si acidum adsit, quod stagnationem & vaporum expansionem producit, unde partes tenuiores quadata porta ruunt. Et oritur etiam hoc Sanguinis sputum ex nimia abundantia Sanguinis, motu nimis violento, & accelerato, tussi exquisita, vulnere, casu, &c.

Empyema, seu *Apostema pulmonum*, oritur a Sanguine extravasato, in vasis *Pneumoniacis* conservato & putrescente.

Uterque (& hic & præcedens affectus) est satis periculosus & prognostica sunt maxime infida.

4. *Curatio* (1.) In *Curanda Hemoptysi* sedulo vitentur omnes actiones vehementes & motus violenti, ut saltus, vociferationes, tussitationes, cunctæ passionis animi, & præcipue ira, hæc enim particulas sanguinis exacuit, & motum accelerat.

Detrahatur sanguis a brachio vel pede revulsionis ergo, nisi virium imbecillitas intercedat.

Quod ad *Pharmaciam* attinet profunt *Vegetabilia Refrigerantia*, ut *Plantag. Burs. Pastor. Nymphaea, Acetosella, Papav.* (præ reliquis laudo succos harum herbarum) *Germina Ros. Rubr. Rad. Tormentil. Bistort. &c.* Etiam terrestria astringentia, ut *Terra Sigillata, Lemnia, Japonica, Bolus Ver. Terra Vitrioli, Crocus Martis Astringens. Lapis Hemmatites, Sang. Draconis? Corallium, Ocul. Cancrorum, &c.* Adde etiam *Acida Coagulantia*, ut *Spiritus Vitrioli, Sul-*

phuris, Alum. &c. quibus junge *Opiata*, prout Medici Iudicium dicitabit: Ex. gr.

(1.) *M. Sang. Dracon. ℥ii. Sem. Papav. ℥iij. pulveriscentur & cum Syr. Corall. f. Bol. Acuatur Oleo Sulphuris per Camph. Vel,*

(2.) *M. Suc. Plantaginis, Tinct. Rosar. aa. ℥ij. Syr. Mirtillor. ℥i. Laud. Liquid. Cydoniat. gut. xxx. Misce vel hoc Sylvii quod habetur lib. 10. cap. 9. §. 20. nempe.*

(3.) *M. Aq. plantag. .ij. Aq. Cinnamom. ℥iij. Aceti Destillat. ℥v. Sang. Dracon. ℥℞. Laud. Opiat. gr. ij. Syr. Diamor. j. Misce. Hoc mirum in modum a Sylvio laudatur.*

Huc conferunt *Cathartica* tenuiora debitis interval-
lis propinata, ex *Rhabarb. Tamarind. Senn.* Vel si ma-
gna copia feri redundet addatur etiam *Resina Jalappe*
Cucubirtulæ & Ligaturæ sæpe bono cum fructu exi-
betur.

(2.) *Empyemati* omni cura occurrendum est (sepi-
sime enim lethale est) si autem præveniri nequeat sup-
puratio promovenda est ope *Cataplasmatum* appropriat.
ex *Summitat. & Radic. Bismalv. Lill. alb. Semin. Lini,*
Fenugræc. Terebinth. & Oleis Emollientibus, &c. ad-
de etiam *Emplastra, Unguenta &c.* Omnium optime
tamen venienti huic morbo occurrunt *Salia Volatilia*
Oleosa & Spiritus Vini rectificatus affusus herbis Alka-
li Volatili abundantibus & deinde destilletur.

Interne omnia *Balsama Naturalia, Balsamum Lu-*
catelli, Balsamum sulphuris vivi circulat. cum *alkali*
aliquo *fixo* donec dulce evadat reliquis palmam præri-
pit, *Balsamum Antimonii Succin. &c.* quæ fabricari
possent ad modum *Boli* cum reliquis appropriat. vel
etiam adde guttas aliquot decoctis herb. vulner. Et si
hæc non possunt tentanda est *Paracentesis*, quam o-
mnes Medici tam veteres quam recentiores laudant,
& practicum felix successus satis confirmat.

C A P U T XIII.

De Phthisi, & Tussi.

1. **D**Um varias Phthiſeos ſpecies animo voluto, obſervo mortem, atrociffimum illum humani generis hoſtem, duobus præcipue nunciis nos in Boreali hac plaga degentes de extrema diſolutione appropinquante certiores facere, qui duo infeſtiſſimi comitis vulgo audiunt nomine *Atrophie* & *Phthiſeos*: in utraque adeſt totius corporis liquatio & conſumptio, quam producit in priori defectus vel obſtructio ſucci Nutritii, & in poſteriori ulcus *Pulmonum*; at in utraque contaminatur Sanguis.

2. *Atrophiam* plerumque comitatur itumeſcentia Abdominis Ventriculi appetitus vagus & inconstans, cordis palpitatio, & sæpius tumores de *Scrophularum* genere.

Phthiſis dignoſcitur ex tuſſi crebra, primo ſicca, poſtea humidiori cum ſpumoso & sæpe Sanguineo puto, quod temporis progreſſu purulentum & quandoque fætens evadit; ſemper adeſt difficultas respirandi per integrum morbi decurſum, & *febris putrida* vel *hectica*; imo sæpe eadem adſunt *Symptomata*, quæ in *Atrophia*. In quibuſdam adeſt totius corporis contabeſcentia & Emaciatio, & frequenter *Diarhæa*, cibo nempe corpus percurrente ſine ulla digeſtione.

3. *Cauſa*. In *Atrophia* Viſcoſus, & Mucosus quidam humor adhæret, vel quodammodo occludit & obſtruit glandulas *Mefenterii*, & vaſa lactea vel eorum Orificia, unde Chylus (ſaltem ſpiſſior ejuſdem pars) non percolatur nec Sanguini redditur.

Cauſa Phthiſeos eſt ulcus *Pulmonum*, quod diverſimode contingere poteſt ut ex quatuor præcedentibus Capitulis Maniſteſto liquet. Nempe a ſero vel ſanguine, vel lymphæ extravasatis, vel a vitio aliquo in ſanguine

guine præexistente, veluti si morbus si hæreditarius, vel si subsequatur. *Atrophiam* aut quemlibet alium morbum quem comitatur aciditas quædam seu acrimonia in sanguine, qui pulmones corrodit, & exasperat: etiam lapilli & tuberculi in pulmonibus *Phthisin* producunt.

4. *Atrophia* incipiens est curabilis, sed si adfit scirrhus Ventriculi, Hepatis, &c. & corpus sensibiliber extenuetur: vix curabitur: & si præterea adjungatur vix curabitur: & si præterea adjungatur *Febris Hæctica* vel *Phthisica*, nulla arte humana curari potest. Quantum novimus paucissimi evadunt, qui correpti sunt ulcere pulmonum: Et si tussis vehementer urgeat, sputum fœteat, & multum de corporis substantia perdat, & sudores colliquativi incessanter ægrum afficiant, si in hoc casu ad purgationem se accingat æger, mortem sine dubio accelerat.

5. *Curatio*. In *Atrophia* pituita viscida est incidenda & evacuanda, obstructions referendæ, sanguinis vitium corrigendum, calor etiam & fermentum ventriculi denuo restituendum, quem in finem conferunt (præter *Salia Volatilia* etiam) *Oleosa*, *Spiritus Volatiles Urinosi*, & *Lumbricorum terrestr. Millepedum*, *Salis Armoniaci*, &c. qui exhiberi possent una cum *Gumm. Ammoniac. Benzoin. Bedellii, Calban. Mirrh. &c.* Ex. gr.

℞. Spirit. Lumbricor. Terrestr. ℥jv. Gumm. Ammoniac. ℥j. extrahatur *Tinctura*, cujus dosis gut. 40. quæ fumantur in sequenti potu diaterico, vel simili.

℞. Heder. terrestr. fumar. aa. M. j. summitat. Absinth. Card. Ben. Epatic. Rad. Fenicul. Polipod. Helen. aa. M. i. recent Collect. ℥j. fiat sacculus *Dieteticus* pro *Congijs iij. Cerevisiæ tenuioris*. In hujusmodi etiam vehiculis propinari possent *Tinctura Chalybis Antimon. Sal. Tar. Ent. Veneris, Vitr. Martis, &c.* Talia enim non solum obstructions referant & visciditates corrigunt, sed & præcipua æstimantur *Pectoralia*, quando, nempe materia aliqua spissa peccat; quibus etiam ad-

addi possent *Hyssop. Capill. Vener. Tussilag. Hyperic. Marrubii Liquirit. Iris, &c.* etiam *Semina Carminativa*, eorumque *Olea*, & *Oleum Cinnamom. Bacc. Juniper Menth. & Absinth.* speciatim in *Lienteria* & affectibus fridis ventriculi, exhiberi etiam posset purgativum aliquod levius singulis 10. vel 12. diebus, Etiam.

℞ Pill. Tartar. Quercetan. ℥j. Ent. Vener gr. vj. Misce.

Etiam *Rhabarbar. vel ejusdem Tinctura, Spec. Hier. Diasenn. Elixir. Propriet. fact. cum Tinctura Antimonii, &c.* Hactenus de *Atrophia* & *tussi* procedente a pituita viscida.

Sed si *tussis* proveniat a particulis Salinis, vel Acrimonia quadam præditis, vellicantibus *Pulmones, Bronchia, &c.* Tunc *Absorbentia* adhibenda sunt, ut *Bezoard. Mineral. Antimon. Diaphor. Antipepticum Poterii, &c.* Etiam *Jucrassantia*, ut *Essentia Papav. Pill. de Cynogloss. de Styrace*, & similia (caute) usurpanda sunt. In nullo casu *Tussis* negligenda aut floccifacienda est; quamquam enim *Phthisis* immediate illam non comitetur aut subsequatur, plerumque tamen *Phthisen* precedit: ideo periculosa est, & omnibus modis eam amovere nitendum est, in quem finem *Emeticum* confert (si pro certo habeas *Pulmones* intactos sanos esse, & nisi aliæ prohibeant circumstantiæ) hoc autem præcipue confert quando adest infarctus ventriculi, & prægravatio, & anxietas Pectoris.

2. *Pharmacia* pro *Curanda Phthisi*; si ulcus in *Pulmonibus* hactenus progressum fuerit. *Emerica* fugienda sunt & utendum est *Balsamis Pneumonicis* (in *Empyemate* hactenus memoratis) & *Decoctis Pectoralibus*, & *Traumaticis, Syrupis, Eclegmatis, Emulsionibus, &c.* quorum infinitam varietatem apud omnes pene *Authores* reperire est: exemp.

(1.) *℞. Vini Canariensis vel Malag. ℥ij. Bals. Tolutan. ℥j.* Digerantur in vase vitreo duplici bene Lutato, igne moderato, Vel,

(2) ℞. Sr. Tolutan. ℥ij. Sulph. Bals. Anifat. Sacchar. Cand. aa. ꝑ. Ol. Cinnamon. gut. xv. M. f. linctus. Conducunt etiam *Absorbentia* ad acidum prædominans imbibendum, & particulas acriores in ventriculo & sanguine temperandas. Hisce autem remediis quæ ultimo præscripsimus pro tussi curanda, adde *Corall. Terr. Lemn. Sigillat. Catechu*, quæ ultimo memorata specifica est in hoc morbo & in omni tussi cujuscunque generis, præcipue si adsit *Diarrhæa*. Exempl.

℞. *Antibectic. Poterii* ℞. *Catechu*. ℞j. *Conserv. Rosar. Rubrar.* ℥ij. ℞. fiat bolus. Quando semel ventriculus ex usu hujusmodi medicaminum acidum ibidem hospitatum eliminavit, consulendus est æger, si modo possibile sit, ut se lactis usui addicat, & primo quidem misceri posset lac cum tertia parte æquæ, vel destilletur lac herbarum appropriatarum virtutibus imprægnatum.

℞. *Hederæ Terrestris* M. ij. *Sem. Anisi* ℥ij. *Testudinum & earundem testarum* ℞j. *lactis* destill. &c. ----- Per se etiam usurpari posset lac *Vaccinum, Caprinum, vel Asininum*, (nisi acescat aut coagulet in ventriculo) & si viscida pituita abundet addatur piper subtilissime pulverisatum; ex cujus additione multo efficacior evadet: sed si adsit *Diarrhæa, vel febris putrida*, desistendum est ab usu lactis, & *incrassantia & Refrigerantia* usurpanda sunt.

Contra debilitatem multum valent *Gelatine, Testudines, Ostrea, &c.* Externe *Fontanelle, Emplastræ, Unguenta & Fumigationes* felicissime succedunt.

CAPUT XIV.

De *Asthmate, & Dyspnœa.*

1. **E**t respiratio difficilis orta a morbosa dispositione *Pulmonum, vel Bronchiæ.*
2. Quando moderata est sine ronchis & febre, dici-

dicitur *Dyspnœa*. Quando difficilis est una cum strepitu & Ronchorum ingeminatione, dicitur *Asthma*. Quando ægrotans respirare nequit nisi erepto corpore sedeat, dicitur *Orthopnœa*.

3. In quibusdam sicca est sine sputo, & subito invadit, in aliis autem humidior est, tussitando materiam quamdam expellens.

Asthma Scorbuticum Scorbutica habet Symptomata, ut intumescetiam Ventriculis, Gypochondriorum, &c.

4. *Causa* prioris speciei, est spasmodica contractio, & irritatio Organorum respirationi dicatorum; videmus enim hoc morbi genus periodicum esse, & ægrotum subito & improvise corripere; præterquam quod ira, timor & similes Animi ataxie paroxysmum inducant. Posterior præducitur ab obstructione appendicis alicujus pulmonum, quod verosimiliter contingit a pituita viscida, vel materia purulenta, Sanguine extravasato, Lympha extravasata, aut a Tumoribus, Scirrhis, Lapillis, & aliis ejusdem farinæ meatus obstruentibus: quibus etiam adde tumorem pectoris, abdominis, &c.

5. Si inveterata sit & jam senescentem corripiat, difficulter curatur; si *Asthma* in pejus vergat, sæpe minatur *Soporiferos* quosdam vel *Convulsivos* affectus, vel *Phthisin*, *Hydropem*, &c.

6. *Therapeja*. *Asthma Convulsivum* curatur ex usu *Cephalicorum* & *Artriticorum* adjunctis *Balsamitis Pectoralibus*; de illi satis fuse egimus dum de morbis *Soporiferis*, & de his consule caput proxime præcedens.

℞. *Tinctur. Croci, Castor. aa. ℥ij. Bals. Sulph. Anisat, ℥j. Laud. Liquid. Tartarisat. ℥℥. Misce,* dos. gut. 40. Vel,

Destilletur Spiritus a Sale Armoniaco, Succino & Gumm. Ammoniaco, cum Spirit. vini: in cujus ℥jv. dissolv. Sperma. Ceti ℥j. Laudam Liquid. ℥j. dos. a 20. ad. 60. gut. Vel,

℞. Cin-

℞. *Cinnabar. Antimon. Sperm. Ceti. Millepedum*
aa. ℥ss. Castor. Sal. Succin. Volat. aa. ℥j. f. pulvis
dosis ℥j.

Pro vinculis inserviant *Aque Testudinum, Lumbricorum Terrestrium, Saffaphras Primul. veris, Caryophyll. Hortens. & similia*, Vel,

℞. *Aq. Rosar. ℞ij. Benzoin. Styrac. Calamit. ℞.*
 ℥j. Diger. in vase vitreo duplici, igne moderato.

Pro curando *Asthmate humido; Venesectio* (ipso tempore paroxysmi) indubie confert, & si, viscosa ulla materia adhæreat ventriculo, *Emeticum* apprimè necessarium est ad materiam illam pituitosam ventriculi plicis impactam, relaxandam & abigendam & hujus generis remedij utilitatem sepiissime experti sumus.

Sed si *Aciditas* ulla sit in sanguine, vel si viscida & mucosa materia adhæreat Bronchiæ, *Salis illa Volatilia Oleosa* (sepiissimæ a me memorata) omnia alia remedia multis parafangis præsellunt, Vel,

℞. *Gumm. amoniac. Spir. Vini aa. ℞j. Sal Volat. Urine ℞vj. Sal. Tartar. ℞ss. destil. Secundum artem,*
dosis hujus Spiritus gut. 40. Vel,

Dissolvantur *Gumm. Ammoniac. in Spir. Lumbricor Terrestr. aut Milepedum, aut Sal. Armoniaci*: Hujusmodi, inquam, *Medicamina* multum, faciunt.

Preterea omnia *Incidentia & Mordentia* conducunt, ut *Rad. Ari. Helenii, Raphani Rusticani, Cochlear. Sinapi, Epatic. &c.* Vide Cap. ultim. precedens.

Si *Abdomen* flatibus infectetur, usurpentur *Carmenativa*, non solum una cum *Specificis & Alterativis* sed etiam in *Catharticis & Enematis, &c.*

Si procedat a *Scorbuto, Hydrope &c.* ratio habenda est horum morborum. Externe *Vesicatoria, Cucurbitule & Fonticuli* conveniunt; sed supra omnia suademus ut peccus soveatur *Salibus Volatilibus Oleosis.*

Pro morbi huius *Prophylaxi*, mediocritas observanda est in usu sex rerum non Naturalium, & sedulo studendum est ut omnes evacuationes naturales debi-
 tum

tum ordinem observent; & Alvus potius solutior quam
 nigrior semper remaneat.

C A P U T XV.

De Palpitatione Cordis.

1. **P**alpitatione Cordis, est Cordis & Arteriarum mo-
 tus convulsivus: cor autem est præcipua pars
 affecta.

2. Manu sentiri potest, & quandoque adstantibus vi-
 dere & audire licet. Si procedat ab ira, timore amore,
 exercitio immoderato, &c. Citissime cursum suum ab-
 solvit sed si ab *Atrophia* vel *Cachexia* originem ducat,
 diutius moratur, & sentitur quædam ponderositas a pa-
 stu, sed si a *Scorbuto* oriatur, adest anxietas &c.

3. *Causa* vel consistit in vitio Sanguinis, (qui cum
 sit nimium acidus vel biliosus vellicat nervos cardia-
 cos & fibras motrices) vel procedit ab obstructione,
 si quid nempe adhæreat cordi vel arteriis, unde spiri-
 tus Animales cum impetu moventur, &c. & exinde
 est quod tristitia subita, timor, pudor, amor, &c.
 Palpitationem producant.

4. Hic morbus pro periculoso habetur, & si oriatur
 ab obstructione vel Lesione vasorum cardiacorum; raro
 aut nunquam curatur: sed si *Sympatica* sit, curato morbo
 ex cuius consensu oritur, vel ipsa curabitur.

5. Et equidem opus foret minoris laboris curam hu-
 jus morbi instituere, si rite dignosceretur causa; quæ
 quandoque facile satis, quandoque multo difficilius e-
 ruitur. Sed si materia acris & viscida peccet (in pa-
 roxysmo) *Salia Volatilia Oleosa* nulli remedio cedunt,
 Vel,

℞. Spirit. Vini ℥ij. Sal. Volat. Succin. C. C. aa. ℥j. Ci-
 namom. ℥vj. Sal. Tartar. ℥iij. Diger. per septimanam
 unam: deinde Destill. in Balneo Mariæ; Spiritui de-
 stillato adde Olea Chimica, Macis Caryophyllor. Som.
 Anisi,

Anisi, quantum cum illo commode incorporari potest; ultimo infunde *Croci*, *Castor. aa. ʒj. dosis gut. 30. in ullo vehiculo appropriato.*

Sed si oriri videatur a *Sal. Bilioſo*, *Cardiaca* temperatoria cum *Acidis* lenioribus usurpentur, ut *Spiritus Salis Dulc. Succus Citri, Lujule, Tinct. Corall. &c.* In Paroxyſmo *Venæſectio* etiam conducit, præcipue ſi adſit *Plethora*. Quamcunque autem agnoſcat cauſam, *Absorbentia*, & *Bezoardica* exhiberi poſſent, ut *Bezoard. Mineral. Terra Sigillat. Margarit Corall. Ocul. Sanctor. Teſt. Oſtrear. &c.*

Paroxyſmo pedem referente purgatio leuior, & moderata locum obtinet, ut *Pill. Tartar. extribus, Vel, ʒ. Rhabarb. ʒiij. Sal. Tartar. ʒij. Aq. Cinnamon. ʒvj.* fiat infuſio pro una doſi, Purgatione peracta *Diaporetica* leuiora sæpe profunt, ut

ʒ. Laud. Lodinenſ. Camphor. aa. g. ij. Bezoard. Mineral. gut. iv. cum Confection. Alkerm. f. Bolus.

Si procedat a *Scorbuto*, *affectu Hipochondriaco* vel *Hifterico*, *Cachexia*, *Antropia*, aut ſimilibus, promovenda eſt cura horum morborum, a quibus ipſa dependet.

In curando hoc morbo laudant Medici *Cor ſuis, Bovis, Cervi, &c.* Externe ſuadent ut uſurpentur *Cucurbitulae, Sacculi, Unguenta, Fumigationes, &c.*

CAPUT XVI.

De Syncope, ſeu Leipothymia.

1. **E**ST ſubita ſuppreſſio functionum Vitalium, orta a nimia fuſione vel Coagulatione Sanguinis.

2. Si ſolummodo adſit virium jaçtura, cum *Vertigine* & ſtrepitu in Capite, varii colores oculis repræſentati, labia & Genæ pallidæ, ſudores frigidi, & tantillum ægritudinis, dicitur *Eclypſis*; ſed ſi adſit etiam animæ deliquium dicitur *Leipothymia*, & ſi præter omnia

omnia hæc *Symptomata* pulsus etiam & respiratio deficiant, dicitur *Syncope*; vel *Asphyxia*, & egrotans pro tempore mortui speciem præsefert.

3. *Deliquium*, *Animi* oritur vel a penuria, suppressione vel dissipatione spirituum animalium.

(1.) Penuria oriri potest a nimia sanguinis iactura, diarrhæa, alimenti defectu, &c.

(2.) Supressio ab ingrata aliqua visione, aut odore; vel ab affectibus animi, ut terrore, amore &c.

(3.) Dissipatio, a veneno, febris pestilentiali, extremo labore, &c.

4. *Leipothymia* in fæminis *Hysterico affectu* obnoxiiis, vel quæ a *Phlebotomia*, ingrato odore, visione aliqua inimica, &c. provenit, non multum metuenda est: Sed si *paroxysmus* diu persistat cum respirationis & pulsus defectu vel si crebro recuret, & ægrotans *Phibisi* obnoxius sit mors fores pulsat; & si *tremor* & *Convulsiones* adsint, omnis salutis spes deplorata est.

5. *Therapeia*, *Cardiaca* animi deliquio appropriata, sunt illa quæ vel spiritus volatilizant, quando Acidum coagulans prædominatur, vel quæ eisdem restaurant & concentrant, quando exhausti & dissipati, & irregulariter in cor & arterias exploduntur. Primi generis *Cardiaca* sunt volatilia salina Alkalia, adiuncta sulphureo Armoaticis, (i. e.) *Salibus Volatilibus Oleosis*, quorum Catalogum superiore capite resensuimus; Vel,

℞. *Aq. Cinnamom.* ℥iv. *Spir. Sal. Armoniac.* gut. 30.
Ol. Cinamon. & *Succin. aa.* gut. ij. *Syr. Cariophyllior.* ℥ss.
Misc. Hisce add. *Aq. Borragin. Melis. vel Rosar* prout necessitas & occasio postulat.

Sed si *Leipotymia* a febribus, &c. proveniat, *Acida Volatilia* (i. e.) *Spir. Formicarum*, & *Sulphureo spirituosâ* adiuncta acidis præferenda sunt; ut *Spirit. Sal. Dulc. Suphur Nitri*, &c. Vel.

℞. *Aq. Meliss.* *Cinnamom.* aa. ℥ij. *Confectio Alkerm.* ℥j. *Syr. Corall.* ℥j. *Misce* s. *Julapium.* Hisce adde

adde *succum citri, aurantiorum, Lujule, & Similia*, quando nempe deliquium provenit a nimia dissolutione sanguinis; semper tamen ratio habenda est morbi a quo provenit deliquium.

Externe irroretur facies aqua frigida; & *Spiritus Salis Armoniaci* fortissimus naribus admoveatur, &c.

CAPUT XVII.

De Inappetentia & Nausea, seu Cibi Fastidio.

1. **I**nappetentia & Nausea est depravata ventriculi fermentatio.

2. *Causa* (plerumque) est vel bilis præternaturalis, vel visciditas pituitosa in plicis ventriculi latitans, vel admixta ejus proprio fermento; vel denique vitium inest liquori glanduloso fermentationi adaptato.

Causæ Accidentales forent, vel abusus sex rerum nonnaturalium, morbi alii prægressi (veluti febres, a quibus sanguis depravatur, &c.) vel defectus fermenti vitalis: & quandoque etiam oritur ex consensu aliarum partium, ut cerebri, uteri, &c. Vel ex quodam accidente quod Spiritus Animales exagitat.

3. Si in initio morbi contingant, res non adeo periculi plena est, ac si in declinatione; si Chronico- rum morborum consortium ambiat, in deterius vergit; & pejus se habet in pueris quam in adultis.

4. Pro *Curatione*, primo Emeticum levius conducit (ad illud eliminandum quod fermentum vitiat) & deinde si quid biliosum in culpa sit, stomachica una cum acidis temperationibus conveniunt, ex. gra.

℞. Spir. Salis Dulc. Essent. Memb. Absint. Elixir. Proprietat. Paracels. aa. ℥j. Aq. Cinam. ℔j. Misc. Dosis ℥ss. sepius. Vel,

℞. Tinctur. Nucis Moscat. Piperis aa. ℥j. Spir. Sal. ℔j. M. Dosis gutt. xxx. Absynthium & semina Carmi-
nati-

nativa addantur cerevisiæ ordinariæ, quæ pro omnibus vehiculis inservire possunt.

Sed si acidum viscidum, dolorem gravativum in ventriculo producat, & *absorbentia Volatilia Aromatica* locum obtinent, ut,

℞. Ocul. cancror. Corall. aa. ʒss. Ol. Stillat. Aurantior. Month. aa. gutt. iij. Misce. Vel,

℞. Spirit. Sassafras, Limon. aa. par. i. Infund. Mirrb. Aloes, Crocis, aa. quant. sufficit: Elixiris hujus decantati singulis guttis xxx. adde Olei Cinnamom. gut. ij. pro una Dosi.

Purgatio levior etiam conducit ad reliquias (si quæ sint) Evacuandas, ut *Electuar. Diapran. Sylvii Chologogum, Pil. Aleophang. Stomach. &c.*

Immodicus usus dulcium & pinguium sedulo vitetur: hæc fermentum Stomachi pervertunt, sicut & omnia sulphura durioris indolis, nitra lixivialia, &c. Opium fermentum obtundit & hebetat. Motus etiam nimius vitandus est, nam humores quiescentes excitat, unde spiritus irregulariter functiones suas obeunt: idem etiam dicatur de affectibus Animi.

Sed quandoquidem inappetentiam plerumque sit symptoma alterius cujusdam morbi præcipua cura habenda est illius morbi, cui ortum suum debet.

C A P U T XVIII.

De Appetitu Nimio.

1. **E**ST infatiabile comedendi desiderium, ortum a fermento ventriculi vel nimia quantitate aucto, vel nimia acrimonia prædito.

2. Quandoque nullus adest vomitus, & tunc dicitur *Bulimeos* plerumque tamen vomitus succedit & sæpissime etiam dejectiones, quo in casu dicitur *Kunorexia*.

3. Autumo causam deducendam esse a succo e glandulis ventriculis & Æsophagi exudante, nimia molle abun-

abundante, vel nimi sacri & acido, licet & *succus pancreaticus* & saliva ejusdem vitii correa sint; etiam nimium cibi acris & remediorum ejusdem naturæ assumptum famen hanc producit.

4. Si non usque adeo extrema sit hæc fames, & si *Plæthorica* constitutio adfit; patientes axinde pinguescunt: sed maxima pars hominum, hoc affectu percitorum, macrescunt, & nisi præsentem ferant opem, in cachexiam, Phthisin, &c. præcipitantur.

5. *Therapeia*. Omnia Acida & acria procul exulent, & pingua & Oleosa, quæ Acrimoniam obtundunt in usum vocentur. Absorbentia hic sine dubio conducunt, sicut & omnia Salia Alkalia fixa & Volatilia, perimunt enim & temperant naturam Acidorum Corrodentium; hñce junge opiata.

1. ℞. *Cretæ, Boli veri, Cinnamom. aa.* ℥j. *Ol. Menthe Sem. Anisi aa.* gut. x. *Theriac. venet. Antiq. ℥ij.* Misce Dosis ℥j. in Aq. Cinnamm. Vel.

2. ℞. *Sal. Volat. Oleos. gut. xv. Laudan. Liquid. gutt. x. Ol. Amygh. Dul. ℞.* pro una dosi. Vel,

3. ℞. *Antimon. Diaphoret. Corall. preparat. aa.* ℥ij. *Laudan. Londinens. ℞. Ol. Cinamom. gut. x.* Misce. Dosis ℞ij. in vino Malag.

Laudant Medici jusculum Pingue, Gelatinas, Vitella Ovorum in vino Meraciori exhibita.

Veteres & nonnulli etiam ex recentioribus Medicis suadent evacuationem instituendam esse per vomitum & secessum; *Sylvius* & *Deckerus* hanc sententiam rejiciunt, nos tamen novimus vomitum curam hujus morbi perfecisse.

De *Dolore Ventriculi, ejusque Symptomatis; Ructibus, Cholera, inflammatione, &c.*

1. **E**ST sensatio dolorosa in parte affecta, orta a corrodente quandam Acrimonia, continuum solvente.

2. Dicitur *Cardialgia*, quando superius ventriculi orificium afficit, & *Dolor Ventriculi* quando pylorum afficit.

3. *Signa Cardialgie*; sunt dolores acres, summi & exquisiti, circa foveam ventriculi, quos quandoque comitantur vomitus, vertigo, Leipothymia, Convulsiones, &c.

Si aliam Ventriculi partem afficiat, vel Pylorum, Colicam, imitatur cum dolore quidem acerbissimo, sed sine Symptomatis illis horrendis: plerumque tamen Vomitum producit, ardorem Ventriculi, ructus flatulentos, strepitus in intestinis excitat, ut & Ventriculi distensionem, &c.

4. *Causa* est solutio continui ab Acido aliquo Mucoso bile Volatili, & Vaporibus Acrioribus, Causticis, Deleteriiis, & Malignis Salibus (ut in peste) Lumbricis, Nimia Ingurgitatione ciborum acrium, Venenis, & aliis Heterogeneitate partium dotatis: quæ omnia adeo divellunt & distrahunt fibras Nervosas, ut Spiritus Animales extra ordinem cogantur, & furibundos ineant motus; inde oriuntur gravissimi illi dolores, qui varie ægrotos discruciant pro natura causæ peccantis: quæ si sit Mucilago ulla viscida & Acido Commixta, & si occurrat portio aliqua Bilis Volatilis exinde formatur fermentum flatuosum, quod cum in Duodeno majorem acquirat quantitatem (ubi nempe duo succi sibi invicem occurrunt) omnes supergreditur sine, seipsum in intestina, Hypochondria, Ventriculum, &c. quaquaversum propellens: unde

D

pro-

procedunt illa Ventr̄is tormina, intestinorum strepitus; & ubi ejus cursui obex ponitur, etiam intumescencia. Quod etiam particulis suis acutioribus fibras nervosas vellicat, unde sequitur Spasmodica contractio Ventr̄iculi & intestinorum, ex qua contenta necessario ejiciuntur: & prout hæc Salia sunt magis vel minus Caustica eo augetur vel diminuitur morbi malignitas; & aliquando non solum subsequuntur vehementes Evacuaciones, sed & inflammationes, abscessus, Ulcera, Gangræna, imo & nonnunquam ipsa mors horum vestigia premit.

5. Hic morbus est de acutorum genere, & periculo plenus: & prout Symptomata magis aut minus vehementer urgeant, ita ferendum est Judicium. Si severissimi torqueant dolores, una cum sudoribus frigidis, animi deliquio. & Convulsionibus, mors metuenda est: & si adsint febris Maligna, Dysenteria, &c. Omnis fere labitur spes: & si adsit singultus, de morte adventante non amplius dubitandum est. Sed si dolores non usque adeo urgeant, Symptomata mitescant, & Evacuaciones minus vehementes sint, vel si solummodo a flatibus procedant: minus est periculi.

In Constitutione Sana & Athletica, Cardialgia, ructus, & vomitus Critici, sine magno dolore, aut noxa fiunt.

6. *Therapeja*. Motus violentiores, vel corporis, vel animi in hoc morbo suscipiuntur, hostem enim e latebris excitant, & nosmetipsi sæpissime experti sumus, quod frigus externum, si in ullam corporis partem penetraverit, præcipue si *Abdomen*, *Pectus* vel *Pedes* corripuerit, *Cardialgiam* excitavisset; & in hoc casu Bolus sequens mire efficax evasit.

M. Bezoard. Mineral. gr. xv. Ol. Destillat. Menthæ, Cari Cinamomi, aa. gutt. ij. Laudan. Londinens. gr. ij. cum Conserv. flor. Borræg. f. Bolus.

Absorbentia quidem adjuncta *Stomachicis* & *Carmisnativis* (& si dolor valde urgeat, & vehementia adsint

sint Symptomata) etiam Opiatis bene preparatis, maxime profunt: sed si oriatur ex assumptione ullius, v. gr. veneni, &c. nauseam, & vomitum creet, Emetica leviora primo exhibenda sunt.

1. ℞. Aq. Cinamom. Menthae aa. ℥j. Syr. Limon. ℥ss. Laudan. Liquid. gut. x. Misc. Vel.

2. ℞. Sal. Absinth. ℥ss. Ol. Cinamom. Menthae aa. gut. ij. Syr. Citr. ℥ss. Misc.

Si Cholera adsit & bilis majore impetu sursum quam deorsum evacuationem attentet, Enemata Emollientia conducunt, ut & Colagoga & Laxantia. Ex. gr.

1. ℞. Cassia recenter Extrah. ℥ij. Senn. Rhabarb. pulveris. aa. ℥ij. Ol. Stillatit. Menthae. Macis aa. gut. ij. Laud. Liquid. gr. j. Misc.

Si suspicio adsit malignitatis adde Alexipharmaca.

2. ℞. Theriac. Venet. ℥j. Sal. Volat. C. C. gr. vi. Ol. Chymic. Cariophyll. Aneth. aa. gut. iij. Misc.

Si adsit inflammatio, & æger Athletico corpore gaudeat prodest Sanguinem detrahare; non autem Catharsis aut Vomitus promovenda sine maxima cautela Arsofentia in hoc affectu conveniunt, sed Salina Urinosa precellunt, & si dolor valde urgeat addantur Anodyna. Si Cardialgia a flatibus procedat Chatarticum aliquod Carminativum & Enema ad transitum liberorem promovendum opem sine dubio ferent.

Externe Salia Volatilia Oleosa pro fomentationibus utiliter usurpantur, & in Cardialgia Spir. Rorismarin. quo foveatur Ventriculus presens affert levamen.

C A P U T XX.

De Singultu.

1. **E**st morbus Ventriculi, & Causa est quodcumque orificium superius Ventriculi inquietare valet; adeo ut Diaphragma etiam afficiatur; quod probabiliter provenire posset a flatulenta aliqua materia

ibidem inclusa, vel a viscida & tenaci materia orificio Ventriculi impacta & adhærenti, nervos tenuiores irritante, unde & *Diaphragma* ex consensu afficitur: & inde oritur motus hic convulsivus: hæc autem materia peccans vel in ipso Ventriculo generatur; vel ex prava sanguinis Diathesi ab aliis partibus accersitur, ut in *Febribus Malignis, Dysenteriis, &c.*

2. Si *Singultus* procedat a vulnere illius partis nobilis, & principalis, vel si vehementes evacuationes vel malignum quædam morbum subsequatur, maxime periculosus est. Sed si levior sit, facile curatur ex Spiritus cohibitione, Pudore; aut improvisa qualibet passione animi,

3. Si malignitatis particeps non sit, inchoetur cura *Vomitoriis* levioribus & *Catharticis*, nisi debilitas virium prohibeat: Sed in omni casu *Absorbentia* & *Antispasmodica* conferunt.

℞. *Cinnab. Nativ. Corall. C. C. aa. ℥℥. Castor ℥j. Ol. Stillat. Caryophyll. Aneth. aa. gut. iv.* Misc. dos. ℥j.

Si a flatibus producatur semina carminativa addantur.

℞. *Aq. Cari ℥ij. essent. Aneth. Castor aa. ℥℥. Misc. Semen Anisi* constanter in ore manducatum multum laudatur. Sed si singultus vehementer urgeat, (a quacunque procedat causa) *Opiata* bene præparata & cum iudicio exhibita sunt sine pari. Si malignitas adsit, addantur *Alexipharmaca*.

℞. *Margarit. Bezoard. Mineralaa. ℥j. Ossis de Corde Cervi, Pulver. e Chelis aa. ℥℥. Laud. Londinens. gr. iij.* Misc. dos. ℥j.

Externe Emplastra & unguenta ex *Antispasmodicis, Stomachicis, Carminativis, &c.* Ventriculo applicata profunt; quorum mistura & applicatio pro causæ exigentia dirigenda est. His adde *Salia Volatilia Oleosa, Cucurbitula, Ligaturæ, Frictiones, &c.* valde prædicantur.

De Fluxu Alvi.

1. **E**st Alvi fluxus quo nimia cum frequentia & copia humores varii per alvum evacuantur.

2. Si materia excreta sit cibus indigestus dicitur *Lienteria* si semifermentatus sit, Crudus, & cineracei coloris, vel albescens instar Chyli, dicitur *Cæliaca* (apud quosdam Medicos audit nomine *fluxus alvi Chylosi*) sed si excrementa satis digesta & fermentata fuerint, sed liquida vel aquea dicitur *Diarrhæa*, in qua si excreta flava sint, Bilis peccat, si pituitosa & viscida, serum in culpa est, sed si nigra & discolorata sint, acidum occurrit.

3. *Causa Lienteriæ* est aliquid fermentum Ventriculi obtundens, & etiam fibras ejusdem irritans, unde contenta sua infermentata & festinanter nimis propellit. *Cæliaca* oritur ex obstructione vasorum lacteorum & transcolationis Chyli per ea, non excludendo defectum etiam Bilis, *Diarrhæa* producitur a nimia seri, vel lymphæ copia; quæ cum e Vasculis suis in partem affectam effundantur, ibi bili occurrunt; & ex horum concursu excitatur effervescentia: hinc morbus magis vel minus est acris, Biliosus, serosus vel acidus, prout varia salia intestina, irritant, & Spiritus Animales perturbant.

4. Quælibet fluxus alvi species diu persistens & magnum excitans dolorem, vel si excreta sint nigra, livida aut viridia, suspicienda est: & *Lienteria* & *Sæliaca* magis quam *Diarrhæa*.

Fluxus Alvi Criticus sine notabili dolore magis conducit quam nocet,

5. *Cura*. Praxis omnium Medicorum & experientia quotidiana hoc extra controversiam ponunt, quod in fluxu alvi curando initium sumendum sit a Catharisi; quæ humori peccant adaptanda sit cui etiam copia

se immisceantur *Balsamica*, *Aromatica* & si dolor admodum urgeat, *Anodyna*. Ut si bilis in culpa sit.

℞. *Rhabarb.* ℥j. *Sal. Absinth.* gr. x. *Nucis Moscat.* ℥j. *Laudan. Londinens.* gr. no. j. M. f. Pulvis, vel.

℞. Pulver. *Rhei* ℥ij. *Sal Volatil. Urin.* gr. viij. *Ol. cinamom. Fœnicul. aa.* gut. iij. cum *Extracto Rhamni* f. *Pilulæ*.

Si excreta sint nigri aut viridis coloris, *Absorbentia* & *Bezoardica* addenda sunt, quæ etiam in quolibet fluxu alvi conducunt, purgatione prægressa.

1. ℞. *Bezoard. Mineral* j. *Castor.* gr. x. *Rad. Tormentill.* ℥j. *Laudan.* gr. vj. *Ol. Cinamom. Menth. aa.* gut. iij. f. Pulvis pro una dosi.

2. ℞. *Rad. Tormentill.* ℞. *Crocus.* ℥ij. *Mastic. Succini aa.* j. *Cinamom. Sem. Papav. Cari aa.* ℥j. Pulveris. & cum *Syrupo Menthe* f. *Electuar.* pro sex dosibus.

Externe Adstringentia leviora & *Balsamica* applicentur, ut *Tacamabaca*, *Mastiche*, *Ol. Menth. Macis*, *Absinth.* &c. Vide duo capita ultimo prægressa.

CAPUT XXII.

De Dysenteria.

1. **E**st immodica evacuatio materiæ purulentæ vel Sanguinæ per alvum, cum torminibus acrioribus & ulceratione intestinorum, quandoque cum *Tenesmo*, & sæpe cum *Febre*.

2. Quandoque solummodo intestina crassa afficiuntur, sicut dignoscitur ex dolore magis gravativo & habetante, & ad latera Abdominis afficiente, & ex excretis minus purulentis & sanguineis; Sed si intestina tenuia afficiantur dolores acuti quaquaversum per integrum abdomen radiantur, neque de repente dejectionem producant. Si dolores incessantes adsint, ulcus indicatur. Si *Symptomata* extreme mala sint sine dolore, *Gangræna* metuenda est.

3. *Causa* est acrimonia heterogenea Salina in sanguine, unde adeo tenuis & acris evadit ut meatus cæliacos tenuiores perumpant, & in intestina irruens eadem corrodat & exasperet; etiam *Succus Pancreaticus* & *Bilis* exinde depravantur, & vapores & tormina excitantur.

4. Est morbus periculi plenus, & si concomitetur *Nausea* seu cibi fastidium, febris, vigiliæ, vomitus, & sitis magna; vel si excrementa sint valde nigra, disjuncta & lacera quasi, & veluti frustra carnis una excernantur; omnia inquam, hæc sunt mali moris *Symptomata*; sed si adsint etiam *Sudores frigidi*, *Leipthymia*, & *Convulsiones*, de cura non amplius sperandum est.

5. *Cura* Si malignitas constet, præstat initium fumere a *Bezoardicis* & *Diaphoreticis*: ut.

℞. *Theriac. Andromach.* ℥ij. *Sal. Viperar.* gr. vi. *Ol. Cinamom.* gut. j. *Misc.*

Ordinario autem in principio *purgationem* instituimus ope *Catharticorum* in proxime prægresso capite nominatorum, & plerumque quidem preparatiōibus quibusdam ex *Rhabarbaro*: Sed *Purgativa*, sicut & omnia alia remedia, moderata dosi exhibenda sunt.

Deinde *Adstringentia* adhibemus primo leviora, & dein fortiora (si opus sit) semper addendo *Opiata* (nisi *Symptomata* mortem minitentur, vel dolor non multum urgeat.

℞. *Lapid. Hematit. Sang. Dracon.* aa. ℥℞. *Radic. Tormentill. Bistort.* aa. ℥j. *Ol. Menth.* Nucis. *Moscat.* aa. gutt. vij. *Laudan. Londinens.* gr. vi. *Conserv. Ros. Rubr.* ℥j. fiat Bolus, dosi ℥ij. vel.

His adde *Sem. Plantag. Papav. Corall. Mastich. Succin. C. C. Cracum Martis Adstringentem*, Bolus, *Catechu*, ut & omnia terrestribus particulis gaudentia, & etiam quæ hæctenus præscripsimus in alui fluxu curando; & si adsit malignitas adde *Pulv. Viperar. Serpentum, Camphor &c.*

Enemata etiam conferunt, quæ fiant ex lacte vel succo Plantaginis, Vitellis Ovorum, & Terebinthina Veneta ProEnematibus vide Platerium & Riverium.

Externe Adstringentia & Anodyna usurpari possent, ut Unguent. Comitissæ, Sumac., Ol. Cydonior. & similia vel.

℞. Theriac. Andromac. ℥j. Rad. Tormentill. Boli veri aa. ℥iij. frustorum Panis ℥iv. cum Aceto Rosarum fiat Cataplasma.

Tenesmus iisdem remediis cedit.

CAPUT XXIII.

De Doloꝛe Colico.

1. **E**st molestissimus doloris sensus in *Abdomine* dependens a solutione continui. Partes affectæ sunt Intestinum *Colon*, ejusdem *Tunicæ* & *Membranæ*, vel partes adiacentes, vel nervi *Mesenterici*.

2. *Signa*. Dolor vehemens in Intestinatorum regione, quandoque in uno, quandoque in pluribus locis situm obtinens. Contractio vel distensio partium *Abdominis* una cum spissa & pauca urina, adstrictione *Alvi*, *Vigiliis*, *Siti*, vomitu, febre, sudoribus frigidis, deliquio animi, &c.

3. *Causam* arbitramur consistere (saltem plerumque ita se habet) in præternaturali fermentatione *Succi Pancreaticis* & *Bilis*; nempe unus vel uterque vitiosus existit, vel chylo indigesto occurrunt. Verisimile est flatulentam aliquam, viscidam, acidam, vel acrem materiam produci, &c. quamquam minime dubitamus, quin hic affectus oriatur aliquando a perturbatione *Spirituum Animalium* (vel in *Cerebro*; vel in *Plexu Mesenterico*) qui cum membranosis & sensitivis *Abdominis* partes impetuose disiliant, contractionem, Distensionem, Disruptionem, divulsionem partium & consequenter dolores, producunt.

4. Si

4. Si Dolor Colicus sit lenior sine mali moris symptomatis, facile curatur; sed si dolor fixus sit, & alvus adstrictior, vigilæ, vomitus, Leipothymia, &c. etiam adsint, res in magno discrimine versatur.

Colica Spasmodica sæpe diu perstat, & omnia remedia quæcumque eludit; quandoque fixum observat locum, quandoque vagatur per *Mesenterium* & alias partes: imo & aliquando in *Paralyfin*, vel *Epilepsiam* desinit.

5. Cura aptissime inchoabitur ab *Enematis Emollientibus* & *Carminativis* (quamcumque agnoscat causam) compositio fieri posset ex lacte, jusculo, (præcipue ex carne ovilla) una cum herbis *Emollientibus* & seminibus *Carminativis*, quibus adde *Olea*, *Vitella Ovorum*, *Terebinthinam*, *Tincturam Colocynthidos*, & *Infusionem Croci Metallorum*, *Aloe*, *Manna* &c. quæ sæpius reiterentur, si opus fuerit.

Cathartica etiam quandoque morbum hunc solvunt, que fiant ex *Senna*, *Rhabarbaro*, *Manna*, *Tamarindis*, *Extracto Colocynthidos*, adiunctis *Carminativis* & *Emollientibus* (prout urget occasio), & ultimo *Opiatis*, si modo dolor intensissimus sit; sed si magna sit alvi & intestinorum Adstrictio, *Opiatorum* usus diferatur donec hoc *Symptoma* minuatur.

Ut ad particularia descendamus; in *Colica flatulenta* producta a Bile Volatili commixta Pituitæ Viscidæ, & ex intestinorum distensione seipsam prodente.

1. Injiciatur *Enema Emolliens* & *Carminativum*; deinde.

℞. *Elixir. Salutis* ℥ij. *Syr. Rosar. Solutiv.* Aq. *Cinnamonom.* aa. ℥j. M. pro una dosi. Deinde.

℞. *Dianisi* ℥ij. *Laudi Lond.* gr. i. *Syr. Menth.* q. s. *Electuarium*.

Sed si procedat ab *Acido*, quod dignoscitur ex *Algore*, una cum contorsione, &c. tum *Salia Volatilia Oleosa* præcipua sunt, quibus adde *Absorbentia*, *Diuretica*, & omnia *Alkalia*; & si addas *Opiata*

ta magis efficacia evadunt; dolore autem recedente exhibeantur *Melanagoga*.

Si sit dolor ardens & comburens quasi cum sapore oris amaro, & siti, & oriatur a *Bile acri*, *Refrigerantia* adhibenda sunt; ut *Cichor.* *Plantag.* *Acetosell.* *Citr.* & præcipue *Spir. Nitri Dulcis*.

Etiam *Emulsionones ex Seminibus frigidis*; vel *Opiata* semper *Carminativis* juncta.

Præterea *Enemata* & *Cholagoga* vices suas obtinent quæcumque enim sit causa, hoc semper pro *Axiomate* tenendum est, quod alvus semper laxior esse debeat.

In *Colica Spasmodica* incipiendum ab *Enematis*.
Ex. gr.

℞. *Decoct. Commun.* lib. j. *Tinctur. Castor.* ℥j. *Laudan.* *Liquid. gut.* xx. *Ol. Succin.* x. f. *Enema*. Talia *Enemata* cum *Arthriticis* & *Anodynis* maxime efficacia sunt in *Spiritibus efferis* compescendis. Deinde quæ præscripsimus in *Colica* ex causa *acida* vel humore *Melancholico* orta, hic etiam conveniunt, quibus addantur *Antispasmodica* *Exempli gratia*

℞. *Spir. Rorismarin.* *Tinctur. Castor* aa. ℥j. *Sal. Volat. Succin. Lumbricor.* aa. gr. vj. *Ol. Pomor. Aurantior. Nucis Moscat.* aa. gut. vij. *Laudan. Liquid. gut.* xl. *Misc. dosis gut.* xx.

Hujusmodi remedia sæpius propinari possent in ℥j. *Aquæ Cinamomi tenuioris*, vel *Aquæ Lumbricor. Magistral.* ----- Etiam *Tinctura Antimonii*; *Cinnabaris Antimonii*, *Sulphur Anodynum* & illud *Vitrioli*, &c. conducunt.

Externe *Salia Volatilia Oleosa* multum celebrantur pro fomentationibus; speciatim si componantur ex *Spir. Rorismarin.* *Salviæ*, *Camomil.* & Addantur *Spiritus* & *Olea Lumbricor. Terrestr. Sanguinis Humani*, *Ol. Cariophyllor. Semin. Anis.* & similia.

De horum successu nosmetipsi *Oculati Testes* testimonium perhibemus.

De Iliaco affectu, vulgo Passione Iliaca.

1. **E**st dolor intensissimus in intestinis Tenuibus, & nonnunquam in crassis, cum fæcum alvi retentione, & quandoque Vomitione.

2. *Causa*. Procedit pierumque ab inflammatione Ilii; a materia aliqua acri, (sive Bili, sive liquore Glanduloso in austeram diathesin degenerato) cujus irritatione motus intestinorum peristalticus invertitur, & Spiritus Animales (sicut in omnibus inflammationibus in furorem excitantur, & dissipantur; qui tantum cient tumultum ut Tunicæ Intestinorum extendantur, & intestinorum meatus coarctetur & occludatur: quibus adde fæces induratas, flatus, Lumbricos, Hernias, &c. quæ (ad minimum) *Causæ Antecedentes* nuncupari possent,

3. *Signa*. Dolor acutus, & excretionis fæcum alvi privatio; & sæpe Tumor durus in *Abdomine*, & ejusdem distensio flatuoso, unde subsequitur omnium humorum in primis viis stabulantium vomitus & sæpissime ipsarum fæcum alvi.

Si morbus procedat ab *inflammatione*, adest *febris* & calor intensus: si ab quadam *obstructione*, parum aut nihil febricitant: si a *flatibus*, dolor incertus de loco in locum vagatur.

4. *Affectus Ilicus* raro curatur nisi procedat vel a *flatibus* vel *fæcibus induratis*; quo casu sæpissime curam consequimur.

6. *Cura*. Humores Austeri sunt corrigendi; motus intestinorum inversus in pristinum statum reducendus; & perturbatio Spirituum Animalium temperanda est. Si adit *Febris* initium sumatur a *Tenesi* *fectione*, si alias, omittatur. Sed quomodocumque se habeat, *Enomata* ex *lacte* & *saccharo*, adjuncta *Essentia Castorei*, injicienda & sæpius iteranda sunt. Et, nisi adsint

adsint Vomitiones *Bilioſæ*, *Oleum Amygdalarum*, vel *Olivar.* addi poſſet. Etiam *Juſcula pinguis* ore aſſumantur, & *Enematis* injiciantur. Et ſi dolor acerbiffime urgeat, *Anodyna* (imo *Opiata*) una cum *Antiſpaſmodicis* exhibere fas eſt. Præcipue autem laudo *Caſtoreum*, quod Spiritus furibundos temperat, & compeſcit; & motum inteſtinorum directum reſtituit. Deinde non ſolum *Emollientia*, *Laxativa Unguenta*, ut *Unguentum Arthanitæ*, & fomentationes ex *Colocynthide* & ſeminibus *Carminativis* in *Spiritu Vini* infuſis &c. conducunt; ſed & *Enemata* & *Cathartica* leviora (prout exigit neceſſitas) denuo reiteranda veniunt.

CAPUT XXV.

De Ictero.

1. **I**cterus eſt Cachexia integrum corpus colore nigro vel flavo tingens.
2. *Signa* ſunt appetitus iners, ſitis ſapor amarus in ore reſidens; quæ Symptomata ſubſequitur pruritus, & quandoque flavus, quandoque niger color integram occupat corporis ſuperficiem, urina colore intenſe flavo prædita eſt, & linteam intinctum colore croceo inficit, adeſt & alvus conſtipata, & plerumque excrementa alba ſunt.
3. *Cauſa* plerumque eſt defectus debitæ evacuationis bilis flavæ in inteſtina; qui oritur vel a defectu fermenti appropriati quod illam a Sanguine ſeparet; vel ſi ſeparata ſit in Hepate, quidam meatus inteſtinorum occluduntur.
4. *Icterus* recens facillimè curatur; ſed ſi inveteratus ſit, vel ſenio conſectos corripit, vel mulieres prægnantes: vel ſi morbi peioris indolis concomitentur, ſi adſit Diarrhœa, vel ſi contingat aſſiciente febre ante Criſin, in omnibus hiſce caſibus difficilis eſt curatu: ſi procedat a morſu animalis

venenati, vel si febrem subsequatur, nonnunquam hisce morbis curatis & hisce cessat; non tamen semper ita se habet.

5. *Cura*. Quæcumque causa Icteri assignetur, nihil adhuc novimus quod par sit *Alkalibus Volatilibus Salinis*, vel Catharticis commixtis, vel in intervallis purgationis exhibitis. Quorum præcipua sunt *Salia Volatilia*, & *Spiritus Lumbricorum*, *Millepedum*, *Urinæ*, *Salis Armoniaci*, *Viperar.* &c. Purgativa autem conficiantur ex *Rhabarbaro*, *Groco*, *Aloe*, & præcipue ex succo *Rhamni*, &c. Exempl. ℞. *Syr. de Spina Cervin.* ab ℥j. ad ℥ij. *Tinctur. Croci extractæ cum aqua Cinamom.* ℥ij. *Spir. Sal. Armoniac. gut. xxx. vel xl.* Misc. pro una dosi.

Mulieribus autem prægnantibus, vel in casu quo Cathartica fortiora non conveniunt: horum vice.

℞. *Spir. Vin. Rectificant.* ℥x. *Sal. Volat. Urin.* ℥j. *Ol. Chymic. Absynth.* ℥j. *Ol. Cinamom.* ℥j. *Croci Anglican. opt.* ℥j. Digerantur in vase vitreo bene obturato. Hujusmodi remediis utatur æger sæpius, & tantum singulis vicibus quantum commode assumere potest: vel si placeat, hujus vicem suppleat *infusio Croci in Spir. Volatili Urinæ* pro vehiculo usurpetur *infusio florum Hyperici vel Chelidonii in Cerevisia Lupulata*, vel *Vino albo aut Rhenano* Præter hæc sunt & multa alia remedia, ut *Stercus Ovill.* *Asinin.* *Canin.* *Caballin.* *Anserin.* *Gallinac.* *Rad. Rubicæ Tinctorum* *Alcannæ*, *Cucurma*, *Lapat.* *Acut.* Omnia remedia *Calybeata.* *Hepatica* & *Splenetica*; vel

1. ℞. *Milleped. Lumbricor. Croc. aa.* ℥j. f. pulvis pro una dosi.

2. ℞. *Pulv. Viperar. gr. xv.* *Croci*, *Sal. Volat. C. C. aa. gr. viij.* *Diascord. q. s. f. bolus.*

Si alvus prigior sit, injici possent *Enemata*, speciatim quando *Cathartica* usurpari nequeunt.

Ultimo denique *Sudorifica* conducunt ad reliquias expellendas &c.

De Hydrope.

1. **H**ydrops est præternaturalis collectio materiæ serosæ vel flatium, abdomen & quandoque integrum corpus tumore afficiens.

2. Dicitur *Ascites*, *Tympanites*, & *Anasarca* vel *Leucophlegmatia*. *Ascites* dignoscitur ex tumore abdominis, & sæpe pedum, femorum, & scroti. Corporis emacrescentia, tussi & difficili Respiratione urina pauca sed spissa & sæpe rubra: frequenti etiam siti, & facie flavescente.

Tympanites autem dignoscitur ex hoc, quod abdomen flatibus distendatur, sine ponderis sensu, & si pulsetur sonitum edit.

Anasarca vel *Leucophlegmatia* pallidum & a tactu foveam relinquentem producit, per omnes corporis regiones dispersum.

3. *Causa proxima* est serum vel lymphæ & fortassis chylus, quæ vel ex ipsorum vitio (quod nempe nimium serosa, viscida vel acria fiant) vel ex vitio vasorum (quod nempe ab obstructione quadam corrodantur & dirumpantur) effluunt è pomeriis suis & collectionem præternaturalem alibi producant, &c. *Tympanites* producitur a flatibus in ventriculo, intestinis, vel mesenterio inclusis.

4. *Hydrops* morbus est periculosus, sed si recens, curabilis est; & facilius est *Anasarcam*, quam alias species curare *Tympanites* & *Ascites* si inveteratæ raro curantur; præcipue, si difficilis sit respiratio, tussis adsit, pulsus citatior virium collapsus, macies, urina pauca & intense colorata; sitis per magna, &c.

5. *Cura* consistit in obstructionibus removendis, materia extravasata evacuanda, & partibus corroborandis; Quem in finem omnia sale condita, acida

da viscida, & semicocta sunt vitanda; ut & vinum, spiritus vini & omne potabile forrioris indolis; Pro potu utatur *Decocto Lignorum cum passulis*, cujus semipintæ add. *Sal. fix. Absynth. Sambuc. Genist. Stramin. Fabar. f.* mixtura pro potu; vel (si lubeat) fiat sacculus diætericus ex iisdem constans. Vel;

℞. Rad. Ari, Enul. Campan. Iridin., Liquirit. aa. ℥ij. flor. Ebuli, Sambuci. Centaur. minor. aa. M. ij. Summitat. Amar. Dulc. M. ij. Rorismarin. Absynth. aa. M℥. Sem. Anisi, Feniculi aa. ℥j. f. Sacculus pro cerevisiæ tenuioris congiis iij.

In ejusmodi vehiculis propinentur *Salia fixa* vel *Salia Volatil.* ut *Spir. Salis Armoniaci, Urina. Piperar. &c.*

Sæpissime etiam experti sumus felicissimum eventum ex usu sequentis decocti, quod si per duas vel tres vices propinetur, maximam humoris aquei quantitatem, summa cum efficacia, educet. Quod ita se habet.

℞. Scoloprend. Epatic. Sedi Major Salviæ Rubræ, Cochlear. aa. M. ij. Colocynth. ℥j. Raphan. Rustican. ℥iij. Pulv. Glycyrrhizæ ℥ij. Baccar. Juniper. ℥iv. Sem. Anisi. ℥ij. Decoquantur omnia in cerevisia fortiori cruda per spatium unius horæ. Deinde cum frigescere incipit, fermentetur. Fermentatione perfecta artissime obturetur & reponatur per octo dies. Deinde detur usui, tempore matutino, Stomacho Jejunio. Dosis ab ℥vj. ad xij.

Quandoque *acid. Spir. Nitri, Salis, &c.* & omnia *Diuretica*, multum pollent, ut & *Crocus*, & *Tinctura Martis* quæ semper exhibenda est, (præcipue in *Anasarca*;) purgatio etiam crebro repetenda est. Exempl.

1. *℞. Resin. Jalapp. ℥j. Croci Martis, Salis Absynth. (vel Genist. aa. gr. x. Ol. destillat. Feniculi, Anethi, aa. gut. viij. f. pulvis vel*

2. *℞. Pulv. Jalap. ℥℞. Syr. è succo Cucumer. Asi-*

Afinini ℞. *Tartar. Vitriolat.* ℥j. *Ol. Cinamom.* Gut. iv. *Liquirit. pulveris.* q. s. fiat bolus pro duabus dosibus.

Etiam *Pilule Lunares* vel *Vitriolum Lunæ* profunt; ut & *Diaphoretica* & *Sal. Volatil. Busoni* mixtum cum *Spir. Nitri*, *Antimonio Diaphoretico*, & *Bezoard. Mineral.* quæ (secundum *Riverium*) singulas *Hydropis* species feliciter curant.

Sed in *Tympanitide* & *ascite* præter hæctenus præscripta *Enemata* etiam multum laudantur; speciatim illa quæ ex *Hydrægogis* & *Carminativis* constant.

Externe *Emplastra*, *Cataplasmata*, &c. usurpanda sunt, ut *Emplastr. d Bacc. Lauri*. *Stipticum Paracelsi*, *Cataplasm. d stercore bovillo Caprino*, *Columbino*, *Oleo Scorpion.* *Unguent. de Arthanis*, & similibus.

CAPUT XXVII.

De Lumbricis.

1. **L**umbrici in variis corporis partibus creantur, & ut *Dolæi* verbis utar) *nulli sexui aut ætati parcunt vermes*: qui autem in ventriculo & intestinis generantur maximi sunt momenti: & eorum tres sunt species.

1. Sunt rotundi & oblongi, non dissimiles lumbristerrenis, & vocantur *Teretes*: Hi autem plerumque in ventriculo & intestino duodeno reperiuntur.

2. Dicuntur *Lati*, sunt latiores & monstruosæ longitudinis, & non usque adeo vulgares.

3. Dicuntur *Ascarides*, suntque tenues, & numero reliquias species excedentes, & plerumque in intestino recto receptaculum fortiuntur.

2. *Signa*, respiratio difficilis, halitus acidus & fetens tussis, dentium stridor, pruritus narium, vultus pallidus & ægritudinem præ se ferens, oculi profundius siti cæruleo circulo cincti: quandoque excessus,

cessus, quandoque defectus appetitus; dolor, tormina, & distensio abdominis; Sanguinis extenuatio, fitis, febris, convulsio, Epilepsia, &c. Nota bene, omnia hæc Symptomata simul non occurrere.

Ascarides pruritus ani producant: & pro parte una cum fæcibus excernuntur.

3. *Causa* videtur esse cibus non rite fermentatus, sed cum crudus in ventriculo & intestinis permaneat, corrumpitur, &c. quamquam & non desint, qui ridicule fati, asserere, ausint, lumbricos generari ex ovis muscarum, una cum cibo introsumptis.

4. *Lumbrici* rubri, multi & vivaces, male se habent: si mortui sint pauci & albi, facilius curantur; *Ascarides* non adeo difficulter: sed in *Latis* curandis maximus est labor. Lumbrici soli e corpore prodeuntes in initio morbi, malum sunt omens; sed si declinatione morbi una cum fæcibus exitum quærant, bona prædicunt.

5. *Cura*. Lumbrici sunt perimendi vel expellendi, materia illa cruda & pituitosa evacuanda, & fermentum debitum restituendum est.

Omnia fere amara Lumbricos interimunt etiam *Acria Salia & Acida*, ut *Mirrha, Aloe, Radic. Rhabarb. Petasid. Zedoar. Gentian. Summitat. & Semin. Absynth. Centaur. Tanacet. Colocynth. Rutæ, Angelic.* etiam horum *Salia & Olea Stillatitia*, ut & omnes Spiritus Acidi, ut *Vitrioli, Nitri, Salis, &c.* Quibus adde *Terrestria & Alkalizata*; sed præferenda sunt *Mercurialia*, in casu quo amara exhiberi nequeunt Ut.

1. ℞. Mercur. Crud. ℥ss. Flor. Sulphur. Saccar. alb.

aa. ℥i. Misc. fiat pulvis Dosis ℥ss.

2. Mercur. Dolc. C. C. usi Corallin. ad. ℥ij Sacchar. alb. ℥ij. fiat pulvis.

Post hæc. (aut similia) assumta, bibat æger ℥ij vel iv. *Aque Graminis* in qua *Mercurius* decoctus fuerit: & quandoquidem purgatio necessaria est ad

Lumbricos expellendos, aliquando addantur priori dosi *Resin. Ialap. vel Scammo. gr. vij. x. vel xv.* Si autem Pillulas vel Amara exhibere fas est.

1. ℞. *Pilul. ex duobus* ℞j. *Mercur. Dulc. gr. vj.* fiant *Pilul. pro uica dosi.*

2. ℞. *Pulver. Comitiss. gr. xv. precipitat. albi, gr. vj. Sacchar. albi, ℞j. Misc. pro una dosi.*

3. ℞. *Rhabarb. Elect. Myrrh. Sem. Tanacet. aa. ℞j. Cinnabar. Antimon. Camphor. aa. ℞j. Ol. destillat. Rut. Angelic. Caryophyll. aa. gut. ij. fiat pulvis pro 3., 4. vel 5. dosibus.*

Omnia de *Aloe* participantia, ut *Pilule Rud. Ruff. ex tribus, &c.* juncta *Mercurialibus*, valde conveniunt.

Sed si adsit *Diarhœa Rhabarbari pulverisati ℞j.* reliqua antecedit, etiam omnia *Terrestria, & C. C. ustum Oleo Vitrioli q. s. imprægnatum* multum profunt.

Externe *Emplastrum ex felle Tauri vel Bovis, Aloe & Pulpa Colocynthidos, cum guttis aliquot Olei destillati Absynthii*, umbilico applicetur.

℞. *Ol. Vulgar. Rut. Absynt. Sabin. aa. ℞ij. Pulveris Colocynthidos ℞ij.* Diger per 24. horas igne moderato.

Inungatur *Regio Umbilici hujusmodi Linimentis, vel Unguento de Arthanita*: Unguenta quidem *Mercurialia Lumbricos æque ac Pediculos enecant*; sed vix tuto adhibentur.

Ascarides enecantur ab Enematis, vel supposito-riis, que componuntur ex amaris, ut Aloe, Colocynth. &c. prius tamen injiciendum est Enema de Lacte ad Lumbricos dersum alliciendos.

Purgatio etiam debitis intervallis repetita necessaria est sicut supra præscripsimus.

Quod ad *Simptomata* attinet, ut *febres, Convulsiones, &c.* Vide horum morborum curam propriam.

De Scorbuto.

1. **F** St Cacochimia, vel potius Sanguinis & aliorum Succorum prava Diathesis.

2. Vel Hæreditarium est vel per accidens accedit; vel recens est, vel inveteratum; vel leve est, vel gravius & pertinax.

3. *Signa* sunt varia, ut dolor capitis, quandoque Acris & Acutus, quandoque Heves & gravativus; niger Cutis Color, membrorum fatifcentia, Diarrhæa, Dentium Collapsus; Gingivarum humor, pruritus, dolor; & sanguinatio; pectoris infarctus, halitus fetens, Palpitatio, Appetitus pravus & inconstans. Tormina ventris, alvus nimium constipata, vel nimium soluta, urina pallida, quandoque rubra & sabulosa; Vomitus, Ructus. Singultus Maculæ in cutis superficie apparentes, rubræ cærulæ & nigre, quandoque in ulcera inveterata degenerantes; etiam tremor, ossium crepitus, & articulorum contractio, Hebetudo Verrigo, Convulsiones, Epilepsiæ, Podagra, Melancolia, &c. Notandum autem omnia hæc Symptomata simul & semel in eodem subjecto non occurrere.

4. *Causa* est acrimonia seu aciditas quedam in sanguine; prior muriatica sua acredine consistentiam pervertit, unde nimium atenuatur, & depauperatur; posterior suo acore massam sanguineam coagulat & inspissat, &c. Exinde vitiatur Lympha, & consequenter Ventriculi fermentum.

Causa accidentales eruendæ sunt ex usu irregulari sex rerum non naturalium, Climatis natura, sanguinis dispositione hæreditaria, &c.

5. Hic morbus est de Cronicorum genere difficulter curatur, & ejus *Prognostica* dubia sunt & infida.

Si recens sit, & juvenes & Corpore Robusto præditos afficiat, curabilis est, (speciatim si ex acci-

dente aliquo proveniat): sed si hereditaria, vix ita abigi potest, quin denuo redeat.

6. *Indicationes Curativæ* consistunt in fermentis depravatis rectificandis, sanguinis Dyscrasia emendanda, materia morbifica eradicanda, & in facultatibus Digestivis & Vitalibus roborandis: quæ omnia per stadia intermedia præstanda sunt.

Primo, eger hoc semper attendat quod utatur cibis Eupeptis; & sibi caveat de omnibus Salitis. Acidis, Muriaticis, & Saccharo imprægnatis; Cerevisia (quam bibit) sit bene cocta, & juncta *Antiscorbuticis* præcipue præparationibus quibusdam *Calibeatis*; deinde priusquam humores purgationibus excitentur, exhibeantur *Absorbentia* ad acrimoniam corrigendam.

℞. *Croci Martis Bezoar. Mineral. & Iovil. aa. ℥j. Ol. Cinnamom. Aurantior. aa. gut. ij. Misc. fiat Pulvis. Pro una dosi.*

Persistat in usu hujus (vel huic similis) per aliquot dies. Deinde si ventriculus sceditatibus scateat, & vires permittant, propinetur *Emeticum*, & etiam catharticum, sed & hoc illud lenius esse debet, & prout postulat necessitas, repetendum est (præcipue catharticum) adjunctis *Antiscorbuticis*: Inter quæ si peccet acidum, hæc sunt præcipua, viz, *Cochlearia*, *Anagallis Aquatica*, *Persicaria*, *Absynthium*, *Chelidon. Nasturt. Aquat. Rad. Raphan. Rustic. Petasitid. Zedoar. Angelic. Bacce Juniperi, Cinamom, Pyrola, &c.* Sed *Salia Volatilia* è regno animali & *Spiritus*, ut *Lumbricorum Terrestrium, Viperarum, &c.* maxime sunt efficacia in sanguine vivificando, & invigorando: quod nempe omnem hebetudinem, melancholiam, &c. amoveant: Exemplum.

℞. *Spir. Absynth. Cochlear. aa. ℥ij. Sal. Volat. Viperar. ℥℥. Ol. Baccar. Juniper. Cinnamom. aa. ℥j. Misc. simul incorporando, dosis gut. 40. in Aqua Angelicæ.*
Sed

Sed in Temperamento Sulphureo Salino, (ut ait *Villifias*) in quo puta sanguis attenuatus & depauperatus existit, *Beccabung. Fumaria, Epatica, Endivia, Scolopendria, Dens Leonis, Sedum minus, Lujula, Rad. Polypod. Petroselin. Cichor. Fœnicul.* etiam *Aurantia, Citra, Pruna Damascena, Limones*: omnes spiritus acidi, ut *Salis Sulphuris, Nitri, &c. Ens Veneris, Sal. Chalibis*; & omnia *Terrena*, & similia, speciatim si adsit *Diarrhœa*, locum obtinent.

R. *Succi Beccabung. Scolopendr. aa. ℥iij. Aq. Lujule lib. j. Ent. Ven. ℥ij. Spir. Salis q. s. ad moderatam aciditatem, Syr. Fumar. ℥iij. Misc. dosis ℥iij. vel iv.*

Si *Tartarea* visciditas in Sanguine hospitetur, *Salia fixa* vegetabilium hæctenus designatorum multum valent (speciatim si adjungantur *spiritibus Mineralibus* ut *Vitrioli, salis, &c.* vel *Tartaro Vitriolato*, quandoque etiam *Aromaticis*, ut *Oleis & spiritibus Cariophyllior. Nucis Moschatæ, Fœniculi, Anisi, &c.*) discutunt etiam, incidunt, & attenuant *Mucilaginem* illam ventriculi plicis & meatibus *chyliferis* impactam.

[Sed & insuper conveniunt etiam aquæ acidulæ & minerales serum è lacte caprino, & similia diluentia, si non sola, saltem pro vehiculis.

Quoad varia symptomata & affectus. *Scorbutum* concomitantia, sive ab ipso *Scorbuto* originem trahant, sive accidenti alicui existentiam sua debeant, *Sennerti* regula semper firma manet, viz. Talia adhibenda esse medicamina, qualia symptomata illa, & affectus illi propria cura postulerent; semper tamen junctis *Antiscorbuticis*.

Quod ad *Catbartica* attinet, vide horum exempla in capite sequenti.

De Affectu Hypochondriaco.

1. **E**st corporis & animi, Ataxia.
 2. Signa sunt incerta, sæpe quidem appetitus latrans, ructus acidi, vomitus, sputatio copiosa, flatus tormina, dolores lumborum & Hypochondriorum respiratio difficilis, animus torpidus, & rebus suis nunquam acquiescens.

3. *Causa* est acris, acida, & tenax pituita, in ventriculo, Glandulis salivalibus, pancreate, mesenterio, &c. unde succus nutritivus nimium exacuatur, & spiritus animales torpidi, caliginosi, & inordinati existunt.

4. Hic morbus magis molestus est & tædium movens, quam periculosus: urina limpida & alvus constipata mala habentur *Signa*; urina spissa, nigra, sine febre; magis faulta prædicit.

5. *Cura* non multum differt a curatione *Scorbuti*; incipiendum est a præparativis, ut

R. *Calybis præpar. Oculor. Cancr. Bezoar. Mineral. aa. ʒij. Castor. ʒj. Ol. disti. Thymigut. x. fiat pulvis* pro quatuor vel quinque dosibus; interea dum hoc usurpatur: injiciatur *Enema* unum aut alterum, si alvus pigra sit, sicut plerumque se habet; deinde semel vel bis per septimanam purgetur æger hoc, aut simili *Cathartico*.

1. *℞. Pilul. de Ammoniac. Quercetam. ʒʒ. Extract. Hellebor. nigr. ʒj. Tartari Vitriolat. ʒss. Ol. Succ. Majoran. aa. gut. iij. fiant Pilulæ* pro duabus dosibus.

2. *℞. Pilul. Tartar. ʒj. Extract. Colocynth. ʒʒ. Caffor. Sal. Volat. Viper. aa. gr. v. fiant pilulæ* pro unica dosi. Vel,

3. *℞. Decoct. Sen. Gereonis ʒvj. Ent. Veneris ʒj. Misc. pro una dosi, vel*

℞. Sen-

℞. Senne ℥iij. Epithym. Guaiac. Sassafr. Rad. Poly-
pod. Liquirit. Petroselin. aa. ℥ij. Sem. Anisi, Fenicul.
Baccar. Juniper. aa. ℥j. Summitat. absint. Centaur. aa.
M. j. Limatur. Ferri prius preparati cum Sale Tartari
℥vj. fiat Sacculus pro congiis ij. vel iij. Cerevisiæ.

Hujusmodi præscripta bis vel ter per septimanam exhibeantur, per integrum curationis stadium, alvus enim semper solutior esse debet.

Si autem Ventriculus sarcina impura gravetur & adsit Vomendi conatus, *Emetica*, debitis interstitiis observatis, apprime conducunt.

Quod ad præparantia & alterantia intermedia, quæ in Therapeja Scorbuti pro Specificis tradidimus, hic etiam pro iisdem habenda sunt; observato tamen ægrotantis temperamento, prout ibidem docuimus. *Tinctura Croci* vel *Vitriolum Martis*, *Salia Urinosa Animalium*, (vel *Salia Volatilia Oleosa*, ad cramben usque a nobis inculcata) & *Ens Veneris*, præcipua sunt, & quodvis aliud remediis genus, vel in hoc morbo, vel scorbuto curando, longe antecedunt; nemini enim non notum est quanta vi polleant in obstructionibus reserandis, & quam plurimos alios effectus egregii sane nominis producant, quos tamen hic recensere nec fars, nec necesse est.

CAPUT XXX.

De Rachitide.

I. **R**achitis inter juniores grassatur, hic in Anglia vulgaris est & infantibus appropriatur, quos plerumque invadit inter sextum ætatis mensem, & annum secundum, vel secundum cum dimidio; & nisi curetur ante annum quintum, puer statura deformis, Nanus, vel toto vitæ Curriculo Valetudinarius existit.

2. *Signa.* Caput mole grandius quam in hac ætate vulgo existit, Facultas intellectiva etiam magis matura quam in aliis qui eundem annorum numerum exelerunt; dorsum & ossa incurvata, vel circa articulos, & costarum extremitates prominentia, abdomen duritie & tumore affectum, cutis laxa & flaccida; pectus angustum, Respiratio difficilis, Tussis, omnium partium debilitas, Movendi & Ludendi fastidium, &c.

3. *Causa* est (plerumque) obstructio in Medulla spinali vel nervis ex illa prodeuntibus, unde influxus Spirituum Animalium in Sanguinem inhibetur, unde fit quod fermentum nutritium in illis partibus deficiat.

4. Raro lethalis est (per se solam) & si febrem subsequatur, & adsit scabies, aut symptomata leviora, facillime curatur.

Sin autem ægrum citius (in prima nempe pubescentia) invadat, & symptomata tetriora appareant & in deterius vergentia, cum notabili partium disproportionione, ægre curabitur & si corpus macie confectum fuerit, ex Astmate, Febre Hæctica, Phthisi, &c. Nullus hominum auxiliari potis est.

5. *Cura* consistit in obstructionibus removendis, & partibus affectis roborandis: Primo itaque si tormina ventris, & alvus constipata offendant, exhibeatur *Enema Laxans* ut.

R. *Decoct. Commun.* ℥vj. *Ol. Lumbricor. Terrestr.* Saccar. Grysei aa. ℥j. fiat Enema. Addi possent & *Manna, Semina Carminativa & Arthritica*, si opus foret. Si prægravetur ventriculus, detur, *Oximell. vel vin. Scyllitic.* ℥℥. vel ℥vj. vel *Salis Vitrioli* ℥j. vel si infans robustus fuerit *Tartar. Emeric. gr. ij. vel. iij.* Sed in emeticis ordinandis pro circumstantiarum varietate, ferendum est iudicium. Quomodocumque autem se habet, cathartica debitis intervallis propinata, semper conveniunt, non tamen fortiora quam ut tres,

Quatuor, vel quinque dejectiones per diem producant.

R. Epatic. Capill. Vener. Scolopendr. Vulgar aa. Mj. Rad. Polypod. Osmund. Regal. aa. ℥ij. Epithymi, Sennæ aa. ℥j. Cremor. Tartar. ℥℥. Ent. Vener. ℥ij. Aquæ puræ lib. ij. Infund. per horas 24. colaturæ adde Mannæ Syr. Rosar. Solutiv. aa. ℥ij. vel.

℥. Resin. Jalapp. Mercur. Dulc. aa. gr. iv. cum pulpa pomi fiat bolus pro una dosi. In Rachitide Specifica sunt quæ sequuntur; Rad. Osmund. Regal. Filic. Maris. Graminis, Scolopend. Vulgar. Consolid. Epatic. Rad. Aperient. omnes. Summit. Rutæ Murariæ, Salviæ, Rorismarini, Capill. Vener. Epatic. Anagall. Aquat. Agrimon. Tamarisci, Nasturt. Aquatic. Veronic. Mar. Quibus adde omnia Armoniacæ, Mellepedes, Lumbrici Terrestres. Ebur. C. C. &c. præcipue eorum Salia Volatilia, & Spiritus, vel si Salia sint Fixa addantur gutte quædam Spirituum Acidorum Salis Sulphuris &c, evaporando humiditatem, hæc enim egregia sunt Medicamina, & viribus vix cedunt Ent. Veneris, quod in hoc morbo famigeratissimum est. Præstat tamen conficere Apozemata, Decocta, Infusiones &c. Vegetabilium pro vehiculis ad Salia illa Armoniacæ & Spiritus ultimo memoratos, diluenda & digerenda. Exempl.

℥. Aq. pur. lib. iij. Rad. Osmund. Regal. Capill. Veneris, aa. M. j. uvarum Corinthiacar. ℥iv. Coque: Colaturæ lib. ij. adde Tinctur. Croci (in Spiritu. Rorismarini) Ent. Vener. aa. ℥ij. Syr. e succo Epatic. Misc. dosi ℥ij. ter in die.

Externe Fomentationes & Unguenta conveniunt, ut,

℥. Flor. Salviæ, Chamom. Sambuci, Summitat. Lauendul. aa. M. j. Rad. Osmund. Regal. ℥iv. Coq. in Aq. fontan. q. s. ad. lib. ℥. cui adde Spir. Rorismarin. ℥vj pro fetu. Vel si magis arrideat hoc Celeberrimi Viri Domini Maiorv.

℥. Folior. Sambuc. Laur. Majoran. Salviæ Rorismarin.

*rin. Beton. Summitat. Lavendul. aa. M. ij. Baccar. Iuni-
per. Lauri, aa. ℥j. Contufis adde Butyr. Majal. recent.
lib. iij. Aq. Vitæ ℥viiij. Leniter coquantur ad aquæ con-
sumptionem. Expressioni adhuc calenti adde Ol. Nu-
cis Moschat. per express. ℥℔. Bals. Peruvian. ℥j. Misce
Fiat Unguentum Vice autem Butyr. Maial. usurpari
posset Medulla Bule Seuum ferinum, Oleum Lumbrico-
rum, &c.*

De remediis Chirurgicis vide scripta Doctissimo-
rum Virorum *Gliffoni, & Majovv.*

CAPUT XXXI.

De Affectibus Renum & Vesicæ.

1. **C**alculus Renum dolorem in Lumbis fixum
producit, cum Vomitu, &c. Urina primo
lympida, & quandoque sanguinea, postea tamen
spissa evadit, cum sedimento sabuloso; urina quando-
que supprimitur, quandoque lapilli & materia viscida
una expelluntur; adest etiam femorum stupiditas.

2. *Causa* est solutio continui, vel a lapillo vel
sabulo in renibus, Uretibus; &c. hærente; vel a
lymphæ acri eisdem vellicante, &c. Quo autem
pacto calculus in corpore humano generetur con-
sule Authores qui hoc super themate consulto scri-
pserunt, præcipue autem *Baronem Helmontium.*

3. *Calculus vesicæ* dignoscitur ex subita urinæ
suppressione ipso meiendi tempore, pruritu circa
regionem pubis &c.

Si sit urinæ suppressio dicitur *Iscuria*: si min-
gendi sit difficultas una cum dolore dicitur *Dysu-
ria*: si guttatim effluat cum sensibili ardore, *Stran-
guriæ* nomen fortitur.

4. *Diabetes* est affectus, quo perciti nimis cre-
bro & copiose urinam reddunt, una cum siti &
totius corporis tabe: *Causa* præcipua est fermentum

tum in renibus vitiosum & depravatam, unde feri nimia quantitas a sanguine separatur.

5. Dolores Nephritici a calculo oriundi periculo pleni sunt: *Febres, Inflammationes, Ischuriam, Dysuriam, Stranguriam, Ulcera &c.* producentes; Si Urina lymphida persistat, malum est omen; si spissior evadat, paroxysmum pedem referre significat. Si dolor hic nullis remediis cedat, & adsint sudores frigidi, *Leipothymixæ, &c.* mortem aditare significant: si affectus sit hæreditarius, & senio confectos corripit, nullam curam agnoscit; sicut & *Diabetes* inveterata, & iisdem circumstantiis vestita.

6. Cura. In paroxysmo initium sumatur ab *Enematis Emollientibus*, ex *Lacte recenti & Vitellis Ovorum*, numero 2. Vel si magis arrideat substituat hoc sequens;

℞. *Decoct. Commun. pro Clyster.* lib. j. *Ol. Chamomil.* ℥ij. *Misc.*

Si adsit febris, inflammatio, aut plæthora, conducit *Venæsectio*; utcumque sit, sæpius subducatur alvus enematis, vel remediis laxativis *v. gr.*

℞. *Elect. Lenit.* ℥ij. *Diæsen.* ℥iv. *Milleped.* ℥ij. *Spir. Salis ad gratam aciditatem*, misce dosis ad ℥℥.

Sed si dolor valde urgeat, *Anodyna, Emulsiones & Opiata* una cum *Specificis* magis conducunt.

℞. *Sem. quatuor frigid. aa.* ℥ij. *Sem. Urtic. Violar. aa.* ℥ij. *Aq. Destillat. Persicar. Petroselin. aa.* lib. i℥. fiat emulsio. Adde *Syr. de Althæa* ad dulcorandum. Interea autem dum hæc usurpantur, partes dolore affectæ foveantur *Oleo Scorpion. Formicar. Lilior. Chamomill. Unguent. Popul. Althææ. &c.* Quibus adde *Olea Chymica, Anisi, Fœniculi, Anethi, &c.*

Nephritica & Stomachica hic etiam conveniunt, e quibus, quæ sequuntur præstantiora sunt, *Millepedes. Lumbrici Terrestris. Sanguis Capri, & eorundem Salia Volatilia; Nitrum, Spiritus Nitri dulcis, Spiritus Vitrioli dulcis, Spiritus Salis dulcis: Testæ Te-*
studi-

studinum, Testæ Ovorum, Oculi Cancrorum, Dactyli, Nuclei Persicorum; Rad. Althææ, Glycyrrhizæ, Bardanæ, Petroselini, Filipendulæ; Semen Anisi, Fœniculi, Urticæ, Petroselini, Dauci, &c. & eorum Olea stillatitia Semina quatuor frigida majora. Semen Papaveris, Violarum &c. Crystallum Sal, & Tinctura Tartari, Salia Lixivialia e quolibet Vegetabili; Balsama Naturalia. & Balsamum Sulphuris, Terebentina, & omnia quæque Diuretica: ex hisce varie fieri possunt compositiones; quæ variandæ sunt pro causæ exigentia, & Medici Judicio.

Paroxyfmo ferociam mitigante; si sabulum, &c. evacuetur, dentur *Terebinthina, Balsama. Oleum Amygdalarum, Oleum Nucis Avellane, cum Manna, & Laxativis levioribus; si nihil sabuli evacuetur, Salia Volatilia Oleosa, sunt præstantissima.*

In *Calculo* curando, eadem observanda est curandi ratio: In *Dysuria, Ischaria & Stranguria, Phlegmagoga* tenuiora, & *Absorbentia* (ut *Oculi Cancror. &c.*) & similia acrimoniam corrigentia, exhibere soleo.

In *Diabete. Enemata Refrigerantia, Purgantia leviora, & Incrassantia* ut *Gummi Arabicum, Tragacanthæ, Terra Sigillata, Plantago, Portulaca. Emulsiones, Opiata, &c.* exhibenda sunt.

CAPUT XXXII.

De Dolore Arthritico & Rheumatismo.

1. **A** *Arthritis* est dolor acutus Articulorum. *Rheumatismus* autem non solum ipsas Ossium juncturas, sed & spatia intermedia afficit, & per alia quælibet loca, sæpissime sine tumore, huc & illuc vagabundus fertur.

2. *Arthritis* quæ manus afficit, dicitur *Chiragra*; quæ pedes *Podagra*; quæ Genua, *Gonagra*, quæ lum-

lumbos aut Ischiam, *Sciatica*, vel *dolor Ischiaticus*; Generali autem nomine audit *Arthritis*.

Plerumque periodica est & particulari membro affixa; quandoque hæreditaria, quandoque adventitia.

3. *Causa doloris Arthritici*, cujuscunque sit generis, est acidum tantilla licet quantitate, junctum particulis volatilibus & etiam lixivialibus, quæ cum in sanguine fixæ sint, ope formenti cujusdam extravasantur, & in partes impunguntur, & ibidem stant: & prout magis vel minus sint Volatiles, acidæ, acres, &c. eo magis vel minus coagulantur, & partium affectarum fibras nervosas irritant & vellicant.

4. *Arthritis* raro Lethalis est, incerta tamen est cura, & tempus mire protrahit, qui juvenes, & Medicorum mandatis obtemperare parati sunt, feliciter satis liberantur; qui tamen proveciori gaudent ætate. Arthritide etiam inveterata & hæreditaria existente; omnia remedia incassum usurpant; neque hoc in casu quidquam præstare possibile erit, donec remedia nobiliora & magis exaltata, quam quæ hodie apud *Galenicos* & *Chymicos* artis filios vulgo prostant, nobis innotescant.

Si subito partem ullam Nobilem & principalem. Venter, Pulmones, &c. invalerit, atrocissima Symptomata producunt, nec nisi morte mediante sævire cessat.

5. *Therapeia* durante paroxysmo, ut dolor allevietur, *Anodyna* & *Diaphoretica* conferunt.

1. ℞. *Ocul. Cancror. Cinnabar. Nativ. aa. ℞s. Laudan. Londin. gr. ij. Sal. Volat. C. C. gr. iij.* fiat pulvis, pro una dosi.

2. ℞. *Spirit. Lumbricor. Terrestr. ℞j. Aq. Sassafr. ℞vj. Tinctur. Croci in Spirit. Hederae Terrestr. ℞s. Syr. Papav. ℞j. Laudan. Liquid. gut. xx.* fiat Julapium. Sumat subinde Cochlearia bina.

Si alvus constipata fuerit, *Enemata* leviora con-

du-

ducunt quandoque etiam non abs re foret *Catharticum* aliquod fortius exhibere ante paroxysmum, imo & ad ipsum paroxysmi primum adventum, si articuli sint robusti: Sed si paroxysmus hactenus ægrum corripuerit, purgatio plerumque nocet.

In initio paroxysmi, si *Febris* vel *Plethora* adfit *Venesectio*, *Cucurbitule* & *Vesicatoria* sæpissimè bono cum fructu usurpantur. Hæmorrhoidum fluxus etiam conducit, speciatim in dolore Ischiatico.

Inter *Topica* huic affectui appropriata, *Spiritus Armoniæ Oleis Stillatitiis infarcti*, ut *Lumbricorum Terrestrium Sanguinis Humanæ Ossis humani* &c. in quibus dissolvitur *Opium* vel *Camphoram*; hæc, inquam, sine pari sunt, in quolibet *Arthritidis* genere, pro partibus dolore affectis fomentandis.

Extra Paroxysmum; *Causæ Accidentales*, ut *Mæror*, studia immoderata, *Veneris* usus nimius, & præcipue nimia cibi ingurgitatio, & crapulæ, maxima cum cura sunt fugienda; & diæta appropriata strictè observanda est. Si *Ventriculus* impurus existat, *Emeticum* tenuius a quibusdam laudatur, utcumque sit, *Purgativum* e fortiorum genere sine dubio confert: Ex. gr. *Pilule ex duobus*, *Pilule Tartaræ*, &c. cum *Mercurio dulci*.

Inter *Alterativa*, omnia fere *Antiscorbutica* & *Nephritica* laudantur.

Rheumatismus, eodem fere modo quo *Arthritis* curatur.

Nos quidem paucissimos unquam vidimus hoc affectu percitos, quibus *Venesectio* frequenter instituta (saltem pro virium ratione) nocebat; sed e contra plurimos novimus quibus in maximum commodum cessit, speciatim si in principio morbo celebretur. *Purgatio* autem noxia est. Quod ad reliqua attinet, *Spiritus Volatiles Armoniæ junctis Anodynis* sola sunt Medicamina (& interne & externe usurpata) quæ hunc affectum propellere valent.

De Febris in Genere,

1. **F**ebriis est Arteriarum pulsatio citatior, & Sanguinis effervescentia præternaturalis, ut & Spiritum Animalium conturbatio, orta a particulis heterogeneis texturæ Sanguinis inimicis.

2. *Febres* dividuntur in *Continuas*, & *Intermittentes*; intermittentium præcipuæ sunt *Quotidianæ*, *Tertianæ*, & *Quartanæ*; suntque vel *Simplices* vel *Compositæ*; vel *Leviores* vel *Malignæ*.

3. Omnia Viscera, ut & omnes corporis partes hoc affectu perstringuntur, præcipue autem viæ primæ, seu vasa ibidem sita) Ventriculus, Pancreas, Glandulæ omnes, Mesenterium, vasa chyliifera & Lymphatica, una cum meatibus sanguiferis.

4. *Signa* sunt pulsus celer præter naturam, dolor capitis acutus & pulsativus, Lumborum dolor vehemens, rigores quandoque frigidi, calor externus &c.

5. *Causa* omnium *februm* est deducenda a particulis extraneis & incongruis Sanguini commixtis, quæ naturali ejusdem mixturæ & consistentiæ ad-versantur; unde principium vitæ oppugnatur, &c.

Causæ Accidentales plerumque proveniunt a Lympha, Bile, Chylo, vitiatis ab indebita excernendorum retentione, irregulari cibi & potus usu; aere in frigidum vel etiam in calidum vergente, quandoque infecto & corrupto, vulneribus, ulceribus, &c.

6. *Cura* consistit in Sanguine ad pristinum & naturalem statum reducendo & Spiritibus Animalibus perturbatis denuo conpescendis. In quem finem omnes *Causæ Procatarticae* & *Accidentales* procul exulent, debitus ordo in usu sex rerum non naturalium diligenter observetur: Comestio in februm excandescencia plerumque nocet: excernenda & retinenda

tur, febre Continua existente, Symptomata violentiora sunt. Si a Calore nimio oriatur febris, incipit ab Algore.

3. *Causa* est Sanguinis perturbatio ex usu irregulari sex rerum non-naturalium, ut ex aere nimium Calido vel Frigido: animi affectibus, Cibo, vel Potu in Ventriculo stagnantibus & Putrefactis; subita pororum corporis occlusionem, quando humores multum exagitantur & transpiratio inhibetur.

4. *Ephemera* plerumque sua sponte cessat; *Synochus* etiam *simplex* non usque adeo periculosa est; sed ex defectu propriorum adminiculorum in *Putridam* vel *Hecticam* degenerat.

5. In *Curatione* promovenda, attendendæ sunt *Causæ*; vid. *Sylvii Praxin. lib. 1. cap. 28.* In febribus continuis venæsectio confert, deinde sudor mollis post venæsectionem celebratam plerumque febrem solvit V. gr.

℞. Bezoard. Mineral. Gr. x. Sal. C.C. Camphoræ, aa. gr. jv. Cum Conserv. Flor. Calendul. fiat Bolus ad sudorem promovendum.

Sed si alvus constipata fuerit, prius injiciatur enema, In hoc casu etiam conferunt Refrigerantia, de quibus vid. caput proxime præcedens.

C A P U T XXXV.

De Febre Putrida & Ardente.

1. **F**ebri *Putrida continua*; sine intermissione perseverat a primo aggressu ad exitum; aliquando tamen, vel quotidie, vel tertio, vel quarto quoque die Paroxysmum inducit, & exinde denominatur *Continua, Quotidiana, Tertiana, vel Quartana &c.* *Febri Ardens* constanter ægrum affligit cum sit ti vehementi & inextinguibili. Quæ reliqua sunt Symptomata addiscuntur ex aliis *februm* speciebus,

F five

sive Continuae sint : *sive Intermittentes* , *sive de utriusque natura participant.*

2. *Causa* est materia quædam vitiata & Putrefacta, quæ cum sanguini communicetur litem excitat inter particulas *Acidas* & *Alkalizatas* , unde sanguis in ebullitionem confusam cietur : & quo magis particulae prædominantes de calore , Acrimonia, aut Bile participant, eo magis pervertitur sanguinis crasis , & Symptomata morbi magis ingravescent. Si materia hæc corrupta (*sive in Lympha* , *sive in succo Pancreatico* , *sive in ipso Chylo* , hospitetur) pro parte in vasibus hisce obstruatur (saltem pro modico tempore) quando denuo sanguini redditur : verisimile est exinde effervescentiam febrilem magis augeri.

3. Omnes *Febres Ardentes* periculosae sunt ; sed Judicium particulare non ferendum est, nisi ex symptomatum vehementia & ægri viribus , rite perpendis. Senibus plerumque lethales evadunt. Si Urina ipissa sit & crassa, magnam ataxiam in sanguine indicat ; Si tenuis & rubra appareat, adhuc majus est discrimen ; & si albescat mortem præsignificat. *Febris Continua Quartana* diu persistens sæpe in Hydropem degenerat.

4. *Therapeja*. In principio *Febris Acute & Ardentis* , æger ab omni carnis usu inhibendus est , & diæta tenuis imperanda est, ut *Panatella* , *Juscula Hordeata* , &c.

Sed in morbi declinatione, & febribus longioribus plenior victus concedatur, ut juscula (& quandoque caro ibidem! incocta) & præcipue *Gelatinæ* ex Carne *Vituli* , *Pullorum* , *Perdicum* , &c. quibus adde *Gelatinam C. C.* &c. pro potu *Serum Lactis Destillatum* convenit ; ut & *Aqua Hordei Tinctura Rosarum* , *Violarum* ; *Decocta Acetosæ* , *Lujule* , *Portulacæ* ; &c. Quæ acuantur (si placeat) *Succo Limonum* , *Citrorum* , *Spiritu Sulphuris* ,

ris, Salis, & præcipue Nitri. Exemplum.

℞. Hordei Excortic. ℥iv. Liquirit. ℥j. Cinamom. ℥iij. Aquæ Puræ ℔v. Coque Colaturæ adde Syr. & Rosæ siccis ℥iij. Spiritus Nitri q. s. ad grat. acidit.

In principio Venæsectio prodest; & si Ventriculus illuvie quadam oneretur Emeticum levius conducit, sin alias, Venæsectione celebrata Purgativum exhibeatur. Ex.gra.

℞. Decoct. Prunor. ℔. ℞. Cremor. Tartar. ℥℔. Fol. Senn. ℥i℔. Sem. Fœnicul. Anisi aa. ℥℔. f. infusio per horas xij. Colat. detur usui.

Purgatione peracta, priusquam Cardiaca exhibeantur, Diaphoretica quædam in usum revocanda sunt, quæ prima vice de levioribus esse debent. Exempl.

℞. Bezoard. Mineral. Sal. C. C. aa. ℥℔. Cum Diascord. q. s. fiat bol.

Sed in Febris Continuis, Quotidianis, Tertianis, aut Quartanis, Extracta & infusiones Absinthii, Gentianæ, Centaurii minor, & Corticis Peruvianii, quæ fieri possent cum Spiritu Salis armoniaci, & in quartanis spiritu Gum. Ammoniac. Hæc, inquam, una cum supra præscriptis in tali casu conveniunt, prout ratio cuiquam dicitabit.

In hisce febribus curandis attendenda sunt symptomata; a quibus ipsæ febres suas denominationes sortiuntur, ut ardor, sudor, vigiliæ, vomitus, delirium leipotymia, cephalalgia, sitis, lingua arida, &c. Nam in deliriis, Vigiliis, &c. Opiata propinanda sunt; in linguæ & faucium ariditate Gargarismata in ardore & siti decocta refrigerantia hætenus memorata, exhibenda sunt; & in vomitu, diathræa, &c. propria horum symptomatum cura respicienda est.

Externe etiam plurima abhiberi, solent, quorum infinita varietate referti sunt plerique authores, ad quos lectorem remitto.

De Febre Hæctica, Colliquativa & Catarrhali.

1. **O**Mnes hæ febris species ab eodem causa pro-
veniunt, viz. Acrimonia in sanguinis mas-
sa, orta ex acedine levi Lymphæ, vel succi Pan-
creatici, &c. quam sæpe acquirunt post aliam fe-
brem prægressam, vel si partem aliquam ulceralem
in transitu alluant, exinde purulentam quandam ma-
teriam in sanguinem deferentes, vel fortassin hæc
acredo provenit a facultate digestiva læsa, obstru-
ctionibus Mesenterii, &c. unde Chylus nimium a-
celscit, & corpus a pastu calore perfunditur.

2. *Hæctica* dignoscitur expulsa debili & celeri, ca-
lore modico & acri (circa horam aut bihorium a
pastu utrumque hoc Symptoma magis urget) fi-
ti, tussi levi. ----- *Catarrhali* vero dignoscitur ex
tussi vehementiori, obstructionibus pectoris, Torpo-
re Vigili & perpetuo, *Colliquativa*, ex sudoribus No-
cturnis. Hoc autem omnibus hinc commune est quod
corpus gradatim consumatur, adeo ut in merum Sce-
leton degeneret, sola cute & ossium compage supersti-
te quo casu morbus denominatur *Tabes* vel *Marasmus*.

3. Febres hæ si in principio attendatur curari pos-
sent; sed si corpus macie confectum fuerit ante cu-
ram inchoatam, ægre (si unquam) curantur. Si *Hæ-
ctica* ab inflammatione, Apostemata: &c. procedat,
nisi hisce symptomatis propriam curam adhibeas,
laterem lavas.

4. *Cura* tota consistit in sanguine dulcificando, &
ab acrimonia hac expediendo; in quem finem, cor-
poris & animi exercitia, somnus vigiliæ, excreta &
retenta, naturalem statum sequantur: omnes potus
fortiores spirituosus: cibi aridi, & concoctionis dif-
ficilis, cautè usurpentur; sed juscula, gelatinæ, pre-
cipue ex carne gallinæ; vituli; perdicis, &c. con-
fecta;

fecta, Panatella, Pultes Oryzaceæ, Latex, &c. cum ægri commodo usurpantur.

In Regno Pharmaceutico *Absorbentia* & *Acrimoniam Corrigenia* primas tenent, ut *Bezoardicum Mineral. Jovial. Lunar. Ocul. Cancror. Margarit. Catechu, Antihæcticum Poterii, Minsæli, Diasaturn.*, &c. Proximo in loco numerantur *Gummata* & *Balsama*, ut, *Ammoniac. Galban. Terebinth. Balsam. Sulphur.* (quale hæctenus memoravimus *Capite 12. de Epiemate*) & *Balsamica naturalia*. --- Sed Medicamina in forma liquida exhibita magis huic morbo conveniunt, nam & sitis sæpissimæ hunc morbum comitatur; proinde pro potu ordinario, & vehiculis requisitis, usurpetur *Aqua Hordei*; decocta, *Succi*, & aquæ destillatæ *Endiviæ, Acetoselle, Portulacæ, Borriginis, Prunorum, Pomorum, Passularum Radicum Aparientium*, emulsiones e *Seminibus Frigidis, Aqua Antihæctica Dolei*; omnia remedia Nitrata, &c.

Quæ sequuntur, mirum successum habent, sicut in nostra praxi sæpius observavimus.

M. Bezoard. Mineral. Antihæctic. Poterii aa. ℥ij. Misce. Dosis a gr. viij. ad gr. xv. in pulpa Pomi singulis auroris, super bibendo ℥iv. infusionis sequentis.

M. Aquæ Capon. Aq. Spermat. Ranar. aa. lib. ℔. Antimon. Crudi Pulveris. ℥j. Passular. Incisar. ℥ij. Infund. in vase vitreo duplici in loco aliquo calido, Colaturæ ℥iv. Add. Spir. Sal. Armoniac. gut. xxx. pro una Dosi.

Sed præterea, varia illa symptomata & affectus, a quibus oriatur febris maximæ sunt attendenda, v. g. si calor intensus Pedes & manus possidet, sitis multum urgeat, hoc in casu remedia aquea juncta acidis levioribus conveniunt: In sudoribus nocturnis adde nitrata & saturnina,

In obstructionibus & febribus *Catarrhalibus Spiritus Salino Urinosi* conferunt. Si tussis, vigiliæ, dolor, diarrhœa, &c. absint, *Bexoardica* & *Anodyna*

usurpanda veniunt. --- Si ab aliis morbis procedat, consule illorum curam, v. gr. si ab *Apostemate*, *Ulcere*, &c. exhibenda sunt *Balsamica*; & sic de cæteris.

CAPUT XXXVII.

De Febris Intermittentibus.

1. **E**ST vitiosa sanguinis effervescentia, una cum paroxysmis quandoque pluribus quandoque paucioribus, intervallatim homines corripiens: paroxysmis pura sua sponte recedentibus, & denuo redeuntibus.

2. Si paroxysmus invadat post interstitium 24. horarum dicitur *Quotidiana*; si post 48. horas dicitur *Tertiana*; si post 72. horas vel 3. dies elapsos, quarto nempe die (inclusive numerando) dicitur *Quartana*; omnes hæc febrium intermittantium species magis vel minus vehementes sunt, & magis vel minus prolongantur, prout materia peccans & ægrotantis temperamentum variatur.

3. Omnes febres intermittentes incipiunt ab Algore & Horore qui per horam præter propter durat; deinde subsequitur incalescentia febrillis, cum dolore capitis & Lumborum, Oscitatione, siti Vigilii, & nonnunquam delirio.

Febris Intermittens *Quotidiana*, si eandem non observet periodum, & una adsint sapor amarus in ore residens, vomitio materiæ biliose, &c. audit apud Medicos nomine *Tertianæ duplicis*. Sed si hæc symptomata non appareant, sed paroxysmus statim a pastu regulariter & constantiter invadat, dicitur *Quotidiana*. *Quartana* plerumque post meridiem, vel circa vesperam invadit. In omnibus febribus intermittentibus pandiculationes & oscitationes præcedunt.

4. In *Causa* explicanda, nos non alius quam *ce-
leber-*

leberimi *Silvii* vestigia sequimur, & proinde autumamus febres intermittentes ortum ducere ab obstructione unius, vel plurium e ductibus lateralibus *Pancreatis*, quæ obstructio contingit ex pituita viscida majori vel minor copia ibidem collecta. Unde fit quod *Succus Pancreaticus* ex mora acefcat, in duodenum proruperit, & Bili ibidem obviam iverit, effervescentiam excitat quæ horrem, Rigorem, &c. inducit. Et hoc etiam extra controversiæ aleam ponimus, quod varietas illa febrium intermittentium non aliunde quam a varia dispositione & mixtura *Succi Pancreatici*, *Biliis*, & *Pituitæ* noxie oriatur. Huic sententiæ magnam conciliat auctoritatem maximus ille *Silvius*; *vid. prax. lib. 1. cap. 27. & 30.*

5. Febris intermittens suapte natura periculosa non est, nisi per accidens infirmos & valetudinarios corripuerit, vel morbum quempiam gravem seu malignum subsecuta fuerit, vel in alium affectum se pejorem, Hydropem, Phthisin &c. degeneraverit. *Quartana* est omnium longissima; & curatu difficillima, unde vulgo *Ludibrium Medicorum* dicitur. Nos tamen felicissime & maxima cum expeditione curare consuevimus, imo ipso tempore hyberno, quo tempore maxime pertinax & difficilis observatur; nec in hac nostra cura unquam *Corticem Peruvianum* in usum adhibuimus.

7 *Cura*. Coagulum illud obstruens incidendum, dissolvendum, & expellendum est: aciditas & acrimonia succorum corrigenda; & partes debilitatæ corroborandæ sunt. Omnia *Amara* & incidunt & corroborant, ut *Radices Gentianæ*, *Aristolochiæ*, *Enulæ*: Summitat. *Absinthii*, *Tanacetii*, *Marrubii*, *Centaurii*, *Chamomilli*: & tantum decantatus ille *Cortex Peruvianus* Omium *Aromaticæ* acria, ut *Piper*, *Caryophylli* &c. Sed *Salia Volatilia Oleosa* mirum in modum obstructiones referant & aciditates

corrigant, quo casu etiam addi possent *Absorbentia*, ut *Oculi Cancrorum*, *Bezoard. Mineral. &c.* Quæ omnia varie præparari possunt, *Cathartica* etiam, & *Diaphoretica*, vel supra præscriptis juncta vel per se debitis intervallis exhibita, maxime conveniunt; imo absolute necessaria videntur, sicut & *Emetica*. Quando Ventriculus saburra impurra oneratur. Inter autem *Emetica*, præcipuum est (nisi virium imbecillitas adsit) *Tartarus Emeticus*, alias *Sal Vitrioli*, & *Cardui*. Ex. gr.

℞. *Zithogalæ* lib. iij. *Summitat. Cardui*, *Camomill. aa.* ℥j. f. decoctio.

Hoc primo vomitum deinde sudorem provocat. Non ipsimet experti sumus, quod decoctum *Chamomilli* magna quantitate assumptum (vel succus ejusdem minori quantitate) per duas vel tres vices repetitum, morbum profigaverit.

Pro *Catharticis*, quæ sequuntur, aut his similia conveniunt.

1. ℞. *Decoct. Amar. Ziv. Syr. e Rhampo Cathart. Zvj. Spir. Absint. gut. xl.* Misce pro una dosi. Vel si magis allubeat hoc *Sylvii*.

2. ℞. *Pillul. Fetid. ℥ss. Trochisc. Albandal. Mercur. Dulc. aa. gr. v. Ol. Succin. gut. ij.* f. *Pilulæ* pro una dosi.

Si obstructions non usque adeo contumaces sint, sæpe unica diaphoresi profigatur morbus, ut sæpe in praxi nostra nobis occurrit. Diaphoretica sunt decocta *Chamomilli*, *Sakviæ*, *Cardui*, *Scodii*; *Petastridis*, &c. quorum singulis dosibus addi possent *Spir. C. C. Laudan. Liquid. Tartarificati, aa. gut. xx. ad xxx.* & si urgeat occasio, tantudem *Tincturæ Piperis*.

Hoc etiam observandum est quod *Emetica* & *Cathartica* longius ante adventum Paroxyismi exhibenda sunt; Sudorifera autem non nisi circiter 2. horas ante Paroxysum, ut æger nempe sudore leviori perfundatur illo ipso temporis momento quo paroxyismus re-
dux invadere consueverat.

Externe applicari possent *Emplestra*, ex *Nastice*, *Olibano*, *Camphora*, *Oleo Macis*, *Terebinthinæ*; quæ *Ventriculo*, *umbilico*, vel *carpis* admoveantur.

C A P U T XXXVIII.

De Febris malignis & Pestilentialibus.

1. **F**ebres hujus farinæ varia sortiuntur nomina, a variis symptomatibus & locis, alias eadem plane methodo curantur: Præcipua enim differentia in *Malignitatis* gradu consistit. Ex omnibus hisce Febris ipsa *Pestis* maxime est maligna, acuta, contagiosa, & lethifera.

2. *Febris maligna* est morbus contagiosus & perniciosus, vires posternens, fermenta omnia & viscerum functiones penitus subvertens, ortus a Deleteriiis & Contagiosis particulis Sanguini insinuatiss, & illo mediante in singulas Corporis partes devectis.

3. *Signa* sunt subitus virium collapsus, & præterea, quando primo invadit hujusmodi febris, horror levis, quem subsequitur dolor capitis & lumborum, pulsus frequens, debilis & inconstans, urina constitutionis sanæ æmula; quandoque vigilæ, quandoque torpor & somnolentia cum in somniis infestis, Delirium, Vertigo, Sitis, defectus appetitus, Vomitus, Singultus, quandoque Stridor dentium, Tormina Ventris, Cardialgiæ, Leipothymix Convulsiones: Hæmorrhagiæ. Diarrhæa, Maculæ & Exanthemata in superficie corporis apparentia, & si adsint Carbunculi & Bubones, vera dicitur *Pestis*.

4. *Causa Februm malignarum* est Aer Sale Volatili Arsenicali, vel acri, imprægnatus, qui sanguini & sero communicatur, vel per corporis poros, vel mediante alimento, saliva, &c. Sed præcipue per inspirationem in pulmones deducitur, unde sanguinis textura & intima consistentia violatur, adeo ut princi-

pio

pio vitali resistat, & Spiritus Animales in confusione redigantur. De Corruptione acris vide Authores, qui hac super re fuse scripserunt.

5. *Prognostica* sunt maxime infida & dubia. Observandum tamen est *Morbos Epidemicos* peculiaria habere symptomata, ex quorum accurata observatione, morbi exitus, an faustus, an infustus, predici potest. *Prognostica*, quæ sequuntur merito mala reputantur, viz. Delirium sub initio morbi, & a somno non levatum, motus convulsivi, manuum & linguæ tremor, singultus, aspectus faciei & oculorum ferox & horridus, conatus obiecta quæpiam obvia corripiendi, & stragula quibus coopertus jacet complicandi: Exanthemata & maculæ apparentes & continuo evanescentes, &c.----- Quod ad pulsum, urinam, & alvi excretiones attinet, nulla certa *Prognostica* exinde deduci possunt.

6. *Cura* præcipuæ in duobus consistit, vel in corpore ab injuriis contagii defendendo & præservando, vel in Malignitate ex contagio hæctenus suscepto & reliquis Symptomatis vincendis & profligandis.

Primo conducit omnia illa fugere quæ corpus malignitati contagii magis obnoxium redderent, ut nimia comessatio, compotatio, & veneris usus immoderatus, omnes affectus & passionis animi, ira, sollicitudo, timor, &c. Cavendum etiam ne evacuationes solitæ, Hæmorrhoidum Mensium, Fontanellarum, &c. a naturali & consueta methodo desciscant. Si adsit, obstructione referandæ sunt, si Cacoehymia, Emetica & Cathartica exhibenda sunt, quibus addantur (vel, si magis arrideat, debitis intervallis per se exhibeantur) *Bezoardica*, quæ & per *Diaphoresin* & per *Diuresin* operantur. Si plæthora adsit, secetur vena. Omnes autem hæ regulæ solummodo obtinent, ubi aliæ circumstantiæ non prohibent, Verb. grat. Tempus anni inopportunum, aer infectus, &c. *Emetica*, *Cathartica*, & (præcipue) *Venæsectio* non nisi maxima cum

cum cautela imperanda sunt, quin potius *Alexipharmacis* & *Sudoriferis* insistendum.

Externe, ad infectionem præcavendam suadent *Medici* ut focus instruatur ex *Junipero*, *Lauris*, *Roremarino*, *Lavendula*, &c. & ut omnia loca diligenter vitentur, in quibus hic morbus grassatur, etiam omnia loca fætida, squalida, & Cadaveribus repleta: sin autem impossibile sit loca hujusmodi infecta, & hominum hoc morbo correptorum consortium, fugere. *Præservativa* assumenda sunt, & mane ante cibi assumptionem, & noctu antequam obreperet somnus. Exempl. gr.

℞. Aq. Prophylact. Sylvii, Vini Meracioris aa. lib. j. Theriac. Venet. Veteris ℥iv. Camph. ℥j. fiat Tinctura. Dosis ℥j.

Præter *Theriacam Andromachi*, *Mitridatium* etiam & alia *Alexipharmaca* composita conveniunt, *Radices Zedoariæ, Angelicæ, Petasitidis Contrayervæ, Serpentar. Virginian. Allii.* Etiam *Crocus, Carduus Carlina* dictus, *Ruta* &c. De omnibus, inquam, hisce fieri possunt *Infusiones, Tincturæ* &c. maxima cum utilitate. Et si addantur *Acida*, ut, *Spiritus Acidi Minerale, Succu Citrorum, Limon. Lujule, &c.* eo magis efficaciora, experientia teste, evadunt. Qui itaque *Melancholici* sunt antidotum in pectore circumferunt, & etiam illi quorum sanguis acido temperatur pro optimis præservatoriis utuntur *Vino cum Spiritu C. C. Urinæ, &c.*

Sed si morbus hætenus ægrum corripuerit, & jam jacta sit alea, exhibenda sunt remedia quæ non solum malignitatem & acrimoniam imbibant, & per diaphoresin expellant, sed & alia symptomata periculosa suppressant & devincant, diarrhæam forte, convulsiones, &c.

Ex *Antidotis* hæc merito primum sibi vendicant locum: viz. *Bezoardic. Antimon. Unicornu fossile, Ossa Viperar. Serpent. vel e Cordè Cervi, Margaritæ, Coral-*

rallia, Oculi Cancror. Bol. Verus, Terra Sigill. Sal. Volatile & Spiritus C.C. Viperarum, Urinæ, &c. quæ si *Succinata* mirum in modum venenum expellunt & Spiritus animales corroborant & invigorant. Ex supra nominatis, & aliis ejusdem farinae, varia fieri possunt præparata, pro symptomatum diversitate varianda. Exempl.

1. ℞. *Spec. Cord. Temp. ðs, Camphor. Salis C. C. aa. gr. iv. Olei Succin. Gut. iij. Diascordii q. s.* fiat Bolus.

2. ℞. *Bezoard. Mineral. Pulver. Gasconici, aa. gr. vj. Sal. Viperar. Camphor. aa. gr. iij.* fiat Pulvis.

Hujusmodi remedia exhiberi possunt sub primum morbi insultum ad diaphoresin promovendam, sed de-
nuo reiteranda sunt prout postulat occasio, addendo *Laudani gr. j.* si nempe dolores adsint atroces; & interea dum sudat æger subinde propinentur *Cochlearia bina Tincturæ* supra præscriptæ; vel affundatur *Spiritus Nitri Spiritibus C. C. & Viperarum*, usque donec *Ebullitio* cesset. Posses etiam ope *Spirituam horum fixorum*, vel *Salis* ex hac commixtione præcipitati, *Aquam Hordei* acuire, vel potius *Aquam* in qua *C. C. & Ossa Viperarum* decocta fuerint, quæ ducificetur *Syrupo Papaveris*, vel *Diamoron*; vel instilletur *Spiritus Dulcis Nitri, Salis, Vitrioli*, in *aquam Borriginis, Scordii, Juniperi, &c.* de quibus bibat æger dum sitibundus aut calore oppressus existit. In *Vigiliis* autem & *deliriis* (nisi hæc finem consequantur) addenda sunt *Opiata* fermentata. In *siccitate oris & linguæ* utantur *Sale Prunellæ* cum *Aqua Rosarum, Plantaginis, Syrup. Diamoron, Vino albo, &c.*

Externe Regio Cordis, & Carpi inungantur *Oleis Succini, Rutæ, Angelicæ, Scorpionum, Nucis Moscatae, &c. & Balsamis*; quæ etiam formari possunt in modum *Emplastri* cum *Pulvere Bulsonum, Sabin. Rut. Sulphure & Terebinthina*. Quod ad *Bubones & Carbunculos* attinet, consulendi sunt alii Authores.

De Variolis & Morbilib.

1. **A**ffectus hi sunt de Februm malignarum & contagiosarum genere, solo humano generi incidentes, idque non nisi semel per integrum vitæ curriculum (non obstante quod supposititii quidam affectus horum æmuli in contrarium adducantur) *Variolæ* primo pustularum in modum prorumpunt, quæ denique faniosæ evadunt, sed *Morbilli* primo rubicundi & sicci apparent, & deinde absque suppuratione evanescent.

2. *Signa* sunt, Arteriarum & Brachii & Temporum pulsatio frequens & citata, oculi rubicundi apparent, & humorem aqueum Lachrymarum ad instar profundunt. Cutis pruritu & punctationibus afficitur, adest torpor insignis, dolor capitis & dorsi, calor febrilis levis, & constans, qui post duos aut tres dies multum augetur, cum siti, Vomitu, Pulsatione cordis, Respiratione difficilis, Tremore, Convulsionibus, &c.

Tertio autem vel quarto die variolæ plerumque erumpunt, primo quidem in dorso, deinde in Abdomine & facie, & tota corporis superficie: *Augmentum* durat usque ad diem undecimum.

In *Morbilib* symptomata sunt mitiora, copiosa adest salivæ excretio, & tussis plerumque vehementior, quam in *Variolis*.

3. *Causa*. Credo horum affectuum seminarium nobiscum connasci, & in nostro corpore occultum latitare, usque dum Causæ quædam occasionales (precipue contagium) sanguinem violenter exagitaverint, unde fermentum illud seminale insurgens, *Variolarum* eruptionem procurat.

4. *Variolæ* cito apparentes, primum rubræ, deinde albæ amplæ, rotundæ, paucæ, distinctæ, &c. periculum abesse significant. Sin autem calor febrilis ante

ante variolarum exitum miscescat; vel si egressæ sint irregulariter, vel ubi egressæ sunt, statim recedant, vel si confluentes & depressæ, & maculis nigris in medio apparentibus stipatæ fuerint, si illis permisceantur maculæ purpuræ, si adsit alvi fluxus, respirandi difficultas, tussis sicca, Urina vel dejectiones sanguinæ; omnia inquam hæc sunt signa lethalia: Et si post eruptionem confestim evanescant, & tumor remittatur, in pessimo sunt statu. Adulti in majori discrimine versantur quam juniores; & si mulierem gravidam corripiant, plerumque abortus subsequitur.

5. *Cura.* Quamprimum symptomata febrilia sese prodant; æger aeri frigido non est exponendus, frigus enim eruptionem inhibet; sed & etiam a nimio calore cavendum est, hic enim ebullitionem nimiam concitaret; gradus itaque caloris & frigoris moderati esse debent, & naturalem statum non transgredientes. Cerevisia, vinum, caro, fugiantur; Eorum vicem suppleant, *Farina Avenacea*, *Panatella*, cum *succo Citri* vel *Aurantiorum*, & pro potu Lac cum pomis ibidem infusis.

℞. *Lactis Pint.* .j. *Aquæ Pint.* .iij. *singulis Pintis Adde Syrupi Citr. vel Lujul.* ℥j. vel *Aquæ Hordei*, si acuat *Spiritu Dulc. Salis*, *Nitri*, *Vitrioli*, cui gratioris saporis ergo addatur *Syrupus* aliquis. Vel (si magis arideat) *Cerevisia* tenuis in qua flores *Calendulæ*, *Aquilegie*, *Borraginis* & similibus decocti fuerint, de qua bibat æger pro lubitu. *Cardiaca* differenda sunt usque ad quintum diem, quo tempore lacto committatur, & *Cardiaca* congrua usurpentur: & si malignitas subsesse videatur, addantur *Bezoard*.

℞. *Aquæ Scord. Cardui bened. aa.* ℥j. *Laudan. Liquid. Tinctur. Croc. aa. gut. vj. Syrup. Corallor.* ℥ss. *Misc.*

Hoc vel huic simili utatur usque ad diem septimum, octavum, vel nonum: & si occasio postulet, adde *Antimon. Diaphoret. Bezoard. Mineral. Terr. Sigillat. Mirrh. &c.*

Sed si nova febris suboriatur ex pustularum suppuratione, *Acida* leviora exhibenda sunt, usque dum febris declinare inceperit.

In Variolis *Confluentibus* Methodus præscripta rigidius observanda est, majus enim subest discrimen, quam in *Distinctis*; & præterea *confluentes* plerumque comitatur in adultis Salivatio, in infantibus fluxus alvi. Quod ad Salivationem attinet, illa potius promovenda quam inhibenda est, usque ad diem decimum tertium; in quem finem utatur æger cerevisia tenui (vel simili) de qua copiose bibat, hæc enim nec calorem, nec sudorem conciliat; *Hypnotica* etiam sub vesperam concedi possent: hoc pacto promovebitur intumescencia faciei & manuum, æque ac salivatio, usque adeo ad salutem necessaria. Quam sententiam adstruebant quidam non infimæ fortis Medici, & precipue celeberrimus noster *Sydenhamus*, cujus doctrinam hac in parte in praxi nostra sæpissime confirmatam vidimus.

℞. *Aque Rosar. Lujul. aa. ℥j. Laudan. Liquid. gut. xij. Syrup. Diamoron. ℥ss. Misc. fiat Julapium.*

Sunt inter Medicos qui præscribunt *Diacod. ℥j. Laudan. Liquid. gut. xiv. in aqua Primulæ veris*. Existimant etiam *Diarrhæam* infantum inhibendam non esse, ex eo quod sit naturæ conatus ad materiam morbificam expellendam: quorum sententiæ nos calculum nostrum adjicimus.

Quæ symptomata apparent ante *Variolarum* eruptionem vix attendenda sunt: Sed si, cum jam egressæ fuerint, denuo evanescant, *Salia Volatilia, Urinosa, Spiritus Viperarum C. C. &c. Elixir. Propriet. Essent. Mirrh. &c.* maxime conveniunt (Quæ etiam juncta *Cephalicis* in *Comate* & *Epilepsia* multum valent.)

Si Saliva viscida ægros infestet adeo ut in suffocationis periculo videantur (quod & sæpe contingit, circa diem undecimum Gargarismata in usum

revocanda sunt. Vulgare hoc Medicorum præscriptum multum confert.

℞. Cortic. Ulmi ℥vj. Glycyrrhiz. ℥℞. Passular. Exacinat. nu. xx. Rosar. Rubrar. pug. ij. Coq. in f. q. Aquæ Fontanæ ad ℥. i℥. in Colatura Dissolv. Mel. Rosar. Oxymell. Simpl. aa. ℥ij. Misce fiat Gargarisma. Quoad alia symptomata, consule alios authores qui eadem fusius tractarunt.

Externe, cum pustule duriuscule evaserint, inungatur facies Oleo Amigdalæ. Dulc. vel Cremore lactis commixto pullini subtilissimo Brasii recentis optime siccati; de quibus fiat Unguentum, quod non solum cutis Pruritus, sed & ejusdem deformitatem impediret.

CAPUT XL.

De Chlorosi.

1. **A**ffectus hic Chlorosis dictus, quandoque *Icterus albi*, morbi Virginci, *Febris albe*, &c. nomine audit: estque Cachexia, vel mala corporis dispositio.

2. *Signa* sunt Lassitudo totius corporis, Spontanea, facies palida & livida, respiratio difficilis, speciatim si corpus moveatur palpitatio cordis. Arteriarum pulsus citior; Intumescencia totius corporis, Tibiarum, Pedum, &c. totum etiam corpus molle & flaccidum existit; adest etiam dolor Ventriculi, Cephalalgia gravativa, appetitus depravatus, mensium suppressio, &c.

3. *Causa interne*, sanguis nimium redundat pituita viscida; & acida, vasa Capillaria, speciatim quæ uteri rationem occupant, obstruente.

Externe somnus nimius, exercitii & motus defectus, vitæ genus sedentarium, præcipue autem victus incongruus ventriculi & aliarum partium fermentum enervans.

4. Affectus hic; non est periculofus, fi in Virgibus oriatur ex menfium fuprefione, non alias felicifus quam ex mariti confortio curabitur.

5. *Therapeia*. Causæ externe removenda funt; pituita acida & vifcida corrigenda & expellenda eft; obftructions referande, &c.

Primo ita fi ventriculus impuritatibus faturetur, & vires non prohibeant, leve *Emeticum* conducit; fed in omnicafu *Catharticum* aliquod detenuiorum genere feptius exhibendum eft; ut corpus a materia illa vifcida liberetur. Ex. gr.

℞. *Pilul. Stomach. cum Gumm.* ℥ij. *Sal. Urin.* ℞. *Ol. Menth. Fenicul.* aa. gut. iij. fiant. *Pilulæ*, vel,

℞. *Chalib. Præpar. Diafenn.* aa. ℥℞. *Cariophyll. Nuc. Moschat.* aa. ℥ij. *Misc. f. pulvis* pro una dofi. Vel fi magis allubeat exhibeantur. *Infufiones Purgativæ*, vel *Apozemata* cum *Sem. Agaric. Rhabarb. ꝑc.* femper tamen junctis *Apertivis* huic affectui congruis; e quibus præcipua funt *Radic. Ari. Aristoloch. Brion. Summitat. Scordii, Artemifia; Abfinth. Puleg. Centaurii min. Nept. Agrimon Croc. Sem. Dauc. Fœnicul. Anif.* Et *Aromaticis*, ut *Cariophyll. Nuc. Moschat. Cinamon. Cort. Winter. Piper. ꝑc.* Conducunt etiam omnia *Volatilia Antifcorbutica* capite 28. difcrita, & *Gummata*, ut *Aloe, Ammoniac. Galban. Myrrh.* Sed præparata ex *Marte*, ut ejufdem *crocus, fal, extractus, Tinctura, &c.* in hoc morbo debelando nullis fere remediis loco cedunt. His adde *Salia Volatilia Oleofa, Tinctur. Antimon. Spir. Tart. ꝑc.*

℞. *Tintur. Antimon. Tinctur. Martis* aa. ℥℞. *Misce* dofis ad gutt. xxx. vel xl. in aqua *Artemifia.* Vel,

℞. *Spir. Sal. Armoniac. Tinctur. Croc. Spirit. Sabin.* aa. ℥j. *Effent. Nuc. Moscat.* ℥℞. *Misce*, dofis a gutt. xl. ad xl. in *Vino Chalybeato.* Vel,

℞. *Croc. Mart. Bezoard. Mineral. aa. ℥j. Fœculæ Bryon. ℥ij. Ol. Cinamon. gutt. iv. f. Pulvis.*

Hæc & similia per tres aut quatuor septimanas exhibeantur, purgationibus etiam levioribus quandoque intercalatio,

Nisi hæc ultimo prescripta sudorem moverint adhibenda sunt etiam *Diaporetica* (nempe post correctionem & avacuationem materiæ peccantis) ad recrementa expelenda & leucophlegmatiam abigendam.

CAPUT XLI.

De Mentium Suppressione.

1. **E**ST vel totalis suppressio, vel diminutio naturalis evacuationis sanguinis menstrui, quæ jure naturali quoque mense fieri consuecit.

2. *Causa* oritur, vel a vitio sanguinis, qui cum nimium viscidus & spissior existat fermentatio menstrua rite non peragitur; vel a vitio vasorum evacuationi inservientium, quæ occlusa vel nimium angusta redduntur ope materiæ cujusdam glutinosæ vel forsan lumbricorum, lapillorum, uteri & partium adjacentium intumescentiæ nimix pinguedinis, &c.

Inter Causas externas recensentur aer frigidus, ægri introitus in aquam frigidam, ipso fluxus tempore, prava sanguinis diathesis, unde fermenta stomachi, &c. depravantur; etiam mœror; timor, ira, &c.

3. In affectu hoc dignoscendo, ipsius ægri testimonium certissimum est signum. Si oriatur ex vasorum obstructione, adest Torpor, appetitus imminutus, intumescencia Abdominis, dolor Lumborum & partium vicinarum, sæpissime etiam fluxus sanguinis ad aliam quamlibet portam, vel aures, vel nares, vel os, &c. qui circa tempus debitæ evacuationis menstruæ invadit. Si oriatur a Sanguinis vitio, adest Chachexia.

4. Est Morbus Chronicus; & nisi tempestive cavea.

veatut, forsan Hydropem, Suffocationem, Phthisin, &c. producit.

5. *Cura.* Ab initio, primæ viæ sunt purgandæ, exhibendo *Cathartica*, qualia capite ultimo prægresso memoravimus, quibus adde *Extract. Colocynth. Elater. Scammon. Resin. Jalap. &c.*

℞. *Pilul. ex duobus & Stomach. cum Gumm. aa. ℥j. Castor, Croc. Sal Martis, Artemis. aa. ℥j. Ol. Stillatit. Sabin. gut. x. cum Sir. Absinth. f. Pilulæ Dosis. ℥℥.* Exhibenda eodem circiter tempore quo menstrura profluere consueverant. *Apertiva* etiam superiore capit recensita, non incommode huc, referentur, quibus insuper adde *Radic. Petasitid. Angelic. Imperator Zedoar. Folia Rut. Major. Menth. Sabin.* Eorundem etiam *Salia & Olea Destillata*, cum *Tinctur. Casto-Gum Guajac. Ammoniac. Myrrh. &c.* multum præstant; speciatim, si *Volatilia Oleosa* pro tincturis extrahendis adhibeantur, exinde enim majori vi pollent in obstructionibus referendis, cum debitis vehiculis propinata *Enemata Calidiora* injecta & diu retenta laudantur; & satis novimus *Phlebotomiam* circa tempus evacuationis menstruæ consuetum multum conferre; quod ad *Iniectiones, Pessaria, Balnea, Unguenta, &c.* attinet, non opus est quod in angustiis hisce schedulis super hoc themate verba faciamus, quandoquidem plurimi prostant autores qui materiam illam prolixè satis tractaverint; quos consulere dignetur lector.

C A P U T X L I I.

De Nimio Mensum Profluxu.

I. **M**enses nimium profluere dicuntur; vel quando sæpius quam fas est fluunt; vel quando diutius quam par est fluxum protrahunt; vel

quando majori quantitate quam solitum est peccant.

2. *Causa*. Sanguis vel nimium attenuatus, vel nimium abundans; vasa etiam uteri, vel nimium laxata, vel humida; vel supra modum reſerata, vel rupta, &c.

Causæ Accidentales sunt nimia calidorum & acrimium ingurgitatio, Diæta tenuis sanguinem attenuans, pharmaca ejusdem generis ingesta; vigiliæ nimix, exercitium corporis nimium; etiam timor, vulnera, ictus, casus, &c.

3. Quo major est fluxus, & quo diutius perſiſtit, eo majus inest periculum & contra. Si fluxus augeatur, viribus ægri interea proſtratis malum est omen. Si nullum aliud morbi genus produxerit, & mulieres sint Juvenes, vix unquam cura fit irrita. Sed in mulieribus ſenioribus fluxus inveteratus sæpe incurabilis est.

4. *Cura*. Primo sanguis rectificandus; humores noxii expellendi; ſi Bilioſi; exhibeantur *Tamarindi*, *Rhabarb. Dicath. Paſſulat. &c.* ſi autem magis ſeroſi exiſtant.

℞. Elect. Lenitiv. ℥j. Pulv. Jalap. ℞j. Ol. Vitriol. gut. iij. Miſce. Vel huic ſimile prout exigit neceſſitas.

Deinde adhibeantur *Incrassantia Terrea*, & alia *Adstringentia* ut *Plantago*, *Bursa Paſtoris*, *Rosæ Rubre*, *Tormentilla*, *Biſtorta*, &c. *Terra Sigillata*, *Bolus Verus Catechu*, *Lapis Hematitidis*, *Sanguis Draconis*, *Corallia*, *Crochus Martis Adſtrigen*, &c. *Exempl. Grat.*

℞. Semin. Plantag. Papav. Hyoſciam. aa. ℥ij. Succin. flav. Sang. Dracon. aa. ℥j. Cum Syrup. e Ros. ſicc. f. Electuar. vel vice Papav. & Hyoſciam. adhibeatur Laudan. Opiat. quod maxima efficacia præditum est in morbo hoc proſtigando. Vid. Cap. de Hæmoptoe, & de Dyſenteria.

Externe Ligaturæ, & Cucurbitulæ, nil nocent, ſed

sed ad revulsionem optimum medium est venæsectio, si nempe vires constent, & ætas sit Juvenilis. Non incommode etiam Hypogastrio, regioni Pubis, &c. applicantur *Adstringentia*, ut *Acetum*, *Decocta Aluminis*, *Tormentilla*, & similia.

Fluor Albus eadem plane methodo curatur, semper tamen addendo *Terebinthinam*, *Camphoram*, & *Saccharum Saturni*.

C A P U T XLIII.

De Passione Histerica.

1. **E**ST *Affectus Convulsivus* ortus a vitiosa quadam austera vel acida materia fibras nervosas *Uteri* vel *Plexus Mesenterici* irritante; unde *Spiritus Animales* in furorem & tumultum concitantur, & ex impetuosa sua expansione varia symptomata producant, ut *Abdominis Murmurillum* & *Distentionem*, *Hypochondriorum Dolorem acrem* & *pulsativum*, *Nauseam*, *Gutturis Suffocationem*; quandoque *Faciei Ruborem* & *Intumescentiam*, quandoque *Pallorem*, quandoque etiam *omnis sensus & motus penitus aboletur*, unde subsequitur *vertigo capitis*, *ventriculi*, & *aliarum partium*, *dolor*, & *totius corporis lassitudo*.

2. Morbus hic raro lethalis est sæpissime autem contumax & chronicus. Si vehementer urgeant symptomata & ægra senescat, vel gravida, vel puerpera fuerit, imminet periculum, quandoque autem virgines perbellæ, ex hominis benevoli consortio, jucundissimam & felicissimam curam nancisci satagunt.

4. *Cura* (durante paroxysmo) consistit in spiritibus debaccantibus reducendis & compescendis; & (extra paroxysmum) in materia acri peccante corrigenda & amovenda. In Paroxysmo: *Spiritus Ful-*

lignis, Urin. C. C. Ungul. Equi, & ejusmodi Spiritus Volatiles Fœtidi, vel naribus admoti, vel inditi, vel temporibus inuncti, vel etiam interne cum vehiculis congruis propinati, & commixti Tinctur Castor. Croc. Ol. Destillat. Rut. Succin. & similibus, nec non tantillo Laudadi (non adorati) prout postulat occasio. Exempl. grat.

℞. Aq. Meliss. Aq. Bryon. Compos. aa. iij. Spirit. Salis Armoniac. Laudan. Liquid. Tinctur. Castor. aa. gut. xxx. Ol. Succin. gut. vj. Syrup. Artemis. ℥j. Misce. Dosis bina Cochelearia, sæpius.

Præter hæc aut his similia; in paroxysmo exhibenda, conveniunt etiam sternutatoria, Vellicationes, Fomentationes, Ligaturæ, & Enemata acriora subinde injecta, multum profunt: sicut & Phlebotomia (si adsit Plethora.) ----- Pudendo admoveantur Moschus, Zibethum, Balsama Apoplectica, & similia: Umbilico autem Emplastra & Unguenta confecta ex Galbano, Ammoniaco, Tacamahac. Balsam. Peruv. Ol. Rutæ, Succini, Myrrh. Lavendul. additis Castor. Ass. Fœtid. Ol. vel Magister. Jovis.

Extra Paroxysmum; quæ hactenus memorata sunt excepto Laudano Opiato, primum tenent locum. Conveniunt etiam Alterativa additis Alkalibus fixis, ut Ocul. Cancror. Corall. Bezoard. Mineral. Bezoard. Jovial. Cinnabar. Nativ. ut & omnia Antispasmodica & Uterina: nec non Cathartica, modo rit intercalata fuerint. Exemplo. Grat.

℞. Pulv. Comitiss. VVaruv. Spec. Dianth. aa. ℥ss. Ol. Succin. gat. iij. Sal. C. C. gr. v. Misce.

℞. Pilul. Fœtid. ℥j. Sal. Cran. Human. gr. vj. Misce, f. Pilulæ pro unica Dosi.

Hæc & his similia sæpius repeti debent, vel, si placeat potiones fieri possent ex Purgativis & Hystericis una comixtis. Carminativa & Aromatica omnibus quibuscumque remediis in hoc affectu adhiberi solitis jure merito adjunguntur.

Diaphoretica etiam bono cum successu exhibentur: Omnes evacuationes naturales statum naturalem observent: & Passiones animi modum excedentes sedulo coerceantur. ira enim, Mœror, Terror, &c. Paroxysmum sæpius inducunt.

C A P U T XLIV.

De Partu difficili, & Reliquis Puerperarum Symptomatis.

1. **D**ifficilis partus est dolorosa & difficilis fœtus expulsio, adeo ut & Matris & Infantis vita in periculo versetur.

2. Dolor satis intensus numquam non partum comitatur: sed si labores diutius quam 24. horas persistant, & tormina rarius adveniant, vel si in Lumbos fursum; non autem in uterum deorsum, terminaverint, jure meritoque *Partus difficilis* nuncupatur.

3. *Causa* varia est pro vario matris statu, prout vel cum morbo aliquo luctatur, vel debilis & tenella existit, vel meticulosa & laboribus puerperii resistens & obnitens. Prout meatus vel angustantur, vel affectu aliquo laborant: vel si fœtus major fuerit solito, vel si incommode locatus fuerit, vel si funi umbilicali intricatus, vel si ægrotus, debilis, aut mortuus extiterit, vel si adsit fetuum pluralitas, &c.

4. Si meatus nimium angusti fuerint, periculum inest sed respiratio difficilis, sudores frigidi, leipothymix, delirium, convulsiones, lethargia, & similibus farinæ symptomata omnia infaulta & lethalia prædicunt. Sternutatio bonum est omen: & si mater erecto sit animo & vires suppetant maxima affulget spes.

Cura. Omnia impedimenta (quantum fieri potest) sedulo amovenda veniunt. Umbilicus, lumbi & meatus interiores inungantur *Unguento Alibæ*, *Oleo*

Lilior. Rosar. Si alvus non respondeat injiciantur *Emenata adjunctis uterinis*; Si fætus in Os Pubis recumbat, vel si modo præpostero egredi conetur, retrudendus est in uterum, & in formam legitimam reducendus. Si viæ interiores nimium angustæ fuerint opus est manu Chirurghi. Interea autem, & mater & fetus corroborentur ex usu *Cardiacorum* quibus *Emenagoga* haud male adduntur. Exempl. gr.

4. *Sal. Volat. Oleof. ʒss. Ol. Cinnamom. Aurant. aa. gut. x.* Misce. Dosis gutt. xx. in vino Canariensi vel simili vehiculo. Vel,

2. *R. Secundin. Human. Succin. Præpar. Borac. Venet. aa. gr. vj. Ol. Cinamom. gut. iij.* Misce, f. Pulvis, assumendus in *Aq. Bryon. Comp. & Aq. Meliss.* una commixtis.

Inter *Analeptica* *Crocus Cinamom.* & eorum *Tincturae*, *Extracta* vel *Olea*, *Confect.* *Alkerm. Conf. de Hyacinth.* & similia conferunt; hæc enim non solum matris vires refocillant & corroborant, sed & ejusdem Nifus promovent. Præter hæc tenus præscripta, addi possent hæc & *Hæmagoga*, viz. *Fel Corvi*, *Hepar. Angui.* *Testicul. Equin. Castor*, omnia *Salia Volatilia* & *Spiritus Secundin. Human. Sanguin. Human. Viperar. C. C. Fuligin. Urin. &c. Rad. Aristoloch. Bryon. Lilior. Albor. Irid. Folia Matricar. Artemis. Sabin. Rut. Gum. Galban. Myrrh. Amoniac.*

Pro vehiculis adhibeantur *Aq. Cinnamom. Aq. Bryon. Comp. Aq. Puleg. Artemis. Argelic. Meliss.*

Vinum Canariense, *Album*, & *Rbenanum*, & similia si fætus sit mortuus, & vires permittant addi possent purgantia. Ut, *Colocynth. Hellebor. Nigr. Incassum* foret exempla proponere, quandoquidem factis superque trita sint, Eadem etiam media conducunt ad secundinam retentam expellendam: Sternutatio hoc in casu bene audit. In lochiorum suppressione *Carminativa*, *Aromatica* & *Salia Volatilia Oleosa* ut & omnia *Emenagoga*, junctis *Cardiacis*, primas obti-

obtinēt, & si febris augeatur *Absorbentia* & *Balsamica Alexipharmaca*. exhibenda sunt. Sed in fluxu lochiorum immodico, eadem plane methodo insistendum est; quam in nimio mensium profluxu hastenus proposuimus, Vel.

℞. Rad. Tormentill. Pulver. Zij. Laudan. Opi. gr. iv. sirup. a succo plantag. q. s. f. Electuarium.

Externe, Lumbis applicetur tritum & vulgare illud Cataplasma ex Fuligine & Aceto Vini confectum.

In Torminibus a partu, cura causam respicit; & si partes ulceratæ in causa fuerint, *Vulneraria* requiruntur. Si Lochia acria, & serosa, *Adstringentia* & *Opiata*. Si Lochia suppressa, externis applicationibus promovenda veniant. Exempl. grat.

℞. Spir. Chamomill. Baccar. Laur. aa. ℥j. Ol. Sem. Anis. ℥ij. Miscæ. Hac mixtura fomentetur tota abdominis regio.

Etiam in *Febre Lactea*, quæ circiter tres aut quatuor dies a partu invadere solet, quando nempe vasa lactea obstruuntur & Mamillæ intumuerunt, conducit etiam fomentare Mammæ hac eadem mixtura; cui si addas *Salia Volatilia Urinosa*, eo efficacior evadet.

Ut Febris ipsa abigatur, causæ *Procatarticae* removeantur, & *Diaphoretica* exhibeantur.

Nota bene; in omnibus hisce casibus supra nominatis Purgatio nunquam admittenda est, puta primis sex vel octo diebus a partu.

APPENDIX

De Lue Venerea.

Quandoquidem omnium pene Morborum Humano Corpori varie officientium Historiam & Curam emensissimus, Reliquum est ut de Lue Venerea (Famigerato illo affectu,) paucula subiungamus, quo facto, libellum hunc ad extremam metam perducemus.

Non est quod Lectori tedium moveamus in morbi hujus primo ortu, origine, nominibus variis, Speciebus Multifariis, ab ovo recensendis. Nobis enim nec lubet, nec vacat diffusa illa veterum, scripta, ad Genealogiam ejusdem expiscandam, evolvere: quorum *molliter ossa jacent*. Cui animus est hæc addiscere, satis prostat Authorum: Nos brevitati studeamus, & limites propositos neququam transgredi decrevimus. Quod ad institutum nostrum facit, nos *Gonorrhœam* & confirmatam *Luem Veneream* breviter delineabimus,

1. Lues Venerea est fermentum Venenatum & dispositio prava orta a contactu Venereo. Vapores malignos & miasmata virulenta producente; quæ semel introrecepta Substantias liquidas alias bonas & laudabiles, quibus commiscentur, corrumpunt, vitiant, & inquinant: unde functionibus naturalibus impedimento sunt, & continui solutionem confestim producant; partes vellicant & dolore afficiunt, adeo ut Ulcera & omnia quæcumque Symptomata huic morbo peculiariora exinde orientur.

2. *Signa Gonorrhœa* dignoscitur ex dolore acri urgente, inter meiendum, pene ardente & Tumore affecto cum dolore intento; venit enim quod spa-

tio paucorum dierum (forsitan horarum) Vapores virulenti, vitiati, & inquinati fermentum quoddam depravatum in Pene existens, & Salia fermenti maxime aculeata & penetrantia, virulentia suæ acris effurentis, ulcus quoddam minutum, imo & ulcera, in Urethra Producent; spongiosam ejus partem penetrantia; unde dolor vellicans & pruritus quidam per integram Urethram & Perinæum sentitur; unde etiam subsequitur involuntaria Penis erectio, semen etiam a vesiculis feminalibus sua acrimonia eliciunt. Hæc autem Salia ignita, acris & vellicantia, & Miasmata illa Virulenta, femini commixta, Ulcera seu Pustulas illas producent; vehementer etiam stimulant, & ex innata sibi contrarietate functionibus animalibus virulentam Gonorrhœam producent; unde sequitur totius corporis hebetudo; dolor in Tibiis & Brachiis, Liquor e Pene extillat primo viscidior, postea flavus, purulentus, & virescens quæ materia purulenta, mucosa & ulcerosa, paucis solummodo diebus neglecta, partes *Virgæ* membranosas & alias adiacentes pervadit, & Ulcera varii Generis virulenta gignit, quæ prostatas & Vesiculas seminales in consensum trahunt; & nisi mature & cum judicio tractentur, spatio paucarum hebdomadum integrum corpus inficient. Et hoc Pacto morbus in *Luem confirmatam* degenerat; in qua adsunt Dolor Lumborum & Dorsi, Femorum stupor & frigus, dolores vagi integrum corpus pererrantes, cutis maculis cæruleis, rubris, flavis, defædata; malignitas partes principales, Hepar, Lienem, &c. invadens, facultatem nutritivam depravat, sanguinem generat pravum, & particulis adustis redundantem, unde ignitus (quasi) salitus; & vallicans evadit Temperamentum & externa Cutis superficies insalubrem & obscurum colorem præ se fert, Porrigines & Ulcera scabiosa comparent in Capite,

te, Facie, Faucibus, Palato, & Naso, os Cribrosum & Cristam Galli carie absumens; Dolores Capitis, inveterati, Dolores Nocturni Vehementes, præcipue (dum calido in lecto decumbunt) in Cruribus, Carpis, & Humeris; Articulorum etiam dolores, Tubera perdura in Cranio, Brachiis & ossibus Tibiarum, Tumores duri Schirrofi, Collofitates, & ipsa ossa præ carie in excrescentias atolluntur.

3. *Causa.* Inter Authores multum disceptatur, in causa sordidi hujus affectus assignanda; dum enim in varias erant sententias, quidam in unius, quidam in alterius verba jurant. Nostram opinionem sine furo proponemus. Credimus sane multos esse effectus naturales & mala Materialia, quorum causa manifesta nemini innotescit, quo etiam sensu dicimus, causam hujus ipsius morbi adeo in occulto latere, ut positive eandem designare penes nos non sit. Conjecturam tamen facimus causam hujus morbi esse inquinamentum quoddam depravatum, ortum a putrefactione variorum & forsitan discrepantium seminum injectorum in matricem impuram & defædatam copulatione nimium crebra & inopportuna, unde fermentum quoddam venenatum semini intro-recepto insinuat. Confirmatur hæc hypothesis ex eo quod Philosophi & Medici acuratissimi agnoscant nullam fieri mutationem notabilem in Corporibus naturalibus quæ fermentationi suam originem non debeat, imo & ad oculum demonstrare possumus ex fermentatione seminum humanorum, miasmata illa virulenta, particulas illas subtiles tanta vi inficiendi præditas, & salia illa maligna & colliquativa, solam esse causam luis venereæ, ut & omnium symptomatum quæ eandem comitantur.

4. *Prognostica.* Judicium non ferendum est de statu vel periculo in quo æger versatur, nisi ex dili-

diligenti observatione naturæ morbi an nempe, recens, & particularem ullam partem solummodo possideat; an vero magis inveterata & consequenter magis universalis, fuerit. Dum salia hæc venerea & venenata externam solummodo superficiem occupent, nec interiorem progressum fecerint, quam mera adhæsiōne vel pudendis maris aut fæminæ, vel mammis nutricum, vel Palato & ori infantum (hæc enim loca veneni hujus communicationi maxime obnoxia sunt) facile curantur ope medicaminum balsamicorum quibus inest vis obtundendi aciem salium quæ in Ulceribus hospitantur, unde minus penetrantia redduntur, & eorundem motui progressivo obex ponitur. Hæc enim salia corrosiva (nisi corrigantur) rumpunt & dilacerat pelliculas & fibras tenioris Glandis, Præputii, & Urethræ, unde excoriationses & ulcera; quæ (si grassari illis fas sit) varias sibi assumunt formas, quandoque urethram, quandoque prostatas, occupant & corrodunt; unde carnositas & Fistulæ incurabiles has partes invadunt; & hoc pacto salia illa corrosiva ab exterioribus ad intimiores corporis partes viam sibi parant (quandoque etiam ex medicorum praxi iniqua illuc accersuntur) angusta enim arteriarum & venarum ut & glandularum (quibus hæc partes oblesæ sunt) orificia penetrant, & fibras etiam membranosas & nervosas pervadentes, particulis suis disproportionatis succos depravant & spiritus in confusionem adigunt, qui ex deleteria quam acquisiverunt qualitate ebullitionem in sanguine cient, unde a balsamica sua natura desciscit, & particulis adustis & efferis refertur, quæ sanguinis eutioniam, & propriam cujuscumque succi nutriti crasin, penitus evertunt. Latex etiam, seu liquor serosus, multum depravatur (ejus enim diathesis, bona vel mala, a sanguinis textura dependet)

qui

qui cum in fermentationem vehementem, ope venenatarum harum particularum in sanguine grassantium, euectus fuerit: impuritates & sordes venereæ ex naturæ benevolentia & facultatis expultricis nisu, in glandulas inguinis præcipitantur, ubi tumores seu bubones comparent: qui omnibus mediis ad suppurationem promovendi sunt (maximo enim labore ad suppurationem provocantur, præ duritie sua & mole magna) quod si rite peragitur & materia illa venenata radicitus expulsa fuerit, crisi vicem fortassis supplebit (notandum attamen periculum esse in diuturniore ichoris fluxu, ne ulcus fistulosum evadat.) Si tamen bubo repercussus redeat nec suppurationem admittat, certissima est luis confirmatæ prodromus. Particulæ hædeletericæ & venenatæ quæ ex penetrantia sua sanguini & lymphæ semet ipsas commiscuerint, non semper hunc in modum præcipitantur, sed sæpissime serum in vasis lymphaticis & aliis, corporis peripheriam & superficiem externam petens, una comitantur; ubi membranam carnosam & cutem pervadunt, mediante rorido illo madore qui jugiter illic appellit, unde ulcera in superficie corporis creantur sordidum & saniosum ichorem jugiter evomentia; & mador seu sudor qui per cutis poros evacuatur, insensissimo fetore imprægnatur, acerrime sapit; calore quandoque flavo, quandoque viridi præditus, & nonnunquam ipsa lintea corpori instrata corrodit. Si particulæ hæ salii alicui fixo intricatæ fuerint magis torpidam induunt naturam, nec in corporis superficie usque adeo impigre opus suum hostile perficiunt, sed cutaneas eruptiones producant, quales sunt Pustulæ, Carunculæ perdutæ, Ulcerosæ, & Crustaceæ, in apice nigris maculis interspersæ, hujusmodi signa Luem confirmatam & quam maxime exaltatam indicant. Bubo ad interiora retrò
pedem

pedem ferens terminatur in dolores nocturnos sævissimos, & capitis dolores laniantes & atrocissimos; exinde etiam caries ossium, Tubera, Ulcera Palati, Putrefactio Nasi & aliarum partium solidarum; quorum omnium cura difficultatis plena est --- si ferositates hæ Venenatæ & Deletericæ, ex Principii Vitalis Vigore & Activitate, a Sanguine separentur; &, ex acuta, pungenti, & penetrantissima sua qualitate, tunicas vasorum permeent, & Nervos & Membranas vellicent, dolores vagabundos vehementissimos, contractiones, contortiones, &c. producant; & nisi mediante Ptyalissimo eliminari & exantlari nequeunt --- Si malignitas hæc, vel per adhæSIONem, vel per alium quemlibet casum, in partes musculares vel Periostæum aliquod incidat, & ibidem pedem figat, miris cruciatibus miser ægrotus dilancinatur, subtiles enim deletericæ hæ particulæ indefinenti sua tensione & vallicatione Cartilagine exsiccant & absumunt; ossium etiam substantiam pervadunt, & cariem & putredinem, non nisi mediante expoliatione curabilem, inducunt, ----- Symptomata hæc (si diutius permaneant) Convulsiones ut & totius Machinæ interitum parant, ----- Deslenda sunt hæc Prognostica Morbi in pejus ruentis; quæ etiam ulterius variari possunt pro temperamento, sexu, ætate, viribus, negotio, & statu ægri.

5. *Cura.* Maxima cautela & iudicium adhibenda sunt in affectu hoc curando. Maxima etiam peritia & animi præsentia requiritur, in variis hujus morbi speciebus, & Symptomatis comparentibus, rite dignoscendis & distinguendis. Nullæ enim Regulæ generales & absolutæ institui possent, quæ omnibus quibuscumque & ægroti & morbi postulatis responderent; sed quoad particularem applicationem pro maturo & subactò Medici iudicio variandæ forent.

Cura

Cura Gonorrhœe initium sumat a *Diureticis* congruis, *Ptisanis Apertivis*; & ut inflammationibus occurratur & succurratur, *Emulsiones frigidae*, *Emollientia*, *Anodyna*, & *Discutientia Cataplasmata* applicentur, si adsint tumores *Detergentia* & *Balsamica* suas etiam vices obtinent. Pro potu ordinario *Ptisana* sequens *Apertiva* convenit.

℞. Rad. Gramin. Petroselin. aa. ℥iij. Rad. Lilior. Albor. Althææ aa. lib. ij. Liquirit. incisæ. ℥vj. Semin. Anis. Fœnicul. aa. ℥j. Hordei Man. iv. Aq. Fontan. lib. xxx. f. *Ptisana* singulis lib. ij. vel mensuris quas nos (*quart*) nominamus, adde, Syrup. Rad. ʒ. Aper. ℥j. Ol. Sulph. per Campan. gut. xx. vel hujus vicem suppleat Sal. Prunell. ʒij. vel Crystall. Mineral. a ʒj. ad ʒij

Omnia *Diuretica Detergentia* præcipue adhibenda sunt. Sed de *Ptisana* hac ultimo præscripta bibit æger pro potu ordinario, idque copiose per tres aut quatuor dies, ad impuritates veneras ablundas, & salia venenata in ductibus urinariis stabilitantia diluenda. ---- Si æger temperamenti sit calidi, *Emulsiones e Semin. frigidis*, cum *Sero lactis* paratæ, intercalandæ forent. Vel.

℞. Aq. Hordei lib. ij. Aq. Cichor. Primul. Veris aa. lib. ʒ. Sero Lactis lib. i ʒ. Syr. Citr. ʒiv. f. Apozema vel vice Syrup. Citr. adhibeatur succus Limon. n. 2. cum *Diacodii* ʒij.

Conducit leviter ægrum purgare; nihilominus *purgativum* tale fit ut naturam ad virulentam & impuram illam materiam per alvum exterminandam provocet, periculum enim est in mora ne intemius penetret.

℞. Decoct. Prunor. ʒviiij. Cremor. Tartar. ʒj. Fol. Senn. ʒii. Sem. Anis. Fœnicul. aa. ʒʒ. Infunde per noctem unam; colaturæ adde *Elix. Proprietat. gut. xxx.* Detur pro una Dosi. Vel,

℞. Decoct. Senn. Gereon. ʒiv. Cass. recenter Extract. ʒj. Cre-

ʒj. Cremor. Tartar. ʒj. Ol. Saffaphr. (commixto Caccharo refinato) gut. vj. pro una Dosi. Vel.

ʒ. Bezoard. Mineral. gr. xv. Confect. Hamech. ʒiv. Sal. Vol. Viper. Succin. aa. gut. ʒiv. pro una dosi.

Cathartica autem adhibenda sunt pro ægroti necessitate & medici prudentis iudicio.

Enemata Refrigerantia & Anodyna frequenter injiciantur si modo metuatur febris vel inflammatio. Si Ptisana Apertiva præ quantitate offendat stomacho, vel ibidem stagnet sumat subinde gr. x. xv. vel xx. Sal. Volat. Viperar. vel Lumbricor. Terrest. C. C. Succin. vel Salis Armoniac. in haustu vini Rhenani vel albi.

Lavamenta & Iniectiones in crebro sunt usu (postquam omnia munda & repurgata fuerint) quæ ingrediantur Refrigerantia, Anodyna, ut & Detergentia & Balsamica. Iniectiones fiant ex Styptico Balsamicis, quæ salium penetrantium aciem obtundere valent, ut & ulcera mundificare & exsiccare, ex Balsamica etiam qualitate pellicularum & partium fibrosarum excoriationes obducere & sanare pollent. Caveas tamen ne violentis Adstringentibus aut Corrosivis utaris, diros enim producant effectus.

Sub initium morbi, injectio conficiatur ex Lacte tepido, quod Syringa tenuiore injiciatur, sed leni & constanti manu ducatur. Deinde fiant ex Styptico Balsamicis. Exempl. grat.

ʒ. Aq. Calcis Vivæ tenuioris ʒviij. Aq. Plantag. ʒiv. Flor. Zinci ʒij. Mixtura hac laventur Ulcera, quæ in Pudendis vel aliis partibus stabulantur; & ope Syringæ injiciatur. Vel,

ʒ. Aq. Calc. Viv. lib. j. Sacchan. Saturn. ʒj. Vitriol. Alb. ʒj. Hoc efficaciter Ulcera deterget, & contagii progressui obstabit. Sed si ulcera hæc Venerea diutius persistierint & altiores egerint radices, & in flaviora & magis purulenta Luis Vulcera degeneraverint, vel perdura & callosa fuerint, nul-

lum

lum sperandum est levamen nisi ex usu *Escharoticorum & Suppurantium*.

Si affectus magis invaluerit, & Cardinalia Luis confirmatæ signa se se prodant, alia ineunda est methodus; hac tamen cautela semper adhibita, quod si ægrotus macie extenuatus fuerit, & ad extremum usque inaniatur, cum debilitate & spiritum defectu, Diæta Nutritiva præscribenda est ad corpus Spiritibus replendum, & materiam suppetendam pro salivatione melius sustinenda. Tempestas anni etiam consideranda venit, si nec in frigore nec calore excedat; quæ omnes circumstantiæ maximi sunt momenti, & quæ (si negligantur) in maximam ægroti perniciem cedere queant: & ægroti vitam in magno discrimine ponunt dum *Mercurialia* adhibita corpus exagitant. Hoc opus incumbit Medicis vitia corrigere & defectus supplere, quibuscum colluctantur ægri si modo temperamento mediocri destituantur. Si tamen Salivatio promovenda sit, & interea æger corpus crassis & impuris sæditatibus repletum fuerit, & Plæthorico sit temperamento, non inconsultum foret venam secare, & levius purgare, quod bis vel ter repetatur; vel quoties pro Medici arbitrio expedire visum fuerit. Cursus etiam Diæteticus imperandus est ex Alimento & potu exsiccantibus. *Sudorifera* etiam in temperamentis humido melancholicis conducere ad humores coagulatos dissolvendos, & ad corporis poros & partes in transpirationem disponendas. Ex. gr.

℞. *Trochisc. Viperar.* ℥℥. *Antimon. Diaphor.* ℥j. *Bezoard. Mineral. Sal. C. C. aa.* gr. vj. cum s. q. *Theriaca Androm.* f. bolus pro una dosi. Vel.

℞. *Bezoard. Mineral.* gr. vj. *Pulv. Rad. Serpent. Virginian.* ℥j. *Cinnab. Antimon.* ℥j. *Sal. Viperar.* gr. iij. *Diascord.* q. s. fiat bolus. Hæc aut his similia exhibenda sunt a purgatione, ac corpora humida, pitui-

pituitosa & melancholica pro salivationis opere facilius peragenda, præparanda.

Cum decretum fuerit salivationem aggredi, medico incumbit rite distinguere quo pacto cum maximo ægri commodo promovenda fuerit. Si possibile sit, præstat Salivationem excitare ex Mercurialibus ore assumptis, hoc enim pacto certiores nosmetipsos facimus de quantitate assumpta, an suffecerit, necne; minus etiam adest periculi & molestiæ in hac ptyalismum excitandi methodo, quam in alia quæ per unctionem fit. Maxima tamen cum vigilantia attendenda est assumptio operatio, & cum semel inceperit salivatio facile est eandem evehere ad quem gradum libitum fuerit, semper ratione habita status & virium ægroti; & nisi contraindiantia prohibeant, non prius cesset salivatio, quam omnia disparuerint Symptomata. Novimus satis multos esse Medicos, eosque non infimæ fortis, qui asserant ptyalismum ex *Mercurio* intus assumpto excitatum non tam efficaciter morbum dispellere, quam si ex unctione externa promoveretur: Cujus asserti Veritatem in controversiam nunc non reducam; hoc tam pro comperto habeo Luem confirmatam sæpe sæpius maximo cum successu curatam fuisse ex usu *Mercurii* interno, sine ullo unctionis interventu. Proinde, in ordinatione ad Salivationem promovendam.

v. Mercur. dulc. sublimat. gr. xxx. Cinnabar. Antimon. ℥j. Opobalsam. ℥j. fiat Bolus.

Subsequenti nocte sumat *Mercur. Dulc. gr. xxx.* in *Conserv. Ros. Rubr.* --- Æger frigori non exponendus, sed in calido cubiculo retinendus est. --- Sequenti denique nocte exhibeantur hæ *Pillule.*

℥. Mercur. Dulc. gr. xx. Turpeth. Mineral. gr. vj. Cum pulpa panis similaginei fiant *Pillule.*

Hæc tamen *Mercurii* quantitas non omnibus permittenda est, immo paucis sane, plurimi enim

einn tantam quantitatem sustinere nequeunt.

Si magis arrideat inungendo Ptyalismum evehere, huic insistendum est methodo; nempe.

Mercurium a sublimata corrosiva qualitate vindicamus ope Alkaliū *Calc. & Tart.*, unde ab omnibus quibuscumque Mineralibus & Salinis Recrementis perfecte deputatur Deinde lavamus spiritu vini usque donec nullæ præcipitentur fæces. Proinde.

*Rx. Mercur. hunc in modum depurati ℥. iv. Axung. Porcin. ℥. viij. Antimon. subtiliss. pulveris. ℥vj. Ol. Laur. ℥j. Unguent. Ros. ℥viij. f. Unguentum. Cujus ℥ij. inungantur crura & tibie, a talis ad genua, & brachia, a carpis manuum ad humeros; tantillum etiam inungatur spina dorsi; sufficit hoc pro primo die. Deinde die sequenti Rx. dicti unguenti ℥iv. quibus inungantur tibie, femora, & ipsa spina dorsi ab osse sacro ad vertebrae colli, brachia etiam a carpis manuum ad omoplatas; & si temperamento sit robusto, emunctoria etiam glandulosa. Inunctio continuanda est donec signa expectata comparuerint; maxima tamen cum perspicacia & animi præsentia animadvertendum est, immo potius tardius quam nimium festinanter procedendum est, ne inopinata Mercurii activitas ex improvise ægrum adoriatur. Vidi quandoque in corpore non usque adeo delicatulo emotionem excitatam a prima inunctione post inunctionem bis terve peractam, paulum sistendum est: & si ex unius diei intervallo nulla appareant Ptyalismi præcedanea, exhibeatur dosis permodica *Sublimat. Dulc.* ex cuius usu vidi quandoque salivationem copiosissimam excitatam fuisse, & si forte salivatio languidior evaserit idem medicamentum ad dosin unam eamque permodicam assumptum, eandem denuo restituet. Quod ad tempus salivationis attinet, eo usque duret donec symptomata disparuerint, nisi ægri vires prostratæ contrarium indicent.*

Cum

Cum salivationem sistere animus fuerit, exhibeantur *Alkalia* vel *Flor. Sulphur.* (quæ *Mercur.* deorsum præcipitant) quæ vel per se sola usurpentur, vel una cum *Purgativis* tenioribus quæ etiam de *Diureticorum* natura participare debent.

Signa Ptyalismum advenientem præcedentia sunt, defectus Appetitus, Ardor Uvulæ & Palati, Dentium Vacillatio Gingivarum Intumescencia, Spiritus seu Halitus fetens, Torpor & Hebetudo sine Somno, &c. Deinde fluere incipit aqua quædam pituitosa & albescens, cujus quantitas augetur per 6. 7. vel 8. dies, aliquando diutius, ad 5. 6. aut 7. lib. unius diei & noctis spatium. Si fluxus nimium sit vehemens, ex nimia unguenti inunctione, obstanda sunt Symptomata hujusmodi fluxum comitantia, ope *Potionis Laxativæ*: cavendum tamen ne fluxus in aliam ruat Portam, ex Laxativo adhibito.

Si Acrimonia Corrosiva materiæ fluentis Ulcera in Palato & Faucibus producat; unde extrema anxietas & molestia oritur, proluantur Gargarismate aliquo leniente ex *Lactæ* & *Aqua part. equal.* confecta, vel *Decocto Seri Lactis*, & *Semin. Psyll.* Si ulcera impura sint & corruptæ carneæ partes iisdem adhæreant, abluenda sunt mixtura ex *Oleo Sulph. per Campan.* & *Spir. Vini.*

Enemata etiam refrigerantia & humectantia sæpius exhibeantur, si postulet occasio; fiant autem ex *Decoct. Salvie Rut. Fœnicul. Endiv. Cichor.* cum *Melle* ---- vel ex *Jusculo Pullorum* vel *Sero Lactis.* Quæ torminibus ventris, ex acrimonia humorum deorsum vergentium oriri solitis efficaciter obstant.

Regulæ quæ *Dietam* spectant variæ sunt, pro vario ægroti temperamento. Liquidiora præstant; alimenta talia sint quæ naturam sustinere valent; ova 2. recentia pro prandio, & juscula confecta ex carne vitulina, bubula, vel pullinacea, cum *Cicho-*

reo, de quibus bibat singulis 3. vel 4. horis. Potus etiam nutritivus concedi possent. Sed eligantur tales, qui bonum licet modica quantitate, nutrimentum suppeditant. Si æger temperamento si calido, tempore salivationis exhibeantur *Posses a Refrigerantia*, *Panatella* etiam tenuis, & *Aqua Hordei*. Quod ad formulas præscribendi attinet, illæ regulandæ sunt pro natura Indicantium quæ se produnt. Hoc semper memoriæ tenendum est Pectore, naturam a subitis & violentis motibus abhorre; proinde Salivatio cum satis evecta fuerit, & omnia disparuerint, Symptomata, gradatim (secundum methodum hæcenus præscritam) sistenda est, si natura sua sponte eadem determinare satagat. Alimenta etiam nutritiva majori quantitate sub finem indulgenda sunt, ut ægrotus vires amissas recuperet.

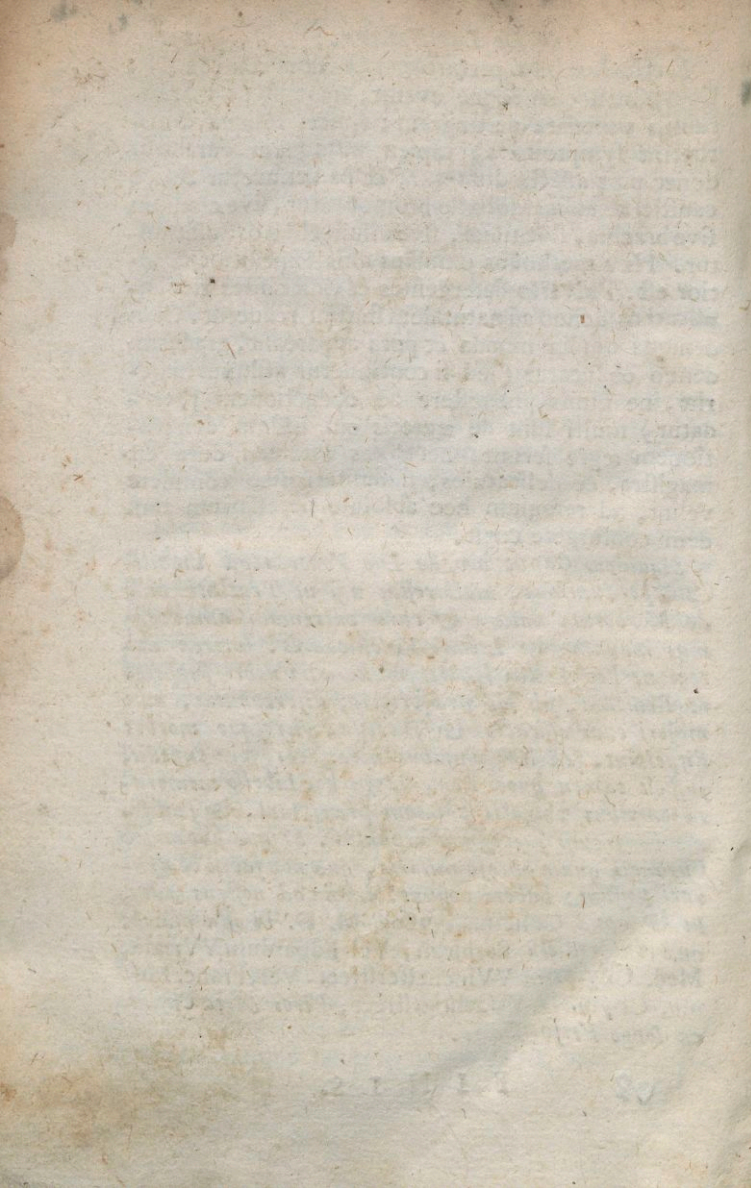
Licet Salivatio rite & sub peritissimorum ductu peracta fuerit, non raro attamen remanent impuræ quædam sordes &crementa, quæ (prout vires suppetant) eliminanda sunt ope Catharticorum, Diuretic. Balsamic. & Cardiac. Diaphoret. Incumbit etiam medico, ægroti injungere (a Salivatione) potum quemdam Diæteticum per dies 20. aut 30. continuandum. Intercalato Purgativo, quoque sexto die, & Diaporetico, quoque quarto, si vires permittant. Exempl. grat.

℞. Rasur. Ling. Guajac. Cortic. ejusd. bene contus. aa. ℥ij. Salsaparill. ℥vj. Chin. ℥iv. Saffapar. Liquirit. aa. ℥ij. Radic. & Cort. Mezeron. ℥j. Bacc. Juniper. Sem. Fenicul Dulc. aa. ℥ij. Lign. Rodii ℥j. Santal. Omn. ℥j. Aq. Fontan. lib. xvi. Coque ad Medias, de quo bibat æger lib. ij. singulis diebus, & si unicuique Lagenæ addantur Tincturæ alicujus Mentallinæ aut Mineralis gut. xx. mira efficacia præditum est in viribus corroborandis, & perfectæ denique sanitate denuo restituenda.

Methodus hæc perraro curam non consequitur; hoc tamen quandoque evenit, quod si os materia subtili venenata pertingatur; (licet reliqua diipauerint symptomata) tamen numquam curabitur donec pars affecta dilatetur, & os denudetur & ope caustici actualis exfoliatio promoveatur, siue cranium siue brachia, siue tibiæ, siue ullum aliud os, afficiantur. Hæc methodus omnibus aliis expeditior & tutior est. Pulveres detergentes & exsiccantes rite applicati os denuo ad naturalem statum reducent. Cum denique omnia munda & pura appareant, gradatim denuo obducatur (sed si continuetur affluxus materiæ, ne nimis præpostere ad obductionem procedatur) multi sunt de ægrotis qui ossium denudationem ægre ferunt, necessitas attamen dura est magistra, & delicatulos, si sanitati suæ consulere velint, ad refugium hoc absolute necessarium tandem confurgere cogit.

Siquidem Caput hoc de Lue Venerea ad Umbilicum perduximus, nihil restat nisi ut Tractatui huic de Morborum natura & cura extremam admoveamus manum, & Lectori Valedicamus. Interea autem ne hoc Lector ignoret multa alia nobis suppetere Remedia, ab hic præscriptis, discrepantia, quæ majori cum efficacia & successu, plerosque morbos dispellunt, sed hæc omnibus nota facere vix expedit, sufficit tamen quod Remedia in hoc Libello memorata omnibus vulgatis palmam præripiant, & sæpissime bono cum successu usurpantur. Si quæ sint magis Chymicis quam aliis familiaria, quæ non facile comparari possunt: haberi possunt: omnia ad nostras ædes, ut & apud Gulielm. Ruffel, M. D. in ista platea, quæ vulgo dicta Barbican, Vel Eduardum VVright, Med. Chym. in VVinchestrestreet: Vel, Franc. Mout, Chym. in VVatlingstreet, Viros Arte Chymica longe Versatissimos.

409

